

- **Mitt tips** | 20 Gjenbruk som pedagogisk verktøy
- **Portrettet** | 30 Ordet i sin makt
- **Gylne øyeblikk** | 33 Brå innsikt
- **Kronikk** | 50 Darwin, evolusjon og makken

UTDANNING

7

15. APRIL 2016

utdanningsnytt.no

Flere
skolesteder,
samme
rektor

 Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

 Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

 Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

 Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

 Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

 Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

 Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

 Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

 Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

 Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

 Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

 Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

 Synnøve Maae
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

 Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

 Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

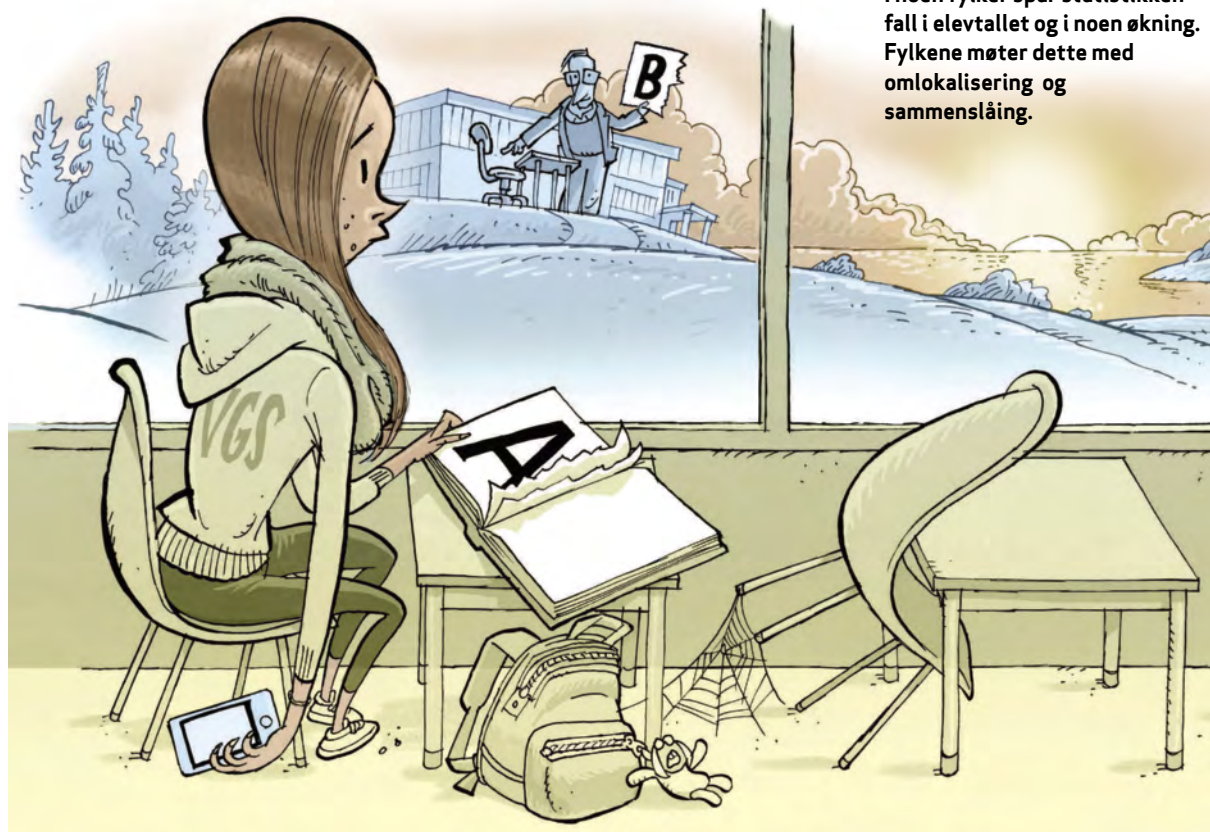
 Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

 Henriette Myklebust Øye
Markedskonsulent
hmo@utdanningsnytt.no

 Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

12 ● Hovedsaken: ÉN SKOLE, FLERE SKOLESTEDER

I noen fylker spår statistikken fall i elevtallet og i noen økning. Fylkene møter dette med omlokisering og sammenslåing.

● Gyldne øyeblikk 35

Også midtveis mellom eksistensialismen og Henrik Ibsens drama «Et dukkehjem» kan det oppstå gyldne øyeblikk.

Innhold

Aktuelt	4	Friminutt	34
Aktuelt navn	11	Frisonen	35
Hovedsaken	12	På tavla	36
Kort og godt	18	Innspill	38
Ut i verden	19	Debatt	44
Mitt tips	20	Kronikk	50
Reportasje	22	Stilling/kurs	54
Aktuelt	24	Lov og rett	55
Glimt	25	Fra forbundet	56
Aktuelt	26		
Reportasje	28		
Portrettet	30		

● Mitt tips

Gamle sneller blir nye tårn langs bilbanen som Vegar Bakksjø og andre gutter har bygget av gammelt trevirke og papp i Ytteren miljøbarnehage.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Portrettet

Direktør for Nasjonalbiblioteket, Aslak Sira Myhre, anbefaler særlig avistjenesten, og det digitale biblioteket, for lærere.

● Kronikk

Alle kjenner til Charles Darwin og evolusjonslæra. Men kor mange kjenner til hans arbeid med makk og jordlagning, som han arbeidet med i 40 år, spør Asbjørn Geithus.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2015: 177.878
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Grafiska
www.sormlandsgrafiska.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktør-plakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.

Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Å være rektor for en videregående skole der undervisningen foregår på flere forskjellige steder, er ingen spøk.

Illustrasjon: Egil Nyhus

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Et ran fra fellesskapet

Avsløringene av de såkalte «Panama Papers», som viser at banker og finansinstitusjoner har bistått pengesterke folk med å etablere stråselkaper i skatteparadis, har rystet verden de siste par ukene. Ikke fordi vi ikke hadde hørt om slike selskaper tidligere, men fordi dokumentasjonen er så mye sterkere enn noen gang tidligere. Nok en gang har vi fått oppleve hvor viktig det er en med en fri og uavhengig presse som tar jobben sin alvorlig. Det Aftenposten har gjort sammen med redaksjoner i flere andre land gjennom The International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ), er rett og slett imponerende. Men først og fremst er det viktig at dette blir kjent for offentligheten. Det er vanlige folk som blir skadelidende på grunn av den lyssky virksomheten som pågår, ikke minst barn og unge.

For dem som kommer i søkelyset etter avsløringene, er det ikke fullt så morsomt. Statsministeren på Island var den første som måtte trekke seg fordi han hadde holdt tilbake informasjon om hva han hadde vært involvert i. Men det er mange andre, både politikere og næringslivsledere verden rundt, som sitter utrygt i tiden som kommer. Totalt dreier det seg trolig om svimlende milliardbeløp som er blitt unndratt beskatning gjennom flere tiår. Hva disse pengene i stedet kunne ha blitt brukt til for å hjelpe fattige og forfulgte verden rundt, for å styrke tilbudet til barn og unge i mange land, for å styrke helsevesenet eller for å styrke andre viktige oppgaver for fellesskapet, er nesten ikke mulig å forestille seg.

At den norske storbanken DNB – i likhet med en annen kjent storbank, Nordea, har bidratt til å «hjelpe» sine kunder med å etablere stråselkaper både på Seychellene og andre steder i verden, er blitt en stor skandale. Banken selv innrømmer at den aldri skulle ha gjort dette, men virksomheten pågikk likevel via DNB i Luxembourg. Daværende finansminister Kristin Halvorsen (SV) advarte allerede i 2007 DNB og ga klar beskjed om at dette måtte stoppes. Likevel fortsatte de i mange år. At staten er største eier i DNB, betød tydeligvis ikke så veldig mye.

De øverste lederne i DNB betyr at de ikke har visst noe som helst om det som har foregått. Rune Bjerke, som har vært konsernsjef i banken helt siden 2007, satser alt på at hans uvitenhet skal beskytte ham mot kritikken som nå kommer. Hvor lenge det vil holde, skal vi ikke spå noe om, men uansett er det viktig å komme helt til bunns i denne saken og få klarlagt hva som har foregått og hvem som hadde ansvaret for det som skjedde. Det må ikke få skje igjen.

Knut Hovland

To pågrepet og siktet etter bombetrussel mot skole

TRUSLER: Politiet i Agder har pågrepet og siktet to personer etter at det ble framsatt en bombetrussel mot Setesdal videregående skole i Evje 30. mars. – Det er pågrepet to gutter/menn lokalt, sier operasjonsleder Per Kristian Klausen i Agder politidistrikt til Fædrelandsvennen. (NTB)

● Arbeidstid for barnehagelærere

Fortsatt fire timer til planlegg

Utdanningsforbundet vant ikke fram med sitt krav om få satt av totalt seks timer til planlegging for barnehagelærere. Forbundsledelsen mener det likevel ikke er forsvarlig å gå til streik for en annen avtale.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Etter brudd i forhandlingene mellom Utdanningsforbundet og KS om ny arbeidstidsavtale for barnehagelærere gikk konflikten til behandling i en nemnd. 30. mars kom kjennelsen fra nemnda.

Utdanningsforbundets leder mener kjennelsen er til å leve med.

– Det er ingen grunn til å karakterisere avtalen som god, men den er bedre enn den vi hadde. Det er grunnen til at vi har akseptert kjennelsen, sier Steffen Handal.

Fortsatt fire timer

KS ønsket en videreføring av den gamle avtalen. Utdanningsforbundets krav var en sikring av minst fire timer til for- og etterarbeid, disponert av den enkelte barnehagelærer, og minst to timer til felles faglig planlegging. De to ekstra timene fikk de ikke gjennomslag for i nemnda, men de fire timene er sikret.

Handal peker på spesifikke formuleringer i kjennelsen som er mer forpliktende for kommunene.

– Den sier at barnehagelærerne skal ha minst fire timer i uken til planlegging og for- og etterarbeid. Det står også at tiden ikke bare skal avsettes, slik det sto tidligere, men at den skal anvendes til dette formålet. Det betyr at vi har trukket kjennelsen i vår retning, sier Handal.

– Klarere avgrensning

Flere oppgaver som tidligere lå inn under de fire timene, er også blitt fjernet, slik at timene kun skal brukes til planlegging og vurderingsarbeid.

Handal understreker imidlertid at kjennelsen

● Arbeidstid i barnehagen

Utdanningsforbundet brøt forhandlingene med KS om arbeidstid i kommunale barnehager før jul, og dermed ble arbeidstidsavtalen behandlet av ei nemnd.

Nemnda besto av representanter fra både Utdanningsforbundet og KS, og ble ledet av Reidun Wallevik, som var oppnevnt av Riksmekleren.

Nemnda startet arbeidet 9. mars, og 30. mars kom kjennelsen.

ikke er en garanti for at praksis ute i kommunene endres slik Utdanningsforbundet ønsker, og at det derfor må kjempes videre for at avtalen blir overholdt.

Til tross for at de ikke fikk gjennomslag for alle kravene, mener han at det var rett å akseptere kjennelsen og ikke gå til streik.

– Vi klarte å trekke kjennelsen i vår retning, og vi har nå en bedre avtaletekst for å sikre at barnehagelærere og pedagogiske ledere får tid til for- og etterarbeid og planlegging. Det gjør at det ikke er forsvarlig å streike for en annen avtale, sier Handal.

Handal legger blant annet vekt på at formuleringen «og liknende» er ute av teksten. «Faglig samarbeid» er også ute, og det betyr at barnehagelærerne kan samarbeide faglig etter behov i planleggingstimen, men at de ikke kan pålegges det i disse timene.

Barnehagelærere får ikke avsatt flere timer til planlegging, men den nye avtaleteksten gjør det klarere at det er nettopp disse fire timene som skal brukes til.

– Vi får nå en tydeligere avgrensning av oppgavene, sier Handal.

– Tydelig på styrers ansvar

I KS er det glede over at en ny arbeidstidsavtale er på plass.

– Den nye avtaleteksten er tydelig på at det er styrers ansvar å legge til rette for at barnehagelærerne får bruke de minst fire timene til planlegging og for- og etterarbeid, både individuelt og sammen med sine kolleger. Det er en klargjøring som er bra både for barnehagene og for partene, sier Sundnes i en pressemelding.

Han er fornøyd med at avtalen gjelder for to år framover.

– At avtalen nå gjelder for to år, gir den nødvendige ro til å fortsette den gode utviklingen av norske barnehager, sier Sundnes.

Petter Skarheim blir ny departementsråd

UTNEVNELSE: Petter Skarheim (53) er utnevnt til departementsråd i Kunnskapsdepartementet. Skarheim kommer fra stillingen som direktør i Utdanningsdirektoratet, og han tiltrer stillingen som øverste leder for embetsverket i departementet 18. mai.

Skoleelev er dømt for angrep på lærer

VOLD: En 16 år gammel gutt er i Oslo tingrett dømt for å ha slått en lærer i ansiktet ved Lønnbakken skole i Oslo. Dommen lyder på 30 timers samfunnsstraff, alternativt en fengselsstraff på 30 dager. Angrepet mot læreren skjedde i juni fjor, og eleven var da 15 år gammel.

ging

ILL.FOTO KIRSTEN ROPEID

- Krevende å få til flere timer

Arbeidslivsforsker ved Fafo, Kristine Nergaard, skriver i en e-post til Utdanning at endringene i avtalen først og fremst innebærer en klargjøring av rettigheter og plikter knyttet til barnehagelærernes planleggingstid.

«Det er vanskelig for meg å si hvor realistisk det er å få avsatt flere timer, jamfør at dette har vært krav også tidligere uten at man har vunnet fram», skriver Nergaard.

Hun tror imidlertid at arbeidsgiversiden generelt er skeptisk til å utvide ordninger gjennom tariffbinding. Nergaard peker på at på utdanningsfeltet har arbeidsgiversiden heller ønsket å endre bestemmelsene til å gi større styringsrett for arbeidsgiver, og at en tariffestet utvidelse derfor vil være krevende å få til.

Misnøye blant barnehagelærere

Barnehagelærere raser mot avgjørelsen som gjør at de fortsatt bare sikres fire timer planleggingstid. Pedagogisk leder Ingunn Mørreaunet vurderer nå å melde seg ut av Utdanningsforbundet.

Pedagogisk leder i Lohove barnehage i Trondheim, Ingunn Mørreaunet, hadde mer tid til forberedelser øverst på listen over hva hun mente burde prioriteres i årets forhandlinger. Nå er hun svært skuffet over nemndsavgjørelsen.

– Jeg ble råsurt da jeg så resultatet. Jeg er nå i tenkeboksen på om jeg skal melde meg ut av organisasjonen, sier Mørreaunet.

Hun mener det pedagogiske personalet i barnehagen er helt avhengig av en sentral avtale som sikrer mer tid til for- og etterarbeid.

– I vår barnehage har pedagogene forhandlet fram fem timer til for- og etterarbeid. Vår leder har innvilget dette, men hun kan få utfordringer oppover i systemet med å få innvilget dette videre nå når kjennelsen fra nemnda er her. Resultatet vil i så fall bli at enda flere oppgaver må løses innenfor den ordinære tiden, og det går ikke, sier Mørreaunet.

Hun synes Utdanningsforbundet burde gått like hardt inn for å få til en bedre avtale for det pedagogiske personalet i barnehagen, som det de gjorde for lærerne i skolen under deres arbeidstidskonflikt i 2014.

Blant annet i Facebook-gruppa «Arbeidstid for barnehagelærere» uttrykker flere sin misnøye med resultatet.

Ingunn Mørreaunet, pedagogisk leder i Lohove barnehage i Trondheim.

FOTO PRIVAT

Tariffoppgjøret

- Det er penger til fordeling

Tross en stram ramme i frontfagsoppgjøret, mener KS og Unio det er penger å fordele i det kommunale oppgjøret.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

3. april ble partene i frontfagsoppgjøret i privat sektor enige. Rammen for årslønnsveksten i 2016 blir på 2,4 prosent. Denne rammen legger føringer for de påfølgende lønnsoppgjørene i år.

12. april startet lønnsoppgjøret i KS-området, som er det største tariffområdet for lærere og barnehagelærere. Utdanning snakket med partene i forkant av forhandlingene.

– Det er gitt et anslag for rammen som vi selvsagt forholder oss til, men det er ikke slik at det nå er gitt at det blir 2,4 prosent med to streker under, sier Unio-leder Ragnhild Lied.

Hun sier arbeidstakersiden er klar over at det ikke er mye penger til fordeling i år, men hun mener det blir feil å kalle det et nulloppgjør.

– Det er lav glidning og lite overheng på KS-området i år. Det betyr at det er penger som skal fordeles i oppgjøret, selv om det ikke er så mye penger som vi har vært vant til de siste årene, sier Lied.

- Mindre romslige i år

Forhandlingsleder i kommuneorganisasjonen KS, Per Kristian Sundnes, sier resultatet fra frontfagsoppgjøret ikke er særlig overraskende.

– Vi hadde nok ventet at rammen skulle bli 2,5 prosent, så det er en liten tittel mindre enn vi hadde sett for oss, sier Sundnes.

Også han peker på at glidningen og overhengen er avvunnet i KS-sektoren sammenlignet med andre sektorer.

– Så det er penger å fordele. Det blir ikke noe nulloppgjør i den forstand, sier Sundnes.

– Vil KS være fornøyd med et resultat som kopierer rammen i frontfagsoppgjøret?

– I tidligere oppgjør, blant annet i 2014, har vi i KS gitt uttrykk for at vi kan se litt romslig på rammen fra frontfagsoppgjøret. Men i år er det ikke samme grunnlag for å være romslig, så for oss er rammen fra årets frontfagsoppgjør temmelig normgivende, sier Sundnes.

Beredskapsråd skal forebygge vold mot barn

FELLES INNSATS: Å avdekke og forebygge vold i nære relasjoner bør bli del av den lokale beredskapen, mener justisminister Anders Anundsen (Frp). I et brev til landets kommuner ber han om at de lokale beredskapsrådene mobiliseres. Der sitter representanter fra en rekke kommunale etater, i tillegg til politi, skole, helsevesen og politisk ledelse. (NTB)

Pedagogikkfaget

Hilde Afdal fra Høgskolen i Østfold sammen med Arne Jordet fra Høgskolen i Hedmark (t.h). De overrakte innspill ny masterutdanning til statssekretær Bjørn Haugstad (med ryggen til).

FOTO MARIANNE RUUD

Fra hørings-svarene

Utdanningsforbundet
«Pedagogikk skal være navnet på det gjennomgående pedagogikkfaget i grunnskolelærerutdanningene. Pedagogikkfaget må styrkes, det må utgjøre minimum 60 studiepoeng av studiet, og en egen RLE-modul på 15 studiepoeng må ikke innlemmes i faget.»

KS
«KS støtter rammeplanutvalgets forslag om at faget pedagogikk og elevkunnskap, betegnes «pedagogikk» og ikke «profesjonsfag». Begrunnelsen for dette er at alle fagene i lærerutdanningen skal være profesjonsrettet og at det kan gi feil signaler å kalle ett fag for profesjonsfag.»

Statssekretær fikk protestskriv

Statssekretær Bjørn Haugstad mottok 1666 underskrifter på et opprop mot å endre og skifte navn på pedagogikkfaget.

TEKST Marianne Ruud og Jørgen Jelstad | mr@utdanningsnytt.no

– Ved å løfte studentenes pedagogikkfaglige arbeid til masternivå styrker regjeringen pedagogikkfaget i den nye lærerutdanningen, mener statssekretær Bjørn Haugstad (H).

Men han fikk motbør fra de tre lærerutdannerne som møtte i Kunnskapsdepartementet 1. april.

– Vi er enige om at lærerutdanningene skal styrkes gjennom å bli mastergradsutdanninger. Men det forslaget som Kunnskapsdepartementet nå har sendt på høring, vil ikke i tilstrekkelig grad ruste lærerne til å takle de komplekse menneskelige og faglige utfordringene lærerne møter, sa professor Arne Jordet ved Høgskolen i Hedmark.

Sammen med høgskolelektor Hege Knutsmoen fra Høgskolen i Hedmark og førsteamanuensis Hilde Wågsås Afdal fra Høgskolen i Østfold troppet Jordet opp i Kunnskapsdepartementet med

de 1666 underskriftene på oppropet mot å endre innholdet i pedagogikkfaget samt omdøpe det til profesjonsfag.

De er blant annet kritiske til at det i den framtidige lærerutdanningen ikke skal være mulig å ta mastergrad i pedagogikk, bare i skolefag.

– Læreryrket er et menneskeyrke. Da blir det galt hvis lærerstudentene kun har mulighet til å fordype seg i fag og ikke i pedagogikk, understreket Jordet.

– Elever må bli sett

Han mener Kunnskapsdepartementet bør legge vekt på lærerkollegiets samlede kompetanse.

Jordet la til at læreryrket består av tre komponenter: det faglige, ledelse og i tillegg det relasjonelle og emosjonelle.

– Hvert barn har behov for å bli sett og bekrefte. Lærernes skolefaglige kompetanse må derfor

ikke gå på bekostning av den pedagogiske kompetansen, sa Jordet.

Åpen for endringer

– Dere kommer i tolvte time, men jeg er glad for at dere har kommet, sa statssekretær Haugstad.

Samme dag var høringsfristen for regjeringens forslag til utforming av nye femårige mastergradsutdanninger for lærere.

– Vi mener oppriktig at det forslaget vi har lagt fram til høring vil gi en bedre og pedagogisk sterkere lærerutdanning enn den vi har i dag. Når vi sender noe ut på høring, er det fordi vi ønsker innspill til våre forslag. Men selv om vi står inne for det vi har lagt fram på høring, er vårt forslag ikke endelig. Vi vil nå bruke tid på å lese alle innspillene, og så er målet å ende opp med en lærerutdanning som faglig sett er sterkere enn den vi har i dag, sa Haugstad.

Nesten alle innvandrere består norskprøve

INTEGRERING: 84 prosent av kandidatene som gjennomførte skriftlig norskprøve i introduksjonsprogrammet i fjor, besto testen, viser tall P4 har fått fra Justis- og beredskapsdepartementet. 90 prosent besto muntlig prøve. Dermed er målene myndighetene satte for 2015 nådd. (NTB)

Expert sier opp lønnsavtalen med flere hundre ansatte

FAGLIGE RETTIGHETER: Elektronikkjeden Expert vil si opp den kollektive lønnsavtalen med flere hundre ansatte og heller øke de ansattes bonusandel. Til sammen 446 ansatte i Expert blir berørt av endringen, og i LO er man bekymret for konsekvensene av det de ser på som en maktforskyvning, melder NRK. (NTB)

Lærerspesialister

Berit Bakke Berge er en av lærerspesialistene i pilotprosjektet. Hun og klassen i Bærum i Akershus fikk besøk av statsminister Erna Solberg og Torbjørn Røe Isaksen i forbindelse med lansering av prøveordningen i fjor sommer.

FOTO: MARIANNE RUUD.

Laber interesse blant kommunene

Regjeringen vil utdanne lærerspesialister, men få kommuner vil delta.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I fjor høst ble 205 lærere ansatt i lærerspesialiststillinger som et pilotprosjekt. Lærerspesialistene skal blant annet bidra til å utvikle kollektiv kompetanse og praksis på egen skole, og det skal være en ny karrierevei for lærere.

Denne høsten starter et nytt videreutdanningstilbud som rettes spesielt mot lærerspesialistfunksjonen, og 82 kommuner ble spesielt invitert til å søke på ordningen. 15. mars gikk søknadsfristen ut.

Til de 40 plassene er det kun kommet 44 søkere. Bare 18 av kommunene sendte inn søknad for å få med lærere i ordningen.

Statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Birgitte Jordahl (H), skriver i en e-post til Utdanning at de inviterte kommunene har hatt kort tid til å vurdere om de skulle delta i pilotprosjektet.

«I denne omgang er studietilbudet også avgrenset til kun to fag, med et begrenset antall studieplasser. Vi regner med at når studietilbudet blir bedre kjent, vil interessen øke. Vi skal også evaluere piloten før vi kommer tilbake til hva vi gjør videre», skriver Jordahl.

Trondheim og Stavanger

I utprøvingen tilbyr Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim (NTNU) 20 studieplasser i matematikk, mens Universitetet i Stavanger tilbyr 20 studieplasser i norsk med vekt på lese- og skriveopplæring. Det er kommet inn 22 søkere til hvert tilbud.

De inviterte kommunene er kommuner som deltar i diverse forsøk, som realfagskommuner, kommuner som piloterer Språkløyper, kommuner som piloterer lærerspesialistordningen og kommuner som NTNU og Universitetet i Stavanger ønsket å invitere.

Utdanningsdirektoratet behandler nå søknadene.

Asyl

Mangelfull skolegang for asylbarna kan koste dyrt

Om lag 7000 mindreårige asylsøkere som kom til Norge i fjor, ligger an til å få innvilget opphold.

Mangelfull skolegang for disse kan koste samfunnet drøyt 27 milliarder kroner, skriver Aftenposten. Det kommer fram i en ny rapport fra Fafo og Samfunnsøkonomisk Analyse.

I gjennomsnitt koster det 1,1 millioner kroner å ta ett barn gjennom grunnskolen (1.-10. trinn). Fafo frykter prisen kan komme opp i nesten fire ganger så mye hvis asylbarna ikke får fullgod opplæring.

– Vi står foran en stor utfordring som vil koste mye penger. Dette er ikke løst gjennom ett budsjett. Det vil koste vesentlig mer hvis vi ikke bruker nok ressurser nå, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H).

Trond Giske (Ap) etterlyser handling fra regjeringens partiene.

– Blant annet handler dette om god språkopplæring. Derfor er det synd at tilskuddene til norskopplæring er kuttet med denne regjeringen, sier Giske. (©NTB)

Antallet studenter som drar utenlands for utveksling, står stille

FLATER UT: I fjor dro i alt 6.478 norske studenter på utveksling i utlandet i tre måneder eller mer. Det er en nedgang på tre studenter fra året før, skriver nettavisen Khrono, og viser til tall fra Norsk senter for forskningsdata. Hilde Skeie i internasjonal seksjon ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet peker på svak kronekurs som en årsak. ©NTB

Private høyskoler

29. mars ble Westerdals school of Arts, Communication and Technology i Oslo anmeldt til Økokrim. FOTO TORSTEIN BØE/NTB SCANPIX

Krever 28 millioner kroner tilbakebetalt

Kunnskapsdepartementet (KD) har anmeldt den private høyskolen Westerdals til Økokrim og krever 28 millioner kroner tilbakebetalt fra skolen. KD mener skolen har gitt uriktig informasjon til myndighetene og mottatt uberettiget statsstøtte 2002-2012. Bakgrunnen for saken er avsløringer i avisa Dagens Næringsliv.

Nicolai H. Løvenskiold trer tilbake som leder av konsernet som eier den private høyskolen Westerdals Oslo. ACT mens Økokrim behandler anklagene mot skolen. ©NTB

- Alvorlig

Westerdals-saken er alvorlig for departementet og for tilliten til strukturen i utdanningssektoren, sier Arbeiderpartiets Jette F. Christensen.

Hun er saksordfører når saken skal til høring i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 20. april.

– Det viser at det var en grunn til at Riksrevisjonen ba om en særskilt oppfølging av de skolene i 2013. Men dette ble stoppet i departementet. Derfor sitter vi med denne situasjonen nå, sier Christensen til NTB.

Hun sier et viktig spørsmål for kontrollkomiteen er hvorfor det ikke ble gjort noe mer med saken fra departementets side før avisoppslagene kom.

– Den nye ledelsen er opptatt av å samarbeide med Kunnskapsdepartementet og Økokrim i den videre prosessen, skriver kommunikasjonssjef Vibecke Osfoss ved Westerdals i en e-post til NTB.

Christensen mener saken er alvorlig både for Kunnskapsdepartementet og for tilliten til strukturen i utdannings-systemet.

– Vi er avhengig av en skolestruktur som er der for studentene og ikke for at eiere skal putte penger i egen lomme, sier hun. ©NTB

Røe Isaksen varslar strengere tilsyn

Kontrollen med private høyskoler har vært for dårlig, erkjenner kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H).

Lovendringer og en skjerpet tilsynsordning «kommer med det første», ifølge statsråden.

29. mars ble Westerdals anmeldt til Økokrim. Departementet (KD) mener skolen har mottatt uberettiget statsstøtte mellom 2002 og 2012.

– Vi ber Økokrim vurdere om det er snakk om rene misforståelser eller om det har vært et bevisst

ønske om å rapportere inn feil, slik at skolen får mer i statsstøtte enn den har rett til, sier Røe Isaksen til NTB.

Etter at departementet begynte å stille spørsmål om saken, har Westerdals opplyst at høyskolen har hatt ytterligere to tilbud uten godkjenning. Departementet er i gang med vurderinger av om Westerdals har mottatt uberettiget statsstøtte for elevene ved disse linjene også.

Avsløringer i avisa Dagens Næringsliv har også avdekket at Westerdals krevde ulovlige mye skolepenger fra 2002 til 2012. Tidligere studenter ved skolen har nå gått sammen og fått advokathjelp for å kreve pengene tilbakebetalt. ©NTB

HETS: I en undersøkelse som Skeiv Ungdom har gjort blant sine egne medlemmer, svarer fire av ti at de er blitt mobbet for sin seksuelle orientering. Det er Skeiv Ungdom og Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LLH) som står bak undersøkelsen. (NTB)

BYGNINGER: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) trenger to milliarder kroner til vedlikehold. Uten mer penger fra staten kan det bli vanskelig å innhente etterslepet, sier avdelingsdirektør Kjersti Sørli Rimer til Østlandets Blad. (NTB)

● Privatisering

Clemet: – Forskning med ideologisk slagside

Fritt skolevalg fører til økte forskjeller, mener svensk professor. Civita-leder Kristin Clemet sier både forskere og fagforeninger er for dårlige til å nyansere.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Nordiska Lärarorganisationers Samråd inviterte til debatt om kommersialisering av utdanning i Lærernes Hus i Oslo 30. mars.

I sin innledning pekte professor Lisbeth Lundahl fra Umeå universitet på at den nordiske utdanningsmodellen er truet av kommersielle aktører. Lundahl har i flere år forsket på utdanningsreformene i hjemlandet.

– Sverige har gjort mange skoletabber, og vi har vært ganske naive, sa Lundahl, som mener flere studier viser at kommersialisering av utdanningssektoren ikke har gitt de ønskede effektene.

Hun mener Sverige gjennom en storstilt privatiseringsbølge i skolesektoren etter årtusenskiftet allerede er på vei bort fra utdanningssystemet i de andre nordiske landene.

Frykter et mer delt samfunn

Hun sier internasjonale studier som sammenfatter forskningen som omhandler fritt skolevalg, viser at reformer som den i Sverige fører til økte forskjeller. Blant annet vil like elever søke seg til de samme skolene, og taperne i et slikt system er de ressursvake gruppene.

– Jeg er urolig for at Sverige får et mer delt samfunn som et resultat av denne utviklingen, sa Lundahl.

– Fritt skolevalg øker sosiale forskjeller, advarte professor Lisbeth Lundahl.

Hun sier til Utdanning at det kanskje er i Finland den nordiske modellen fortsatt står sterkest, men hun tror også Norge er langt unna å gå i samme retning som Sverige.

– I Norge har det vært en mer aktiv og bevisst debatt om utviklingen. Man har vært i forkant, sier Lundahl, som mener flere av aktørene i Sverige kom altfor sent på banen.

– Ideologisk forskning

Leder i tenketanken Civita og tidligere utdanningsminister for Høyre, Kristin Clemet, etterlyste en nyansering.

– Det har vært mye ideologisk forskning på

dette feltet, sa Clemet.

Hun la til at også lærernes fagforeninger opptrer med en ideologisk slagside og mangel på nyanser. Privatisering, kommersialisering og fritt skolevalg sauses sammen til en pakke, og dermed blir kritikken upresis, mener Civita-lederen.

Samtidig understreket hun at utdanning må være et statlig ansvar som skal finansieres over skatteseddelen. Hun mener imidlertid at det godt kan kombineres med private innslag.

– Sverige er også et spesielt eksempel i denne debatten. Hvis jeg skulle laget et slikt system, ville jeg ikke laget det akkurat slik de har gjort i Sverige, sa Clemet.

Kristin Clemet og Steffen Handal barket sammen i debatt om kommersialisering av utdanningssektoren.

– Må bevare det vi har

Utdanning må ikke bli en handelsvare, poengterte Utdanningsforbundets leder Steffen Handal i debatten.

– Tar man inn kommersielle aktører med offentlig finansiering, vil det bety at de vil hente ut en del av kaka som utbytte. Skal vi få til best mulig utdanning

for alle, har vi ingen penger å miste, sa Handal.

Han er enig i at det er økonomiske skjær i sjøen framover for velferdsstatene, men at den nordiske modellen er det mest vellykkede systemet i verden.

– Det dummeste vi gjør, er å skulle forandre alt fordi vi har noen økonomiske utfordringer. Vi må bygge videre på den modellen vi har, sa Handal.

«Disse karakteristikkene avviser jeg som en usedvanlig parlamentarisk urimelig karakteristik»

Martin Kolbergs (Ap) i en replikk til Michael Tetzschner (H) i stortingsdebatt om grunnlovsendringer 31. mars

Ny stortingsmelding

Regjeringen vurderer flere kompetansekrav for lærere

Regjeringen foreslår omfattende endringer i norsk skole, blant annet nye lærerplaner i alle fag. De vurderer også nye kompetansekrav for lærere.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Etter at Ludvigsen-utvalget leverte sine rapporter om framtidens skole, har regjeringen jobbet med en stortingsmelding for å stake ut kursen for norsk skole i årene framover. Nå er meldingen «Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet» ferdig. Regjeringen foreslår omfattende endringer i norsk skole.

– Nå håper vi i første omgang å få tilslutning fra Stortinget til hovedlinjene i meldingen, og deretter vil dette være en lang prosess videre framover, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) til Utdanning.

– Lærerne må delta

Han sier regjeringen i stor grad har lyttet til innspillene fra Ludvigsen-utvalget, men at de også har gjort noen endringer i sine forslag. Nå håper de å komme i gang med arbeidet med å utarbeide nye læreplaner, hvor både den generelle delen av læreplanverket og læreplanene for hvert enkelt fag skal endres.

– I det arbeidet må fagmiljøene involveres. Da tenker jeg ikke bare på fagmiljøer på universiteter og høyskoler, men også fagmiljøene ute på hver enkelt skole. Hele lærerprofesjonen må delta i dette, sier Røe Isaksen.

Han peker på at en endring av læreplanverkets generelle del er noe Stortinget allerede har stilt seg bak, ettersom denne ble utarbeidet på 1990-tallet, lenge før Kunnskapsløftet. Det gjør at læreplanverket ikke henger godt nok sammen som en helhet slik det står i dag.

– Men den generelle delen skal fortsatt være en beskrivelse av skolens grunnleggende sam-

I fjor sommer fikk kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen rapport nummer to fra Ludvigsen-utvalget. Nå har regjeringen klar en stortingsmelding på bakgrunn av utvalgets anbefalinger.

funnsmandat, og det skal handle om hele elevens utvikling og langt mer enn det rent faglige. Så den biten skal vi ta vare på, sier Røe Isaksen.

Flere kompetansekrav

Kontroversene rundt innføringen av kompetansekrav for lærere i norsk, matematikk og engelsk har ikke skremt regjeringen fra å ville vurdere å innføre kompetansekrav i flere fag. Røe Isaksen understreker at dette i så fall vil gjelde framtidens lærere og ikke dem som jobber i skolen i dag.

– Gullstandarden bør være kompetansekrav i alle undervisningsfag, derfor ønsker vi å utvide. Hvis vi ikke skal ha kompetansekrav knyttet til for eksempel praktisk-estetiske fag, kan det sende signaler om at dette er fag hvor det ikke trengs faglig fordypning. Det er jeg sterkt uenig i, ettersom dette er sentrale og viktige fag i grunnskolen, sier Røe Isaksen.

[> Les mer om stortingsmeldingen på utdanningsnytt.no](#)

• Noen av regjeringens forslag

– Endre den generelle delen av læreplanverket. Skal fortsatt utdype verdigrunnlaget i formålsparagrafen, men skal også bidra til bedre sammenheng i læreplanverket og understreke viktigheten av profesjonelt lagarbeid på skolene.

– Utvikle nye lærerplaner for alle fagene i grunnskolen og fellesfagene i videregående opplæring.

– Læreplanene skal gi tydeligere retning for lærernes valg av innhold i opplæringen.

– Obligatorisk skriftlig eksamen for alle elevene på 10. trinn i engelsk, matematikk og norsk. I dag kommer elevene kun opp til eksamen hvis de blir trukket ut.

– Vil vurdere å inkludere musikk, kunst og håndverk, kroppsøving og mat og helse som trekkfag til lokalt gitt muntlig eksamen.

– Utrede om faget kunst og håndverk bør styrkes ved å dele faget i en læreplan for et mer praktisk rettet håndverksfag og én plan for kunstfag.

Aktuelt navn

Skal sikre nynorsken plass i dei nye storkommunane

Magne Aasbrenn prekær om «stenane», blir ny mållagsleiar og gler seg over at sidemålsstilen lever godt under blå-blå regjering.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Hege Lothe, Noregs Mållag

● Magne Aasbrenn (60)

Hvem

Lektor ved Frederik II videregående skole i Fredrikstad

Aktuell

Er innstilt som ny leiar i Noregs Mållag. Blir første mållagsleiar frå Østfold.

«Eg blir glad når eg hentar barnebarn i barnehagen og høyrer at Fredrikstad-dialekt er i bruk der.»

Blir du mållagsleiar som må sjå at talet på nynorsk kommunar svinn som snø i vårsol når små nynorsk kommunar slår seg saman med store bokmålskommunar?

Eg får ansvaret for å leie arbeidet for å hindre ei slik utvikling, ja. Og eg trur jo at det finst fornuftige folk både i dei store og dei små kommunane.

Kan norsk lektoren forklare kvifor de i Fredrikstad seier «stenane», altså riksmålsstamme og nynorsk bøyning, ikkje «steinane» eller «stenene»?

Det er av di dialektane i Østfold følgjer same dialektgrammatikk som andre norske dialektar. Da blir det «-ane» i bestemt form hankjønn. Og nærleiken til Sverige gjer at vi i ytre strøk ikkje brukar «ei», men berre seier «e». Vi har, som svenskane, det som blir kalla diftongforenkling. Da blir det «stenane».

Barnehagane har vore det viktigaste satsingsområdet for arbeidet med skolemål i Mållaget dei siste åra. Kvifor?

Vi har sett at barnehagen har vore den første plassen for å «avdialektisere» ungane. Difor blir eg glad når eg hentar barnebarn i barnehagen og høyrer at Fredrikstad-dialekt er i bruk der. Eg gler meg også over at sidemålsstilen lever godt under den blå-blå regjeringa.

Du får halde ein skoletime for det norske folk. Kva skal timen handle om?

Eg ville snakka om det spesielle med at vi i vårt land har eit skriftspråk, altså nynorsk, som byggjer på talemålet til småbønder og fiskarar landet rundt,

ikkje på talespråket til eliten i hovudstaden. Det ligg ei stor rettferd i dette. Nynorsken har modernisert seg opp gjennom åra slik at dette skriftspråket i dag er gangbart også for oss med dialektar som min.

Kva for ein kjend person ville du hatt som lærar?

Tenk om eg hadde fått treft Ivar Aasen! Da hadde eg spurt kva han hadde brukt av Jacob Nicolaj Wilse, sokneprest i Spydeberg, som døyddde i 1801. Wilse ga ut «Norsk Ordbog», ei samling av dialektuttrykk og ord frå «den Østre-Kant af Norge».

Kven ville du gitt straffelekse?

Desse som okkar seg over at norsk kultur er i fare og gjev innvandrarakar skulda, men som vil ha nynorsken ut av skolen.

Kva for ei bok har du ikkje fått tid til å lese?

«Språk i skolen: grammatikk, retorikk, didaktikk» av Ingvild Brügger Budal, med bidrag av Rolf Theil, Bernt Ø. Thorvaldsen og Ingebjørg Tonne. Eg ventar at den boka vil gi eit godt oversyn over språksituasjonen i landet.

Har du ein favorittpolitikar?

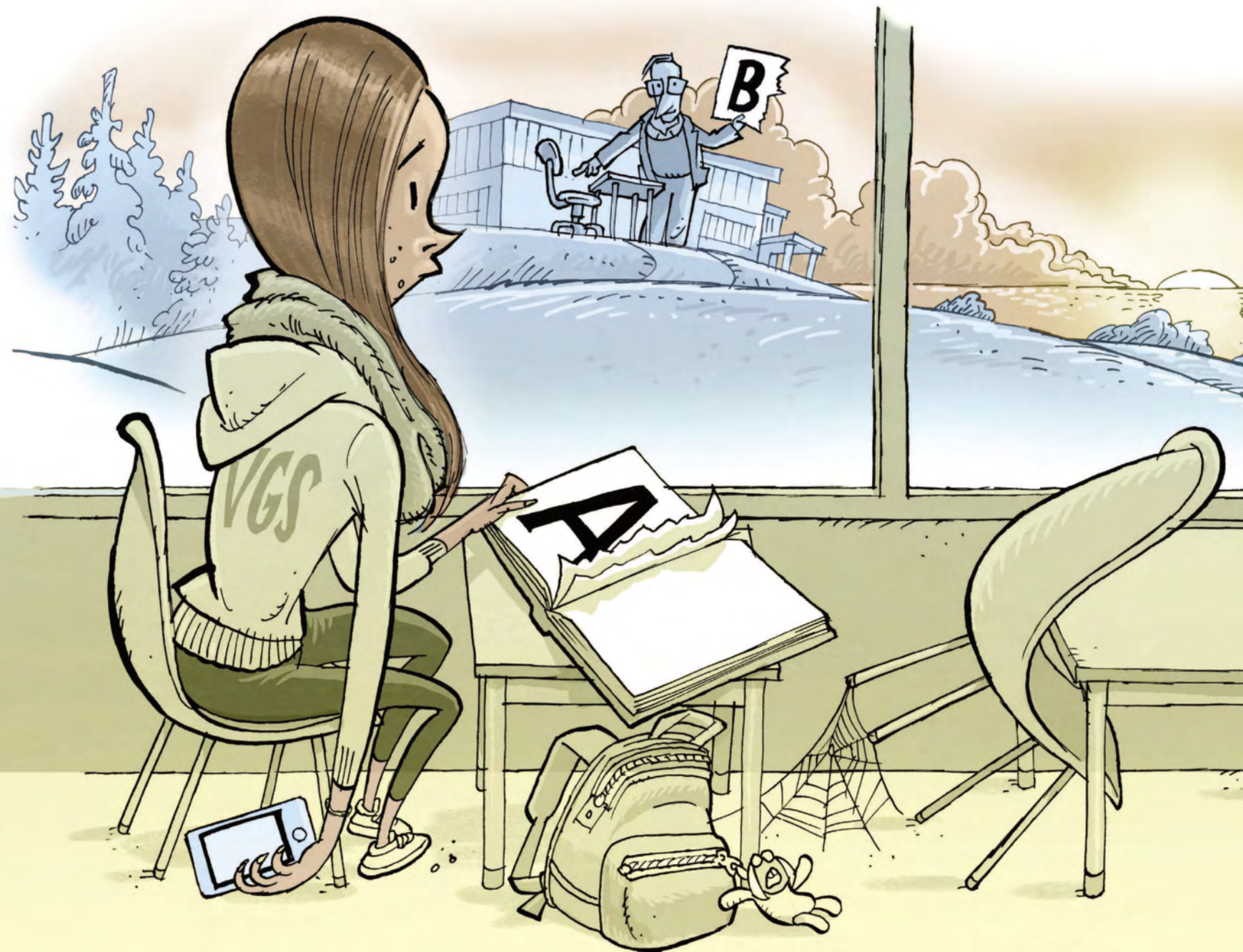
Eg har beundra Berge Furre for evna han hadde til å bere fram det folkelege saman med politikarrolla.

Kva gjer du for å redde verda?

Eg trur at om du kan fleire språk, vil det hjelpe deg til å forstå folk som i utgangspunktet ser litt annleis på verda enn det du gjer sjølv. Og skal vi redde verda, må vi forstå kvarandre. Difor er det viktig å undervise i språk og å arbeide for språkleg mangfald.

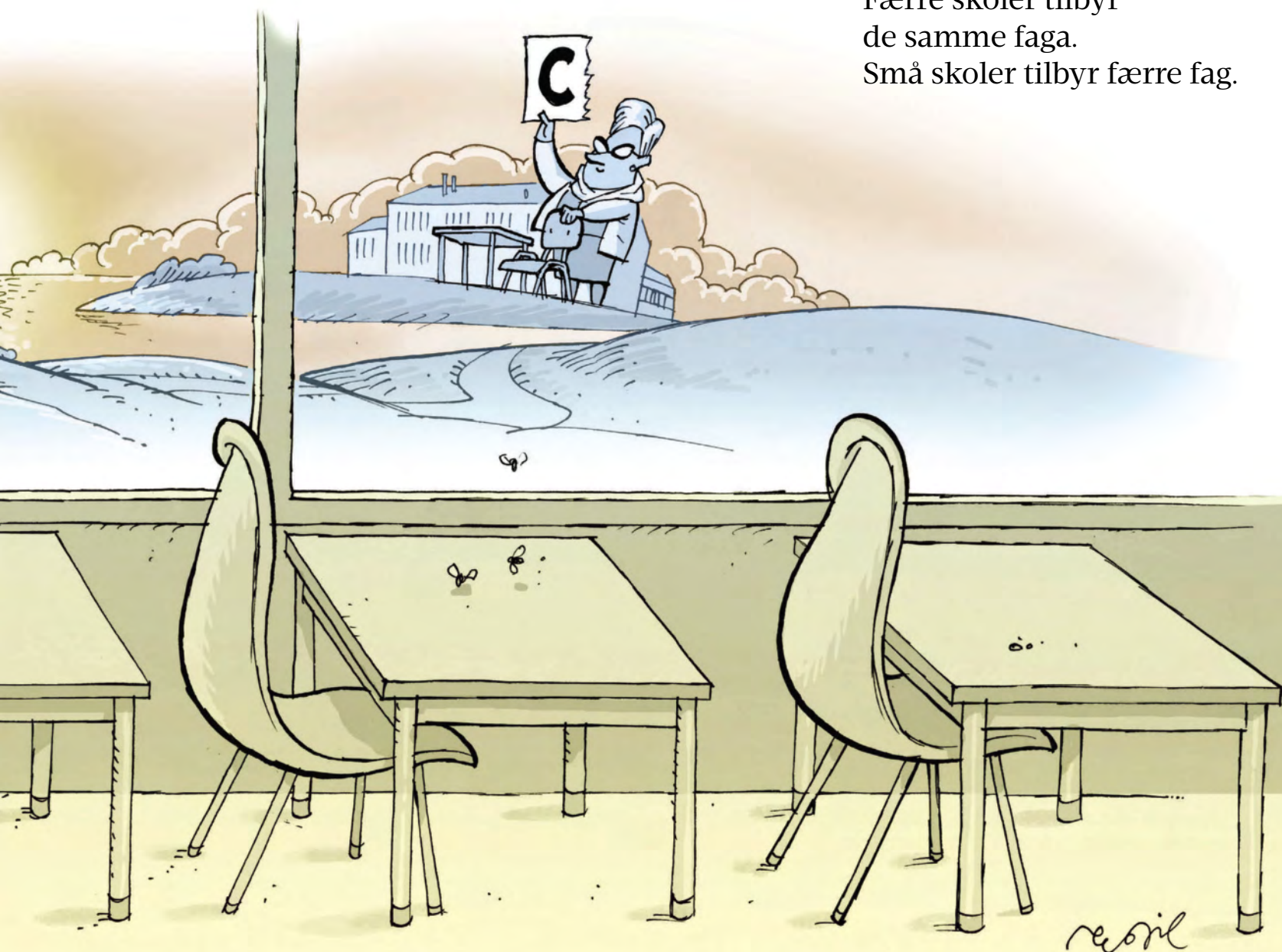

Fag på

flyttetefot

Fag flyttes rundt mellom
videregående skoler.
Færre skoler tilbyr
de samme faga.
Små skoler tilbyr færre fag.

Litt skole her, litt skole der

– Nei, er du her?

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJON Egil Nyhus

Kontorleder Mike Strobel spør, etter at han nesten har kræsja med adjunkt Frode Kjønsø foran kaffetrakteren. Vi er i personalrommet på Senja videregående skole, avdeling Finnfjordbotn. Det er rett før første time en lys marsjmorgen.

– Tirsdag og torsdag morgen, da er jeg her, svarer Frode Kjønsø.

Det har ikke Strobel fått med seg, blant anna fordi han selv har andre dager da han er «der» og ikke «her».

Det er ikke lett for en som kommer utafra og har lært at Senja er Norges nest største øy, å skjønne hva som er «her» og «der».

For bare ett av de tre undervisningsstedene til Senja videregående skole ligger på øya. Det er etterkommeren av «Troms Amts Landbruks-skole», stifta 1914. På det skolestedet er Frode Kjønsø når han ikke underviser norsk her.

«Her», der Utdanning er nå, er fem kilometer utafra Finnsnes i Midt-Troms, ved tidligere Finnfjordbotn gymnas, stifta som landsgymnas i 1946.

Senja videregående skole ligger også i Sørreisa. Der undervises det i matfag. Den delen av skolen har røtter tilbake til den gamle husmorskolen.

Og for å gjøre det enda mer forvirrende: Bak skolen i Finnfjordbotn bygges det.

Det er for å gi rom til elevøkningen ved Finnfjordbotn når fag flyttes dit fra skolen på Senja. Når nybygget i Finnfjordbotn blir ferdig, blir skolen på Senja en rein naturbruksskole. Dessuten skal Senja videregående og den videregående skolen i nabokommunen Målselv bytte fag. I Målselv er de to skolene Bardufoss videregående og Høgtun videregående slått sammen til én.

Slik blir det når elevtallet synker og dermed også pengestrømmen til videregående skole. I Oslo, Akershus, Rogaland, Aust-Agder, Buskerud og Østfold ventes elevtallet å øke i åra framover. 13 fylker vil likevel ha fall i elevtallet fram til 2022, ifølge Utdanningsdirektoratet, som bygger på tall fra Statistisk sentralbyrå. Hvor mye vil variere fra fylke til fylke, og er også på landsbasis usikkert.

Elevtap = økonomisk tap

For Troms er utgangspunktet at fallet vil være på 1000 elever, alt utafra Tromsø. Siden overføringene kommer som stykkpris per elev, betyr elevtap økonomisk tap. Samtidig har det vist seg politisk umulig å legge ned skolesteder. Tre utdanningsråder i fylkeskommunen har gått av med bakgrunn i konflikter om skolenedleggelse: Roger Ingebrigtsen fra Arbeiderpartiet i 2006, Pål Julius Skogholt fra SV i 2009, og Magnus Mæland fra Høyre i 2013.

– Jeg var livredd. På et halvt år skulle jeg bygge en skolestruktur som var holdbar på sikt, sa nåværende utdanningsråd Roar Sollied fra Venstre da Utdanning møtte ham i Tromsø dagen før besøket i Finnfjordbotn.

Han sikter til da han for drøyt to år siden tok over som utdanningsråd etter Mæland fra Høyre, nettopp på grunn av spørsmålet om skolestruktur og nedlegging. Protestene gikk skyhøyt, stemninga var amper.

– Politi og Securitas måtte til for å holde gangene i fylkeshuset fri for demonstranter, og for dyra de hadde brakt med seg fra naturbruksskolene, sier Sollied.

– Jeg kunne fusjonert skoler, men hver fusjon

Rektor Stein-Erik Svendsen, avdelingsleder Vivian Jacobsen, Nicklas Johansen fra elevrådet og tillitsvalgt for Utdanningsforbundet Brynjar Nordgård, alle ved Senja videregående skole, aksepterer utfordringene med å være skole med tre undervisningssteder.

– **Da jeg overtok** som utdanningsråd i Troms, var jeg livredd, sier Roar Sollied fra Venstre.

«Det er en stor utfordring å være mobil rektor.»

Rektor Stein-Erik Svendsen

– Spesialpedagogikk er for ofte en-til-en-ordninger. Læring og utvikling skjer i større sammenhenger, ikke bare mellom to mennesker. Det er flere gode måter å følge opp elever som trenger noe ekstra enn bare tradisjonell spesialpedagogikk. Jeg har master i pedagogikk, så dette veit jeg, sier han.

Fylkesbyråden virker ikke livredd lenger, bare temmelig stressa.

– Vi har god utvikling når det gjelder gjennomføring i videregående skole. Vi har vært flinke til å ta ned drift og kjøre stramt økonomisk. Vi kan snu på problematikken med elevnedgang og si at det er bra vi får færre elever, ellers hadde vi ikke hatt lærere nok. Kanskje elevnedgangen i reelle tall ikke blir så høy som forutsatt. Likevel vil den relativt sett være høy, fordi elevtallet vil øke i sentrale strøk, oppsummerer han.

– Samtidig har ikke fylkeskommunen råd til å asfaltere fylkesveiene. Er det et tegn på at skolen er for dyr?

– Vi er seks til åtte milliarder i minus når det gjelder vei. Hvis jeg klarer å spare penger; gjetted hvor de havner, avslutter Roar Sollied.

Seks mil mellom skolestedene

Dette intervjuet med utdanningsråden har jeg i bakhodet når jeg dagen etter griper tak i Frode Kjonsø i personalrommet på det som med fullt navn heter Senja videregående skole, undervisningssted Finnfjordbotn.

Frode Kjonsø underviser og er rådgiver ved undervisningsstedet Gibostad på øya Senja. Der han også er tillitsvalgt for Utdanningsforbundet. Nå har han overtatt en norskklasse i Finnfjordbotn, tre mil unna, etter en nyslått pensjonist.

Ulempen for Kjonsø er naturlig nok reiseveien på seks mil fram og tilbake mellom skolestedene. Fordelen med å ha «flere skoler i én» er å være del av et større faglig miljø enn det én liten skole kan stille med.

Avdelingsleder Vivian Jacobsen er enig.

– Det kan være at timelærere blir flytende rundt uten særlig tilknytning noe sted, medgir hun. Men det er ifølge henne like relevant å trekke fram at samorganiseringa gir samarbeid og samspill.

– Pengesummen til spesialpedagogikk er redusert. Er det et savn?

– Med mange støttetiltak klarte vi å få en utsatt elev gjennom førsteåret, og det med gode karakterer. Karakterene var så gode at retten til videre støttetiltak falt bort. Da gikk det svært dårlig med eleven. Det er et uttrykk for at spesialpedagogik-

ville betydd nybygg. Penger til det har jeg ikke, sier han.

Det gamle russekortet hans forteller at han i sin tid var elev ved nettopp Finnfjordbotn Gymnas. Dessuten har lektor Sollied jobba i nesten 20 år ved Bardufoss videregående skole.

Nå sitter han i fylkeshuset og er irritert over lederen i regionavisa Nordlys dagen før. «Prøv ut en struktur med færre og større videregående skoler», stod det.

– Et forsøk forutsetter at vi kan reversere det vi gjør. Hvordan reversere et forsøk med store skoler når de små skolene er lagt ned og lærerne flytta, spør han.

– Dette handler om regionutvikling. Da er utdanning og samferdsel viktigst. Dette henger sammen. Skal vi få til bedre gjennomføring i yrkesfag, er vi avhengig at det ikke er for stor geografisk avstand mellom skolen og læreplassen. Ikke minst er dette viktig hvis vi skal få til flere opplæringsalternativer enn bare to år på skole og to år i lære, sier han.

Et viktig grep har vært å se på hva de enkelte skolene skal tilby. Det resulterte i at de minste skolestedene skal tilby færre utdanningsprogram enn før. På byråkratspråk heter det å endre tilbudsstruktur, men ikke skolestruktur.

– Skolen skal være en motkultur. Da kan vi ikke bare rigge for fraflytting. Jeg har særlig holdt ei hand over skolene som tilbyr naturbruk, både landbruk og havbruk, sier fylkesråden.

Det kan illustreres med at det eneste skolestedet på øya Senja igjen blir en rein naturbruksskole. De andre fagene flyttes til fastlandet. Samtidig er det nå bare i Tromsø at elever fra Troms kan ta musikk, dans og drama.

Ellers diskuteres ordninger med undervisning over nett, for eksempel undervisning i fremmedspråk.

– Kan lærere bli overtallige i prosessen?

– Ikke ennå, men vi ser at det kan komme. Økningen av asylsøkere nå har ført til at kommuner har kjøpt tjenester hos oss for å oppfylle retten asylsøkerne har til undervisning. Det er eksempel på at dette har hindra overtallighet, svarer Sollied, og fortsetter:

– Samtidig har vi ennå ikke nok realfaglærere, og vi kommer til å skrike etter norsklærere om kort tid.

Fra en skole er det kommet bønn til fylkesråden og bedt ham ta en klasse i tysk innimellom politikken, men det har han avslått.

– Dere kutta ni millioner i spesialpedagogikk da dere verna skolestedstrukturen. Svir det?

«Det går ut over skolekvaliteten når lærerne lever under denne usikkerheten år etter år.»

Thomas Nordgård, leder for Utdanningsforbundet Troms

ken ikke fungerer godt nok, sier Kjønsø.

Så skjer det igjen: En kar entrer rommet med bestemte skritt mot kaffemaskinen. Vår samtale stopper opp, før kommentaren kommer: Er han her i dag?

Det er rektor Stein-Erik Svendsen som er kafefetrest. Utdanning har fått beskjed om at han ikke skulle være på dette undervisningsstedet nå. Jeg fotfølger Svendsen inn på rektorkontoret og blir tatt vel imot. Der får jeg en forklaring på rektors opprinnelige planer for å være hvor når, og endringene han har gjort. Kabalene er alt for kompliserte til at jeg henger med.

– Det er en stor utfordring å være mobil rektor, sier Svendsen.

I tillegg til å farte mellom undervisningssteder, deltar rektor i et rikt utvalg av møter i regi av fylkeskommunen. Rektorkontoret er ofte tomt.

– Jeg er i liten grad en direkte leder her på skolen, men leder gjennom mellomledere. Til gjengjeld er jeg blitt mer aktiv i forhold rundt skolen. Å være en regional utviklingsaktør er blitt en viktig del av rektorrollen, sier han.

Svendsen meiner at trass stykkprisfinansiering og synkende elevtall, har skolen fortsatt et visst handlingsrom. Tradisjonell tankegang kan likevel være et hinder for optimal utnyttelse.

– Hva tenker du på da?

– I dag skal ei elevgruppe være på minimum 12 elever. Har vi ei gruppe på åtte, kan vi likevel få finansiering for fire fiktive elever og opprettholde gruppa. Men vi vil kanskje opprette ei gruppe for fem elever, for eksempel tredje året på naturbruk, og ser muligheter i vår økonomi og bemanning for det. Likevel er opprettinga utafør vår myndighet. Dette tror jeg kan bli en aktuell problemstilling når elevtallet synker, sier han.

Sentraliseringa av fag til færre skoler meiner han har fordeler:

– Skolene konkurrerer i mindre grad om de samme elevene, sier han.

– Samtidig er det klart at hvis matfag forsvant fra skoletilbudet i Midt-Troms, ville det være lærere i Sørreisa som hadde svært dårlige muligheter for ny lærerjobb, legger han til.

Så må rektor av sted til det stedet han skal til, i stedet for det stedet han skulle vært.

– Innsparing er grunnen

På lærerværelset sitter Brynjar Nordgård og er en del av skolehistorien. Han har undervist her i vel 30 år, og har sett mange endringer. Nordgård er plasstillitsvalgt for Utdanningsforbundet.

– En viktig ulempe med den nye strukturen har du alt fått demonstrert: Leder er ikke der vi tror leder skal være, sier han.

Nordgård minner om at rasjonalisering, altså innsparing, er motivet bak innsparingene.

– Når vi møter utdanningskomiteen i fylkestinget, prøver vi likevel å ta det fra en positiv side, sier han.

Nicklas Johansen fra elevrådet ved skolen har lova å oppsøke meg når timeplanen tillater det, og nå kommer han inn på lærerværelset. Johansen leda Ungdommens fylkesråd da kampene om skolestruktur raste som verst for drøyt to år siden.

– Helst ville vi hatt det som vi hadde hatt det, men vi skjønnte at det ikke var mulig. Da ønska vi en skolestruktur som sikra nærhet til skolen for flest mulig, sier han.

Det var en politikk som ikke gagna ungdommer fra hans egen bygd. De får et smalere tilbud når Gibostad skole på Senja tilbyr færre utdanningstilbud. Johansen er fra Senjahopen på yttersida av Senja.

– I Ungdommens fylkesråd så vi fordelene med et sterkt elev- og fagmiljø i Finnfjordbotn. Men vi er skuffa over at skolen her ikke lenger tilbyr påbygg, sier Nicklas Johansen.

Sjøl bor han på Finnsnes i ukedagene.

Dette reiser nye spørsmål.

– Underkommunisert problem

– Usikkerheten lærere ved mindre distriktsskoler lever under, er underkommunisert, sier Thomas Nordgård, leder for Utdanningsforbundet Troms.

Blir skolen lagt ned, vil de ikke få ny jobb på samme sted, og huset får de kanskje ikke solgt.

– Alle må være klar over at det går ut over

skolekvaliteten når lærerne lever under denne usikkerheten år etter år. Men når hørte du en stortingspolitiker bekymre seg for det, sier han.

– Styringskåte politikere har tvert om villet manipulere skolestrukturen etter svært enkle modeller for tilbud og etterspørsel. Derfor måtte vi ta sterke virkemiddel i bruk siste gang politikerne ville presse fram en ny skolestruktur. Hovedargumentet vårt var at skolen trengte ro, og lærerne trengte trygghet. Vi har ikke kommet i mål, ikke

på langt nær. Vi ser likevel en sterkere vilje hos fylkespolitikerne til å kommunisere at skolestrukturen skal bevares, og det er bra, sier Nordgård.

– Samtidig har ikke Troms fylke penger til å asfaltere fylkesveiene. Er det noe som ikke angår skolene i det hele tatt?

– Min personlige oppfatning er at det ikke er noe vits i å ha en fin asfaltert vei til ei bygd der det ikke er skole. For er det ikke skole, bor det ingen folk der heller, sier Thomas Nordgård.

«Ja takk, begge deler»

I biblioteket sitter en gjeng tredjeklassinger jeg kan spørre:

– *Hva er det viktigste for valget til dem som skal søke videregående, skolested eller utdanningsprogram?*

– Utdanningsprogram, helt klart, sier Tora Simonsen.

Det nikkes rundt bordet.

– Det sitter mange herfra på bussen fram og tilbake til idrettsfag på Bardufoss. Det får de ikke her. Og det er de som flytter til Tromsø for å få musikk, dans og drama, sier Mona Strøm.

– Men de kommer gjerne krypende tilbake etter et år, da, sier Karoline Rossvold.

De diskuterer når de som bor lengst ut på Senja må entre skolebussen om morgnen for å rekke skolen i Bardufoss, og kommer til halv seks.

– Jeg ville aldri gått på skole på Bardufoss og brukt så mye tid på bussen. Samtidig er Bardufoss så nært at det er for dumt å flytte dit, konkluderer Tora Simonsen.

– *Så hva er viktigst, utdanningsprogram eller skolested?*

De slår ut med armene, og samles i et unisont tja.

Elevene Karoline

Rossvold, Mona Strøm, Tora Simonsen og Joakim Håker inspiserer byggearbeidene ved Senja videregående skole, avdeling Finnfjordbotn, og fleiper seg enige om hvilken retning skoleutviklinga bør ta.

Debatt om skolestruktur gir uro

Nord-Trøndelag er blant fylka der det blir færre elever fram til 2020.

– **Debatt om skolestruktur** kan skape mye uro. Etter en omfattende strukturdebatt i 2013 har nå politikerne i Nord-Trøndelag lagt ballen død foreløpig. Det er ikke slik at det tilstrebes å legge ned skoler hele tida, sier Tore Bruem.

Han er seksjonsleder for struktur og pedagogisk utvikling i Nord-Trøndelag fylkeskommune.

– *Er skolenedlegging den heite poteten politikere ikke tør ta i?*

– Mine erfaringer er at politikere tar tak i denne debatten hvis det er nødvendig, men ikke i utide.

– Ta skolene på Levanger og Verdal. De ligger halvanna mil fra hverandre. Begge tilbød både service og samferdsel og design og håndverk. Nå er dette delt. Fylkespolitikere ønsker å ha komplementerende, ikke konkurrerende tilbud, sier han.

– *Øker risikoen for frafall når den fysiske avstanden til det ønskede utdanningsprogrammet øker?*

– Det er ikke entydige svar på det. Å velge et utdanningsprogram bare fordi det er nært hjemmet, kan være en frafallsrisiko i seg sjøl.

– Til sjuende og sist er hvor mange vi skal ha på hvert tilbud politikk. Rådende politikk er mest mulig nærhet til hjemmet for videregående trinn 1-elever, og en mer fortetta tilbudsstruktur høyere opp, sier Bruem.

Også for Nord-Trøndelag tilsier tallene elevnedgang fram til 2020.

Bruem understreker at 2020 er et altfor kort perspektiv når det gjelder å vurdere skolestruktur. Men han er bekymra over en omlegging i inntektssystemet til fylkeskommunene som slår sterkt ut for fylker som ikke har tydelige sentrum.

– For Nord-Trøndelag gir denne endringa en reduksjon i overføringer opp mot hundre millioner, sier Bruem.

I Sogn og Fjordane tilsier tall fra GSI at 2024 vil bli et bunnår for elevtallet i videregående skole, med i alt 3558 elever. Det er 695 færre elever enn i 2010. Men nå skaper tilflytting til fylket fra andre land enn Norge noe usikkerhet om tallet. Det kan bli høyere.

Skolebruksplanen vedtatt i 2013 innebar sammenslåing av skolene Øyrane og Mo, og nedlegging av Luster videregående skole.

– Utfordringa vår er at trass en sterkt desentralisert struktur med flere små skoler, bor en tredel av elevene på hybel. Befolkningsstrukturen gir store reiseavstander, sier assisterende fylkesdirektør Tor-Einar Holvik Skinlo.

«Den som aldri begår en dumhet, er ikke så klok som han selv tror.»

François de la Rochefoucauld, fransk forfatter (1613–1680)

Leseprisen

En litterær 71 grader nord

Ime Skole i Mandal er tildelt Leseprisen 2015 for sitt arbeid med bøker i språkarbeidet.

«En litterær 71 grader nord» er et leseprosjekt hvor de har hentet inspirasjon fra den populære realityserien for å få elevene til å lese mer og samtidig bruke lesing til å få kunnskap om byer og steder i Norge, ifølge en pressemelding fra Universitetet i Stavanger. «Her har skolen benyttet dagens populærkultur på en fin måte inn i prosjektet. Ime skole har lagt mye arbeid ned i å lage en virtuell reiserute og oppgaver som gir elevene klare assosiasjoner. Dette gir en ytre motivasjon som spiller på noe elevene kjenner igjen. Prosjektet er dessuten presentert på en lekker måte med en morsom og god tittel», heter det i juryens begrunnelse.

Leseprisen deles ut til skoler eller barnehager som har jobbet spesielt godt med språk eller lesing i 2015. Prisen ble delt ut tirsdag 15. mars under Nasjonal Konferanse om Lesing 2016 av Nasjonalt senter for leseforskning og leseopplæring (Lesesenteret). Prisvinnerne får et diplom og et gavekort hos Norli bokhandel på 5000 kroner.

Ime skole har hentet inspirasjon fra den populære realityserien for å få elevene til å lese mer og samtidig bruke lesing til å få kunnskap om byer og steder i Norge.

FOTO IME SKOLE

Dikt

ILL.FOTO ANDREY GORSHKOV/FREEIMAGES.COM

April

Sevjesprengde greiner over døyande vinter. Brestande knopp under gulbrunt fjorårsgras.

Gladlynt bekk ved høgst dags sol, tagnar når skuggane kjem.

Vakande frostnetter over skaremyr. Kjempande storfugl Mot solrenning.

Landlaus is ved os.

Steinar Bråten

Arbeidsmiljø

Vold og trusler gjør at lærere forsvinner ut av yrket

Forskning på 14 lærere som har opplevd trusler eller fysisk vold fra elever viser at flere av dem søker seg til andre skoler, blir uføretrygdet eller slutter som lærer.

I en artikkel på forskning.no forteller Børge Skåland, høgskolelektor ved Høgskolen i Oslo og Akershus, om sin doktorgrad om temaet.

De 14 lærerne, kvinner og menn fra grunnskole og videregående skole, har opplevd alvorlige trusler og vold som spark i tinningen og mot ribben, blitt slått ned i skolegården

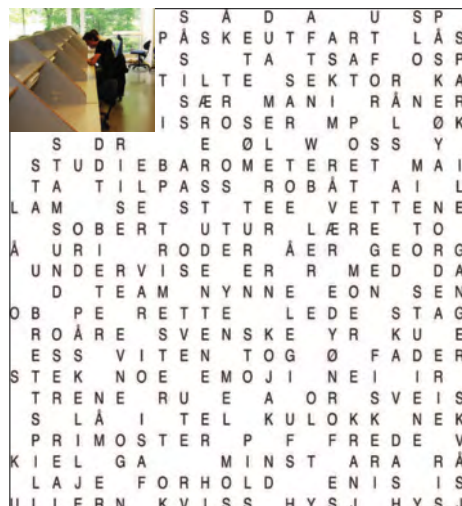
eller fått slag med jernrør i hodet.

- Hos mine informanter ser det også ut som fagforeninger og verneombud svikter, sier Skåland i artikkelen på forskning.no.

Skåland etterlyser mer åpenhet om trusler og vold mot lærere, og han mener det må bli mer åpenhet rundt denne problematikken.

- Ledere og kollegaer må gi uforbeholden støtte til lærere i stressede situasjoner, sier Skåland.

Løsning på påskekrystordet

Vinnerne av påskekrystordet i Utdanning nummer 5 er:

Karl J. Meedby 7052 Trondheim

Magni Bekkelund 2817 Gjøvik

Vinnerne får tilsendt en boksjekk på kroner 500. Vi gratulerer!

● USA

Lærarar må gje foreldre karakterar

Lærarar i Mississippi skal gje foreldre karakter etter kor involverte dei er i barna sin skulegang.

Representanthuset i delstaten vedtok dette lovframlegget i midten av mars. Ifølgje framlegget, som vart fremja av demokraten Gregory Holloway, skal det verte eit nytt felt i karakterkortet til kvar elev, der foreldra får karakter for deira vilje til å kommunisere med skulen, melder kringkastingselskapet Fox News.

Forskar Clare Reim ved den konservative tankesmia Heritage Foundation meiner framlegget er absurd.

– Dette er omvendt av korleis utdanningssystemet skal fungere. Det er foreldra som skulle setje karakter på korleis lærarane presterer, seier ho til Fox News.

Framlegget må òg handsamast i senatet i delstaten og av guvernøren for det vert gjeldande lov.

● Russland

Urfolk får omreisande barnehage

Barn av nenets-folket nordvest i Russland får no tilbod om ein ambulierende barnehage.

Siktemålet er mellom anna å gje kontinuitet i læringstilbodet til barn, utan at dei må vere borte frå familien, skriv den regionale avisa Pravda Severa.

Reindrift har vore den tradisjonelle levevegen til nenetsarane, og tilbodet er særleg med tanke på barna til familiar som følgjer reinflokken.

Barnehagen på tundraen skal drivast av ein pedagog frå ein av landsbyane i området.

Barn av nenets-folket i Russland skal få barnehagetilbod samstundes som dei følgjer reinflokken saman med familieane sine.

FOTO ØYVIND RAVNA/WIKIMEDIA COMMONS

Karakterar på foreldre si samarbeidsevne er på veg til å verte lovfesta i delstaten Mississippi i USA.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS

● Irland

Skulekutt råkar sårbare elevar

Irske lærarar og rektorar merkar følgjene av offentlege nedskjeringar.

Rundt halvparten av rektorane meiner dei ikkje klarer å oppfylle styresmaktene sine retningslinjer for tiltak for elevane si mentale helse, skriv den irske avisa The Irish Times. Det går fram av ei spørjeundersøking som er gjort av selskapet Millward Brown på oppdrag av lærarorganisasjonen Association of Secondary Teachers in Ireland (ASTI). Desse tiltaka dreier seg mellom anna om oppfølging av elevar med høgt fravær.

Samstundes seier 78 prosent av lærarane at dei har fått meir administrativt arbeid det siste året. Delen som svarte at dei er svært eller ganske nøgde med jobben, har dessutan felle frå 77 prosent i 2009 til 55 prosent no.

Som ein del av innsparingane nektar styresmaktene skulane å tilsette nye mellomleiarar, og leiaren i ASTI, Máire G Ní Chiarba, meiner dette særleg råkar tiltak for utsette elevar.

Offentlege nedskjeringar i Irland går ut over tiltak for utsette elevar.

ILL.FOTO MARTINWIMMER/ISTOCKPHOTO

– Korleis ungdom har det, er eit sentralt helse spørsmål som vert mykje omtala i media. Men det er ikkje eit prioritert område i utdanningspolitikken, seier ho til avisa.

Mitt tips

● Bjørg Forseng

styrer i Ytteren Miljøbarnehage, Rana kommune i Nordland.

Aktuell

Leder en Grønt Flagg-barnehage der det jobbes aktivt med miljøvern og gjenbruk.

Har du et tips som du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no. Merk e-posten «Mitt tips».

Gamle skoeskler dekorert med fargerikt papir er ypperlig materiale til å bygge tårn av. Angelica Løkås og Lotte Nerdal vil ha det så høyt som mulig, med god hjelp fra avdelingsleder Ann Kristin Storvik. Bak: Ailo Figenschau.

Gjenbruk som ped

● Tips til barnehager som vil starte med miljøarbeid

Velg et avgrenset område og konsentrer dere om å gjøre skikkelig arbeid der. Det forplanter seg raskt i resten av organisasjonen.

Personalet må ha eierforhold til og skaffe seg kunnskap om temaet: diskutere hva, hvordan, hvorfor. Hva er hensikten, hvordan synliggjøre, hva er mulig/umulig?

Dette bør være tema på personal- og foreldremøter og i planer.

I Ytteren miljøbarnehage i Rana leker ungene med plastlokk og fargerike pappesker som de har dekorert selv.

TEKST OG FOTO Birgit Røe Mathisen

Styrer Bjørg Forseng mener det stimulerer kreativiteten langt mer å leke med materiell og ting som er brukt før, enn ferdige leker. Dessuten er hun opptatt av å verne kloden.

Fra verdiløst til verdifullt

– Jeg tror det er larest å legge de største eskene nederst.

I matematikk- og konstruksjonsrommet bygger avdelingsleder Ann Kristin Storvik tårn sammen med Ailo Figenschau, Angelica Løkås og Lotte Nerdal. Materialet er gamle skoeskler i ulike størrelser, pent dekorert med gavepapir. De må opp på krakken for å få på plass den øverste.

– Se, så høyt det ble, sier Angelica.

Deretter raser tårnet sammen, men pappeskene er like fine. Og Ann Kristin og ungene begynner på nytt.

Barnehage satser på miljøvern, gjenbruk og resirkulering. Langs veggen står ei bokhylle sne-

kret av gammelt treverk. I utrangerte gummistøvler oppbevares tegneutstyr. I taket henger ei lampe dekorert med gamle smokker.

Både Bjørg Forseng, Ann Kristin Storvik og de andre ansatte i Ytteren miljøbarnehage er opptatt av gjenbruk som pedagogisk verktøy. De reparerer og skaper nytt av det andre vil kalle søppel.

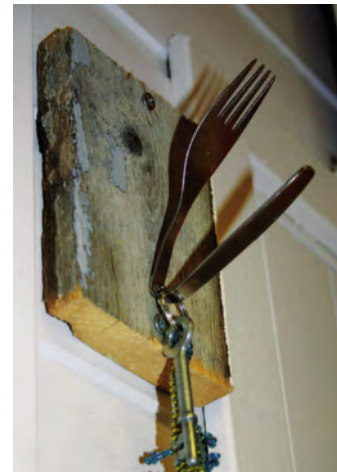
– Den pedagogiske tanken er å gjøre verdiløst materiale verdifullt, sier Ann Kristin Storvik.

Barnehagen har jobbet målrettet med miljøvernarbeid siden 2000. I 2005 ble de belønnet med Rana kommunes miljøpris. Da kom ordet miljøbarnehage med i navnet. Barnehagen er også kvalifisert for miljøsertifiseringsordningen Grønt Flagg, som den eneste i Rana og én av tre i Nordland.

– Ungene er morgendagens voksne og skal ta vare på kloden vår etter oss. Vi vil gi dem holdninger og verdier til å gjøre det best mulig. Vi tror alle små bidrag nytter, sier Bjørg Forseng.

Gamle smokker er blitt ei flott lampe. Ytteren miljøbarnehage gir gammelt materiale nytt liv og nye bruksområder.

Forebygger bruk og kast: gammelt bestikk kan bli en flott knagg.

Mikkeline Almli og Rosabel Velez Holst gir nytt liv til bruskorker og kaffekapsler.

agogisk verktøy

Jobber med plastlokk og brus korker

Inne i «skattekammeret» ligger Mikkeline Almli og Rosabel Velez Holst på golvet, omgitt av bokser med sortert flisekapp, brus korker, kaffekapsler, plastlokk og diverse annet gjenbruksmateriale i alle mulige farger og fasonger. I jentenes øyne er dette spennende materiale.

– Dette blir et vindu, sier Rosabel og former en husfasade av flisene.

– Hvem husker vel ikke fascinasjonen over bestemors knappebok og alle mulighetene den ga?

Björg Forseng mener gjenbruksmateriale stimulerer kreativiteten og fantasien til ungene mer enn annet materiale som ofte er mer forutbestemt, og der det ofte følger med oppskrifter.

– Med dette materialet kan de forme ting etter eget hode og gi leken et mer personlig uttrykk. Skal du lage påskekyllinger av vattkuler, blir de ganske like alle sammen. Gjenbruksmaterialer gir dessuten mer kjønnsnøytrale leker, sier hun.

Når ungene har laget noe, tar de voksne bilde som barna får med seg hjem. Senere blir materialet brukt på nytt.

– Er det ikke viktig for ungene å få med seg egenskape ting hjem, for å vise fram?

– Prosessen er viktigere enn det ferdige pro-

duktet. Kreativiteten ligger i det å samarbeide med hverandre og utforske materialet. Det har dessuten et miljøperspektiv i seg å bruke materialene igjen og igjen, sier Ann Kristin Storvik.

Søppel og sortering

Både unger og ansatte sorterer søppel. De minste har ansvar for å bære ut overflødig papp og papir og følge med på tømmedatoene. Treåringene sorterer hermetikk og plast, mens de eldste panter flasker og bokser og bretter melkekartonger. Dessuten plukker ei gruppe søppel i nabolaget hver mandag etter avtale med to matbutikker.

– Er det forsvarlig å la små unger plukke søppel, med risiko for at de skader seg på glasskår eller sprøytespisser?

– De har på seg hansker. Det er alltid ei lita gruppe barn, fire–seks unger og to voksne. Vi er nøye på at de skal rope på de voksne i stedet for å selv plukke opp når de finner noe sånt. Vi har aldri hatt noen uhell, understreker Forseng.

Miljøengasjementet handler også om forholdet til andre mennesker. En dag i uka er ei gruppe unger på besøk på et eldrecenter, og barnehagen har en fadderunge i Jordan.

Bilbane og realfag

– Nå kommer bilen!

I byggekroken i den ene storavdelingen er tre gutter ivrig i gang med lekebiler og en bilbane de har bygd selv av gammelt trevirke og papp. Her er tunneler, tårn og bratte nedoverbakker som gir god fart. Barnehagen setter også realfag i søkelyset.

– Gjenbruksmateriale er godt egnet til å utforske symmetri og fysiske lover på egen hånd, uten ferdige oppskrifter, sier Forseng.

– Kan det blir for mye fokus på gjenbruk og miljø i stedet for lek?

– Vi er nøysomme, uten å bli for nøysomme. Selvsagt har vi også «vanlig» formingsmateriale som leire og maling og «vanlige» leker. I løpet av disse årene er det veldig få foreldre som har gitt uttrykk for at de synes det blir for mye. Vi opplever at de aller fleste foreldrene er positive, sier hun.

– Krever dere noe spesielt av dem som ansettes i barnehagen?

– Hver avdeling har en miljøansvarlig i miljøgruppa. Vi må alle holde oss oppdaterte på miljøkrav. Ansatte uten miljøengasjement søker seg nok ikke til oss, avslutter Forseng.

Anna Sethne-biografi

- Hun tok barnas **interes**

Overlærer Anna Sethne sammen med elever ved Sagene skole i Oslo. Bildet er trolig tatt i slutten av 1920-årene. FOTO SAGENE SKOLE, UKJENT FOTOGRAF

Anna Sethne ville at undervisningen skulle ta utgangspunkt i barnets interesser. Det var nye tanker for hundre år siden.

TEKST OG FOTO Lisbet Jære

– **Anna Sethne** satte barnet i sentrum, og hun forsto at undervisningen måtte bli mer tverrfaglig og praktisk om den skulle nå fram, sier Willy Aagre, professor i pedagogikk ved Høgskolen i Sørøst-Norge. Han har nettopp utgitt boken «Folkeopplyseren Anna Sethne og den norske reformpedagogikken».

1911 dro lærerinne Anna Sethne på en to måneder lang studiereise til Sverige, Danmark, Tyskland og Østerrike. På reisen ble hun inspirert til nye ideer om undervisningen i barneskolen utenom

ser inn i skolen

den tradisjonelle og ensidige kateterundervisningen. Sethne fikk tro på læring gjennom praktisk arbeid, aktivitet og opplevelser, og hun ville at skolen skulle være et sted elevene både kunne lære og føle seg hjemme.

Sethne var en av de største foregangsfigurene i norsk skole i første halvdel av 1900-tallet. Hun fikk for alvor satt ideene sine ut i livet da hun ble overlærer ved Sagene skole fra 1919, og gjorde Sagene skole til en idémessig smeltedigel for nye arbeidsmåter.

Et av få skilsmissebarn

Anna Sethne ble født i Drammen i 1872. Da hun var tre år, skilte foreldrene seg. Faren dro tilbake til Sverige, og moren ble aleneforsørger.

Men Anna hadde gode evner, og teolog og senere kirkeminister i Michelsen-regjeringen, sokneprest Christoffer Knudsen, støttet henne slik at hun fikk tatt utdanning. I 1891 tok hun Lærerinneprøven av høyere grad i Kristiania med svært gode eksamensresultater.

Under et seminar holdt av Utdanningsforbundet og Oslo kvinnesaksforening i forbindelse med lansering av boken, sa tidligere leder i Utdanningsforbundet, Helga Hjetland, at hun ønsket Sethne skulle «gått igjen». Noen av de debattene Sethne tok del i for hundre år siden er like aktuelle i dag.

– I bladet *Vår skole* i 1924 skrev hun om eksamen og kritiserte nidkjære lærere som trodde at det å gi tiåringer prøver og karakterer kunne høyne elevenes nivå. Hun var imot tallkarakterer som kontrollapparat, sa Hjetland.

I 1919 ble Anna Sethne leder av Norges Lærerinneforbund. Hun sloss for lærerinnenenes rettigheter og likelønn, og for flere kvinnelige overlærere.

– Hun forsto at kampen for skikkelige lønns- og arbeidsvilkår, og kampen for god skole, henger sammen. Hun brukte fagforeningen og bladet til å fremme sine sterke meninger og bygge holdninger for en progressiv pedagogikk og mot reaksjonære ideer, sa Hjetland.

Aktuell i dag

Reformpedagogikken hadde sin storhetsperiode i Norge fra 1920-1940, men hadde også god tilslutning de første par tiårene etter krigen.

– Hovedideen i reformpedagogikk er koblingen mellom teori og praksis. De kunne for eksempel ha et prosjekt om eskimoer som både inkluderte museumsbesøk, bruk av relevante fagbøker fra biblioteket og til og med bygging av en kajakk. Samtidig lærte de teori og geografi, om Golfstrømmens betydning og hvorfor Grønland er

● Anna Sethne (1872–1961)

> Overlærer ved Sagene skole i Oslo 1919–38. Formann i Norges Lærerinneforbund 1919–38 og redaktør i forbundets tidsskrift *Vår skole* 1911–1941. > Reformpedagog som la vekt på å bygge på barnets naturlige interesser og en ivrig talskvinne for arbeids-skolen og aktivitetspedagogikken.

Kilde: *Store norske leksikon*

dekket av is, men ikke Norge, forteller Willy Aagre.

Han mener det Anna Sethne sto for, har mye for seg i dag.

– Da en av døtrene mine begynte på skolen i 2000, var lek fortsatt en viktig del av opplegget. Da min sønn begynte i 2012, var tanken om lek og læring svekket, ordet læringstrykk var kommet inn i det pedagogiske vokabularet. Ordet læringstrykk syns jeg er ille, som om undervisning er noe som skal trykkes ned fra oven. Denne ideen er svært fjernt fra Sethnes vekt på interesser og læringslyst, forteller Aagre.

Forsøk på Sagene skole

Aagre mener Sethne først og fremst var barnas talskvinne. Hun kjempet for å bedre skolebarnas trivsel med å skape en mer aktiv og meningsfull skoledag, og fulgte med på ny forskning om barnepsykologi. I 1930 fikk hun tillatelse til å sette i gang sine radikale pedagogiske forsøk på Sagene skole i Oslo, kjent som «Sagene-forsøkene».

Det sto et nybygg klart på Sagene skole i 1926 med klasserom som hadde tavler på tre sider for at barna kunne dekorere veggene, ny gymnastikksal og svømmehall. Ei sandkasse kom også inn i klasserommet. I samarbeid med Deichmanske bibliotek ble landets første lesestue etablert. Det ble også lagt opp til samarbeid med foreldrene.

En av lærerne som jobbet aktivt og entusiastisk med Sagene-forsøkene, var lærer Thyra André. Fra hennes rapport om forsøksvirksomheten skriver hun følgene om betydningen av å bruke barns interesser som drivkraft:

«Ved å ta hensyn til barns interesser, arbeider disse med større intensitet, større energi og større opfindsomhet enn ellers vilde være tilfelle. De får følelsen av at de arbeider med problemer som optar de voksne. De tar med andre ord aktivt del i samfundsproblemene.»

Aagre tror hennes undervisningsmetode hadde en helt unik måte å inkludere alle elever på, uansett interesser og forutsetninger.

– Anna Sethne sto for en inkluderende undervisningsmodell. Noen var gode i teori, andre til å tegne, noen var mer praktiske, men alle elevene skulle føle de kunne bidra med noe, sier Willy Aagre.

– Anna Sethne sto for en pedagogikk som innebar inkludering av alle elever, sier Willy Aagre, som har skrevet en ny biografi om reformpedagog og fagforeningsaktivisten.

– Anna Sethne forsto at kampen for skikkelige lønns- og arbeidsvilkår, og kampen for god skole, henger sammen, mener Helga Hjetland, tidligere leder i Utdanningsforbundet.

Lærere blir overtallige når medier og kommunikasjon gjøres om fra yrkesfag til studiespesialiserende. Bildet er fra en mediefagtime ved Glemmen videregående skole i Fredrikstad.

ILL.FOTO TOM-EGIL JENSEN

Lærere i medier og kommunikasjon blir overtallige

To lærere blir overtallige ved Lillestrøm videregående skole når Medier og kommunikasjon går fra å være yrkesfag til å bli studieforberedende. Ingen har oversikt over hvordan det slår ut på landsbasis.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

I dag er det to klasser med 15 elever i hver ved Lillestrøm videregående skole i Akershus. Fra høsten av blir det én klasse med 30 elever. Med dette som bakgrunn har lærer Åse Marie Reiertsen fått beskjed om at hun blir overtallig.

– Det føles veldig trist. Jeg må nok se meg om etter ny jobb, sier Reiertsen til Utdanning.

Hun er ikke oppsagt, men har fått beskjed om at hun vil bli overført til fylkets stillingspool. Det vil si at hun vil ha fortrinnsrett til stillinger som hun er kvalifisert for innen Akershus fylkeskommune.

– Helt siden jeg begynte å undervise i 2012, har jeg trivdes veldig godt. Jeg skulle gjerne ha fortsatt her, sier Reiertsen, som skal ut i barselspermisjon nå i mai.

– Det har skapt en del uro for meg personlig, fordi jeg må begynne å tenke på ny jobb når jeg skal ut i permisjon, sier Reiertsen.

Hun er utdannet manusforfatter og har pedagogisk utdannelse.

Mange søkere

Det er søkere nok til å starte to klasser ved Lillestrøm videregående skole, men fylkeskommunen ønsker ikke å doble elevtallet. Seksjonsleder ved avdeling for videregående opplæring i fylket, Hilde M. Dahlberg, sier til Romerikes Blad at en dobling av elevtallet ved en skole i fylket ville ha ført til en overdimensjonering med 29 plasser.

– Det er 210 plasser på Romerike med dette tilbudet. Prøveinntaket viser at det er totalt 211 søkere i regionen. Hadde vi økt med en klasse til med totalt 30 elever, ville vi fått 29 plasser for mye, sier Dahlberg til Romerikes Blad.

Kan miste jobben

Flere elevtilbud innen ulike utdanningsprogrammer ved videregående skoler i Oppland skal legges ned.

– At noen må gå, er jeg rimelig sikker på, men vi har ikke ennå full oversikt, sier Terje Lerberg.

Han er kontaktperson for videregående opplæring i Utdanningsforbundet Oppland.

Fylkestinget vedtok før jul å legge ned flere klasser. Andre tilbud blir bare videreført dersom det er nok søkere.

– Politikerne vedtok at det ikke skal settes i gang grupper med færre enn ti elever. I enkelte tilfeller kan skolesjefen etter nøye vurderinger sette i gang enkelte tilbud. Jeg hadde en opptelling for skoleåret 2014. Den viste at 30 ulike tilbud i fylket kan være i faresonen, sier Lerberg.

En del av de ansatte kan omplasseres, men det går mot at undervisningspersonell sies opp også i Oppland.

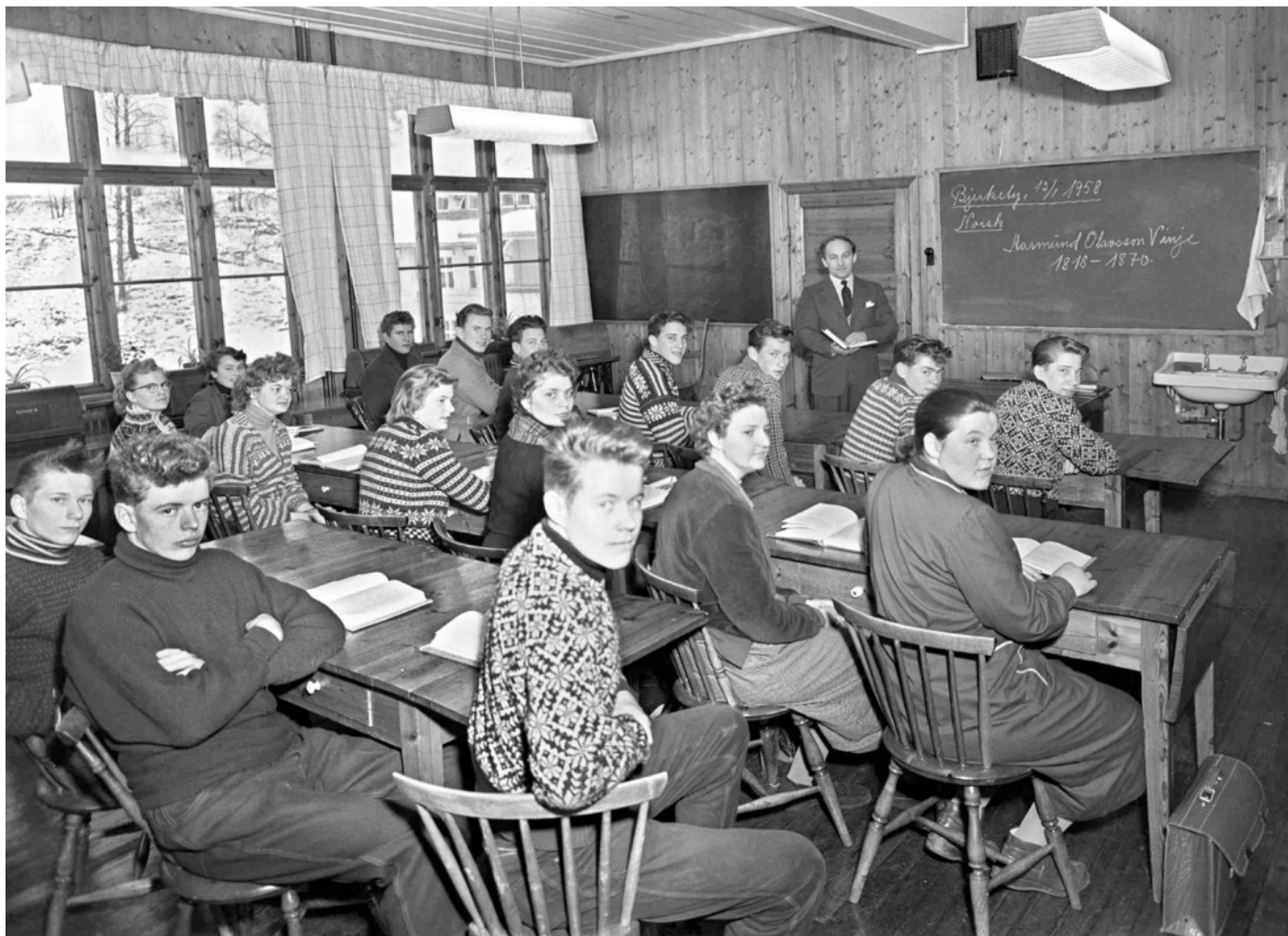
– Det vil eventuelt skje utpå høsten, når en har oversikt over hvor mange ansatte det er behov for. Jeg mener at det er uklokt. Vi vet at fra neste skoleår vil det igjen være større ungdomsskull. Da er det dumt å bygge ned gode fagmiljøer, sier Lerberg.

– Ingen må gå

I Nord-Trøndelag forsvinner også tilbud. Så langt Utdanningsforbundet Nord-Trøndelag har kjennskap til, blir ingen oppsagt.

– Det gjelder dem som er medlemmer hos oss. Det kan jo hende noen som ikke er medlemmer av Utdanningsforbundet må slutte, sier Ståle Pedersen Bonsaksen, kontaktperson for fylkeskommunalt ansatte.

– Noen har på egen hånd valgt å slutte. Vi har vært bekymret for at noen kanskje ble oppsagt, men vi har hatt en fin dialog med arbeidsgiver: Ingen må gå i denne omgangen, sier Bonsaksen.

Her deler vi med våre lesere fotografiske tilbakeblikk fra skole og barnehage.

Bryl, krøller – og Aasmund Olavsson Vinje

1958: Rockegenerasjonen har benket seg til norsktime på Bjerkely kristelige ungdomsskole; guttene har vært raus med brylkremen, og jentene stiller også med tidsriktige frisyre. Ivar Moen står for dagens norsktime, om forfatteren Aasmund Olavsson Vinje. Moen var lærer ved skolen fra 1956 til 1982, ifølge tidligere rektor Asbjørn Græsli.

Skolen ga undervisning i praktiske fag – og fra 1954 en teoretisk linje som var et tilbud til elever med fullført realskole, og senere også examen artium. For å unngå forveksling med den nye ungdomsskolen ble navnet endra til Bjerkely folkehøyskole i 1963, opplyser Græsli til Utdanning. Det heter skolen fortsatt, og i 2018 feirer den sitt 100-årsjubileum.

FOTO LARS BRY / AKERSHUSBASEN

– Skoleforskning mangler lærerperspektiv

– Vi ble overrasket over at det finnes så lite forskning om lærerrollen sett fra lærernes egen synsvinkel, sier Sølvi Mausethagen.

TEKST Kjetil S. Grønnestad

I fjor satte kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) ned en ekspertgruppe som skal se nærmere på lærerrollen. Bakgrunnen for det var lærerstreiken i 2014, som viste at aktørene i Skole-Norge hadde ulike perspektiv på hva lærerrollen er. Ekspertgruppa som Mausethagen er sekretær for, skal beskrive læreryrket i Norge og foreslå grep som kan styrke lærerrollen.

Lite lærerforskning

Ekspertgruppa har, sammen med en referansegruppe med representanter fra relevante interessegrupper, systematisk gått gjennom den eksisterende forskningen på og om norske lærere. Konklusjonen er at forskningen ikke dekker alle sider ved lærerrollen. Eksisterende forskning er i stor grad knyttet til skolepolitikk. Et typisk eksempel er forskningen rundt reformen Kunnskapsløftet. Den ser på hvordan skolene og lærerne setter reformen ut i livet.

Forskningen som mangler, er den som tar for seg lærernes egen selvforståelse og som undersøker læreryrket som profesjon.

– Vi håpet at forskningen skulle gi oss forståelse for lærerrollen sett fra lærerens eget ståsted, sier Thomas Dahl, leder av ekspertgruppa og professor ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Det håpet ble altså ikke innfridd. Ikke nok med det: De fant også ut at det samme gjaldt skoleledelsen. Det finnes lite forskning om lærer- og skolelederrollen med utgangspunkt i skoleledelsens ståsted.

Dahl har ikke noe enkelt svar på hvorfor norsk skoleforskning i all hovedsak ser lærerne utenfra og mangler synsvinkelen til dem som jobber i skoleverket.

Sølvi Mausethagen, førsteamanuensis ved Senter for profesjonsstudier, undervisning og forskning, Høgskolen i Oslo og Akershus, er sekretær for ekspertgruppa som skal se på lærerrollen.

FOTO BENJAMIN WARD

Thomas Dahl, professor ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, leder ekspertgruppa.

FOTO PRIVAT

Noe av årsaken kan være penger, altså hvilken forskning som får tildelt forskningsmidler. Noe av den eksisterende oppdragsforskningen er evalueringsforskning som ser på hvordan politiske vedtak følges opp. Det forklarer forskningen rundt Kunnskapsløftet, men det forklarer ikke hvorfor så få doktorgradsoppgaver og masteroppgaver handler om lærerne fra lærernes synsvinkel.

– Etnografiske studier er det lite av. Forskere kunne for eksempel vært på skolene over lengre tid. Da hadde vi kommet nærmere lærerens opplevelser og hva de gjør, sier Mausethagen.

Forsker selv

For å fylle noe av dette kunnskapshullet satte ekspertgruppa i gang sin egen undersøkelse. Målet var å belyse lærerrollen, sett fra lærerens eget ståsted.

– Vi valgte ut tre kommuner og to fylkeskommuner til undersøkelsen, sier Mausethagen.

Kvalitative intervju ble valgt som metode for innsamling av data. Sammen med Silje Maria Tellmann ved Nordisk institutt for studier av Innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har Mausethagen og flere i ekspertgruppas sekretariat intervjuet mer enn 80 personer, inkludert lærere, rektorer og ansvarlige på kommunenivå.

Undersøkelsen skulle gjennomføres i ulike typer kommuner og skoler for å få fram et mangfold. De utvalgte skolene befinner seg i både store og små kommuner. Både barneskoler, ungdomskoler og videregående skoler, inkludert yrkesfag, er representert (men anonymisert, red. anm.).

Deltakerne i intervjuene svarte på mange spørsmål rundt lærerrollen. Spørsmålene tok for seg blant annet deres syn på lærerrollen, hva de ser

Forskning om lærernes egen selvforståelse, om læreryrket som profesjon og om lærer- og skoleleders rollen med utgangspunkt i skoleledersens ståsted, er mangelvare i Norge, ifølge en ekspertgruppe.

ILL. FOTO BO MATHISEN

● Ekspertgruppas medlemmer:

- Thomas Dahl, professor (leder), NTNU
- Kåre Heggen, professor, Høgskolen i Volda
- Lise Iversen Kulbrandstad, professor, Høgskolen i Hedmark
- Torunn Lauvdal, rektor, Universitetet i Agder
- Kjell G. Salvanes, professor, Norges Handelshøyskole
- Kaare Skagen, professor, Høgskolen i Oslo og Akershus
- Siw Skrøvset, dosent, Universitetet i Tromsø
- Fredrik W. Thue, professor, Høgskolen i Oslo og Akershus
- Berit Askling, professor emerita, Göteborgs universitet
- Lars Qvortrup, professor, Aalborg universitet
- Sølvi Mausethagen, førsteamanuensis (sekretær), Høgskolen i Oslo og Akershus

I referansegruppa sitter representanter fra Utdanningsforbundet, Lektorlaget, Skolenes Landsforbund, KS, Skolelederforbundet, Elevorganisasjonen, Pedagogstudentene og Foreldreutvalget for grunnskolelæreren

Mandatet for ekspertgruppa om lærerrollen: regjeringen.no/contentassets/4a979b8f7ab2446e85e12f9d52d3133b/mandat-for-ekspertgruppen-om-larerrollen.pdf

som framtidens lærerrolle, om undervisningspraksis på deres skole, hvordan de opplever eget handlingsrom, hvordan samarbeidet er mellom lærere på skolen, hvilke kunnskapskilder de bruker, hva de synes om lærerutdanningen, og hva de liker best og minst med det å være lærer.

– Vi møtte mye velvilje. Både lærere, rektorer og ansvarlige på kommunenivå er opptatt av at deres syn på egen rolle kommer fram, sier Mausethagen.

Anbefalinger ferdige i august

Ekspertgruppa er i analysefasen av arbeidet. I april gjennomfører den et skriveseminar, med tanke på å utarbeide et utkast til rapport. Dette utkastet vil diskuteres med referansegruppa under et eget møte i april. Endelig rapport foreligger imidlertid først 15. august.

– Vi skal ha grovbildet klart i løpet av april. Anbefalingene våre må vi jobbe mer med utover våren, sier Dahl.

Kunnskapsministerens håp er at ekspertgruppas forslag vil stimulere til nytenking.

Dahl tror ett tiltak det vil være stor enighet om i gruppa, er at lærerens profesjonelle utvikling må styrkes. Hvordan kan det være flere svar på. Kurs og etterutdanning er ikke eneste mulighet. Faglig egenutvikling, både individuelt og kollektivt i skolen og blant fagfeller, kan være like aktuelt.

– Det kan være at lærerne har behov for bedre forsknings- og utviklingskompetanse, slik at de selv kan drive eget utviklingsarbeid, tror Dahl.

Her gjør elevene leksene på **skolen**

Leksehjelp er byttet ut med skolelekser. Kontaktlæreren styrer klassen også når leksene skal gjøres.

TEKST OG FOTO Wenche Schjønberg

Møhlenpris skole i Bergen går nye veier for å gjennomføre ambisjonen om at elevene skal få et mest mulig likt leksetilbud. Elevene på fjerde til og med sjuende trinn kan gjøre leksene på skolen, i sitt eget klasserom og med kontaktlæreren til stede for å bistå dem.

Dermed er det så å si slutt på at leksene må gjøres hjemme.

– Målet er at disse elevene skal få et mest mulig likeverdig tilbud og muligheten til å oppleve motivasjon og mestring ved at de får det til. Det gjør de fordi de får hjelp der og da, når de står fast, sier rektor Kjartan Navarsete til Utdanning.

Ukeplan

Leksetilbudet er lagt til to skoletimer rett etter skoleslutt mandager og onsdager. Tilbudet skiller seg fra ordinær leksehjelp fordi det gis i elevens eget klasserom og styres av kontaktlærer som kjenner hver enkelt elev, elevens styrker og svakheter.

Foreldrene kan velge at eleven gjør lekser hjemme, sier avdelingsleder for 4.-7. trinn, Inger Bente Løvfall.

– Vi har fortsatt ukeplan, og det er fortsatt viktig at foreldrene følger med på hva eleven gjør på skolen gjennom ukeplanen. Noen foreldre velger hjemmelekser fordi de vil beholde kontrollen over leksene. Det er helt i orden. For svært mange er det fint at leksene gjøres på skolen, fordi vi da kan følge med på at elevene mestrer. Vårt læringsmål

bygger på å gi mestringsfølelse, da er læringsutbyttet størst, sier Løvfall.

Hun viser til skoleforsker Thomas Nordahls lekseforskning.

Kjent stoff

I en kronikk i Hamar Arbeiderblad 13. august 2012 viser Nordahl for eksempel til at lekser skal bidra til at eleven føler mestring. Han skriver at lekser derfor bør gis fra «lærestoff eller ting som er gjennomgått av læreren på skolen. Hvis ikke vil mange elever få bekreftet at jeg er en elev som ikke kan og ikke mestrer. Her er det en utfordring ved ukeplaner som brukes av mange skoler. Mange elever ønsker å bli raskt ferdig med disse planene, og dermed vil de gjøre lekser eller hjemmearbeid på lærestoff som ikke er gjennomgått på skolen. Dette vil lett føre til at elever gjør feil og ikke får et tilfredsstillende læringsutbytte.»

– Dette forsøker vi å unngå ved at leksene kan gjøres på skolen. Da kan læreren følge med på at leksene bygger på det som allerede er gjennomgått, sier Navarsete.

Ikke for læreren

Lekser er ikke for læreren, mener både rektoren og avdelingslederen for 4. til 7. trinn.

– Det kan likevel virke som om både elever og foreldre tror det. Vi ønsker ikke å gi elevene så mye lekser at de ikke kan leke og delta i fritidsaktivite-

ter. Lekser skal heller ikke være et stadig konflikttema i hjemmene, men dersom eleven ikke gjør dem i timene som er satt av til lekser, må leksene tas med hjem. Alle lekser på ukeplanen skal gjøres, sier Navarsete.

– Er det en risiko for at elevene gjør mye mindre når de blir ferdige med leksene på skolen, og dermed lærer mindre når de ikke bruker ettermiddager og kvelder på skolearbeid?

– Jo, det vil det selvsagt alltid være. Vi oppfordrer elevene til også å gjøre skolearbeid hjemme i perioder. Pugging og forberedelser til prøver må fortsatt tas hjemme. En del større oppgaver, som skriftlige oppgaver, egner seg også best som hjemmearbeid. Det går ikke an å rekke alt i de fire timene som ukentlig er satt av til lekser etter skoletid, sier Navarsete.

Lang prosess

Ved Møhlenpris skole har man vært igjennom

en lang prosess for å bedre leksearbeidet. Forrige skoleår fikk skolen bevilget penger til pedagoger til leksehjelpen, men fant ut at det ikke var nok for å nå målet om at alle skulle få et best mulig utbytte av leksene.

– Elevene satt da i ett eller to rom. Det var over 30 elever i hvert rom, på tvers av trinnene. Gode pedagoger drev arbeidet, men de kjente ikke hver enkelt elev. Da vi i stedet bestemte oss for å prøve leksehjelp i klasserommene med kontaktlærer, ble resultatet mye bedre, sier Løvfall.

Tom Georg Bu er kontaktlærer for 6. trinn. Til Utdanning sier han at han både ser fordeler og ulemper med ordningen med skolelekser.

– Jeg har likevel landet på at det er en god og rettferdig ordning fordi elevene får tilpasset leksene etter sitt nivå, og rett hjelp til rett tid når de står fast. Det at det settes av to skoletimer til å komme igjennom ukeplanen, gjør det også mer rettferdig. Vi vet jo at noen gjør leksene raskt

hjemme, mens andre sliter i timevis. Det er i hvert fall ikke motiverende, sier han.

Lesing

For 1.-3. trinn har skolen landet på at lekser i hovedsak skal være lesing.

– Dette gjør vi fordi vi mener at lesing er en grunnleggende ferdighet som er en forutsetning for å mestre livet og for å tilegne seg kunnskap, sier Navarsete.

– Gjøres disse leksene også på skolen?

– Nei, lesingen skal skje hjemme, og vi veileder foreldrene i hvordan de best kan legge til rette for lesingen, sier Navarsete.

Elevene på 2. til 3. trinn får noen matematikk- eller skriveoppgaver ved behov som lekse med hjem. Møhlenpris prioriterer imidlertid arbeidet med å fremme leseferdighetene hos de minste elevene.

Elevene i fjerde klasse

får hjelp til leksene.

Fra v.: Inger Bente Løvfall, William Bjørnstad (10) og rektor Kjartan Navarsete.

● Lekser

– Opplæringsloven eller privatskoleloven har ingen direkte hjemmel for å gi lekser. Skolene er derfor ikke pålagt å gi elevene hjemmelekser.

– De fleste skoler velger likevel å gi elevene lekser. Skolen kan imidlertid organisere opplæringen uten hjemmearbeid hvis opplæringen er lagt opp slik at eleven når opplæringsmålene.

– Lekser kan ha en viktig funksjon i skole-hjem-samarbeidet. Lekser gir foreldrene en mulighet til å delta i elevenes opplæring. Foreldre har ansvaret for at barna gjør leksene hjemme, men skolen kan ikke forutsette at det gis faglig hjelp hjemme.

– Etter opplæringslovens paragraf 13-7a har kommunen plikt til å ha tilbud om gratis leksehjelp.

– Bergen kommune har valgt å tilby leksehjelp på 5. – 7. trinn.

– Møhlenpris har utvidet til også 4. trinn, og til at kontaktlærer styrer leksehjelpen.

Kilder: Utdanningsdirektoratet og Møhlenpris skoles eget regelverk

Ordet i sin makt

Aslak Sira Myhre har gått fra å være politisk aktivist til høyere embetsmann. Nasjonalbibliotekaren har fortsatt langt hår og T-skjorte. Men med dressjakke er han passe pynta.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Bo Mathisen

Han er blitt arrestert for å ha nektet militæret, men ble senere frikjent. Myhre ble også pågrepet for miljøaksjoner og en demonstrasjon mot Bill Clintons besøk i Oslo. Ved valg står han fortsatt på lista til Rødt.

Nasjonalbibliotekaren har vært bokorm siden han lærte å lese, men er veltrent og lett på foten. Da han flyttet til Oslo i 1997, gikk han på skitur med olabukse, olajakke og palestinasjerf. Nå har han byttet til kondomdress og smørebod i garasjen. Sykler og løper gjør han også. Gjerne med lydbok i øret. Han er gift med Cathrine Sandnes, daglig leder for tankesmien Manifest. De har to døtre.

Myhre ble bedt om å søke jobben som direktør for Nasjonalbiblioteket. Da hadde han vært leder for Foreningen Les, samt daglig leder for Litteraturhuset i åtte år.

– Du har mellomfag i historie. Sitter det noen med doktorgraden i litteratur og er forbanna fordi du fikk direktørjobben?

– Det må du spørre dem om. Det kan godt være. Men de har ikke kommet til mitt kontor. De har heller ikke vært på sosiale medier. I dag er det jo sånn at hvis noen har noe de skulle ha sagt om deg, så er det lav terskel for å si det. Det finnes helt sikkert noen som er skikkelig misfornøyde med at jeg fikk denne jobben. Men sånn er livet.

– Du tar ikke det så tungt?

– Jo, jeg tar det skikkelig tungt. Men det er jo litt irrasjonelt, sier Myhre.

– Hva er det morsomste med å være nasjonalbibliotekar?

– Nasjonalbiblioteket er en stor maskin for folkeopplysning og dannelse. Det vi driver med, er viktig. Vi er den nasjonale hukommelsen. Arbeidet vårt bidrar til å gjøre samfunnet mer opplyst, mer kunnskapsrikt og forhåpentlig bedre, sier han.

– Hva ville du brukt Nasjonalbiblioteket til hvis du var lærer?

– Jeg ville brukt Nasjonalbibliotekets avistjeneste, som er tilgjengelig i bibliotekene og det store digitale biblioteket vårt med alle bøker utgitt før 2000. I oktober 2016 blir det relansert med helt nytt brukergrensesnitt.

De palisanderbrune bokhyllene på møterommet i Nasjonalbiblioteket i Oslo er fulle av håndinnbundne bøker i skinn. Foajeen har utstilling med fotograf Morten Krogvolds forfatterportretter. Som på Litteraturhuset har Myhre satt i gang en rekke kulturaktiviteter. Samme dag som vi er på besøk, skal kona Cathrine Sandnes delta i en samtale om Oskar Braatens forfatterskap. Myhre vil trekke flere folk til biblioteket.

– Hvordan var Aslak som elev på barneskolen?

– På barneskolen?

Han tenker seg om.

– Jeg var god på skolen, ikke overraskende. Jeg var i elevrådet. Sikker en litt sånn utålelig «teacher's pet» som de kaller det på engelsk. Da jeg gikk i sjette klasse, holdt jeg 17. mai-talen på Auglend skole. Sånt blir jo skolens duks valgt til

Aslak Sira Myhre (42)

Stilling
Nasjonalbibliotekar

Bakgrunn
Leder for Rød valgallianse fra 1997 til 2003.
Leder for foreningen Les fra 2003 til 2007.
Daglig leder for Litteraturhuset i Oslo fra 2006 til 2014.
Sportsjournalist i Klassekampen og NRK.
Mellomfag i historie
Elev ved Auglend skole og Stavanger Katedralskole

Aktivist:
Aslak Sira Myhre står fortsatt på lista til Rødt og er en aktiv samfunnsdebatant.

FOTO BO MATHISEN

«Under lærerstreiken i 1988 oppdaget vi at vår skole ikke

å gjøre. Læreren min tilbød seg å skrive talen for meg. Men det nekta jeg. Da tok hun kontakt med mor mi. Mor mi ville også vite hva jeg skrev, men jeg nekta henne innsyn også. Da jeg skulle holde talen, må jeg ha vært nervøs, men også ganske bestemt.

– Hva handlet talen om?

– Den handlet om hvor usannsynlig kjedelig unger synes 17. mai er, om hvordan de voksne trodde at vi syntes det var kjekt å stå opp klokka fem for å stå og vente på at toget skulle starte, gå den samme ruta, øve på de samme trøtte sangene. Jeg reddet meg inn mot slutten med noe om Wer-geland og Bjørnson og nasjonens selvstendighet, sier Sira Myhre og smiler litt av seg selv.

– Du fortsatte i elevrådet, og da du gikk på Stavanger katedralskole, satt du i styret. Du liker å ta ordet?

– Det stemmer. Men det var et stort skifte fra hvordan jeg var på barneskolen til hvordan jeg ble på videregående. Som barn var jeg veldig stille. Jeg satt for det meste og leste, og hadde ikke faren min tvunget meg til å spille fotball, hadde jeg vært helt asosial. Derfor er jeg veldig takknemlig for at han tvang meg ned på fotballbanen, der jeg lærte å omgås andre unger. Jeg var så sjenert og redd for å dumme meg ut, sier nasjonalbibliotekaren.

I det øyeblikket er det lett å få øye på den litt sjenerte gutten som fremdeles finnes der inne et sted.

– Aslak er verdens beste kompis, rett og slett en kjernekar, sier skolekamerat Tor Arne Trondsen. Han har kjent Myhre fra han var ung aktivist.

– Jeg spurte ham en gang, hva ville Aslak 18 ha sagt hvis han møtte Aslak 40? Svaret var; Det tør

jeg ikke tenke på, sier Trondsen.

De to holder fortsatt kontakten, selv om de nå ses sjeldnere fordi de bor i hver sin by og begge har familier. Om to uker skal en gjeng fra skoletiden på tur til Ryfylke, forteller Trondsen.

Myhre tok over etter Jørn Magdahl som leder for Rød Valgallianse.

– Aslak var en dyktig politisk agitator og god i debatter. Vi kunne trengt ham i politikken fortsatt. Det er i alle fall bra at han fortsatt deltar i samfunnsdebatten, sier Magdahl.

Som journalist har Myhre skrevet mye om fotball, og han har også vært ekspertkommentator i tv og radio. Han redigerte fotballboka «En god dag for fotball» og ga i 2013 ut boka «Hjemmakamp».

– Den personligheten folk forbinder med meg i dag, begynte først å ta form en gang på ungdomsskolen. Da bestemte jeg meg for å slutte å være mislykka soss og heller bli freak. På det tidspunktet begynte jeg å iføre meg palestinasjerf og lang frakk, minnes han.

– Da jeg kom på gymnaset, var jeg klar for fight. På ungdomsskolen hadde jeg allerede arrangert en sympatiaksjon for lærerne.

– Du var på lærernes side?

Han smiler lurt.

– Sent på 1980-tallet streiket lærerne ofte, vet du. Da fikk vi elever ekstra fridager, noe vi var takknemlige for. Men under lærerstreiken i 1988 oppdaget vi at vår skole ikke var tatt ut. Det var selvsagt en skuffelse for elevene. Så da fikk jeg elevrådet med på å lage en sympatiaksjon. Vi ble

enige om å gå ut i streik til støtte for lærerne. Sympatiaksjonen er et eksempel på hvordan man kan forene det ideelle og politiske med egeninteressen til folk. Etter min mening et godt politisk arbeid. Elevene skjønte jo at det var uholdbart å argumentere for å få fri. I stedet markerte vi vår støtte til lærernes krav.

– Hvordan gikk det?

– Jeg led et knusende nederlag. Da det ble kjent at elevene skulle streike, ble det innkalt til nytt elevrådsmøte, der vara elevrådsleder, som på det tidspunktet var meg, ikke ble innkalt. Det nye elevrådet, som jeg ikke fikk være med i, avlyste elevstreiken. Sett i ettertid, så ser jeg at ...

– ... du var litt revolusjonær?

– Ja, allerede den gangen var det på plass. For å oppsummere; det var stor forskjell på Aslak i første klasse på barneskolen og Aslak i tredje klasse på videregående.

– Da du ble leder for Foreningen Les og senere daglig leder for Litteraturhuset, var du opptatt av å motivere gutter til å lese bøker. Du hevdet at kjedelig pensumlitteratur var drepende for leselysten. Selv tok du med deg bøker du likte til sengs og leste med lommelykt under dyna. Har internett og sosiale medier nå gjort det enda vanskeligere å motivere barn og unge til å lese papirbøker?

– Tvert imot. Det har skjedd utrolig mye med skolen fra 2003 og fram til i dag. Det ser jeg på mine egne unger. Det jeg sloss for i Foreningen Les, har skolene nå innført, i alle fall barneskolene, nemlig et funksjonelt skille mellom lystlesing og pliktlesing. Sammenlignet med situasjonen i 2003

Opprører:
Aslak Sira Myhre, Jørn Pedersen og Oddny Judith Solheim da de gikk på Kongsgård skole. Her lager de undergrunnsavis i protest mot at rektor vil stenge elevenes fristed, Grotten. I dag er Jørn Pedersen skolesjef i Stavanger, mens Solheim er førsteamanuensis ved Lesesenteret på Universitetet i Stavanger.

FOTO TOR ARNE TRONDSEN

Spreking:
Aslak Sira Myhre trener til triatlon på Sognsvann i Oslo.

FOTO BENT OLAV OLSEN

«Vi må si til barn at lesing av klassikere er en del av dannelsen.»

var tatt ut. Det var selvsagt en skuffelse for elevene.»

er leseevnen gått opp, og barn leser mer. Det å ha politisk fokus på noe og sette i gang tiltak med ressurser og kompetanse, gir resultater. Vi har hatt mange leseaksjoner og biblioteksaksjoner, og skolen har bidratt masse. Men Ibsen er ikke lystlesing, Undset skrev ikke ungpikeromaner, og Hans E. Kinck er ikke morsomt. Vi må si til barn at lesing av klassikere er en del av dannelsen.

– *Da de hundre beste barneøkene ble kåret, var bare seks-sju sakprosaøkene. Er de mangelvare?*

– Utvalget er bedre enn før. Men mange sakprosaøkene er oversatt. Vi trenger flere norske.

– *Du gikk fra å styre åtte ansatte på Litteraturhuset til å styre over 400 ved Nasjonalbiblioteket. Hvordan har det vært?*

– Det har vært veldig kjekt. Jeg har måttet lære meg mye fort og lærer fortsatt. Jeg har truffet alle de ansatte, men jeg kan ikke navnet på alle. Jeg prøver å være i Mo i Rana en arbeidsuke i måneden. Egentlig burde jeg vært mye mer både i Oslo og i Mo i Rana. Men jobben min er også å representere Nasjonalbiblioteket utad. Derfor er jeg mye på farten, sier han.

Organiseringen av bibliotekene i Norge er et kapittel for seg.

Myhre reiser seg og begynner å undervise i biblioteksektoren. Han gjør det visuelt og tegner bobler og streker på tavla.

– Noen tror at Nasjonalbiblioteket ligger her på toppen og under der har du fylkesbibliotekene, folkebibliotekene, skolebibliotekene, universitetsbiblioteket, sier han.

– *Men sånn er det ikke?*

– Det er ikke i nærheten! Se her: Nasjonalbiblioteket eies av staten og ligger under Kulturdepartementet. Fylkesbiblioteket er fylkeskommunens ansvar. Folkebibliotekene er kommunenes ansvar. Universitetsbiblioteket er universitetets ansvar og Kunnskapsdepartementets. Skolebibliotekene ligger under utdanningsavdelingen i kommunen, og driften er rektors ansvar. Med andre ord har alle forskjellige eiere og hører inn under ulike budsjetter.

– *Hva gjør det med din rolle at bibliotekene svever rundt som selvstendige planeter?*

– Vi deler ut 48 millioner i prosjektmidler. Men vi har ikke lov til å gi penger til drift. På den annen side: Ville noen bygd folkebiblioteket i Vennesla, et av verdens vakreste, hvis man skulle bevilget pengene fra Oslo? Jeg tviler på det. Jeg er embetsmann og i styringslinjen til Kulturdepartementet. Mener jeg noe om Deichmanske bibliotek (folkebiblioteket i Oslo, red.anm.), får jeg beskjed om ikke å blande meg inn, selv om mange i sektoren ville likt at jeg gjorde det. Hadde jeg sagt noe, måtte kulturminister Linda Hofstad Helleland gått ut og beklaget på vegne av Nasjonalbiblioteket, og Aslak Sira Myhre ville fått refs.

– *Du er opptatt av at bibliotekene bør arrangere kulturkvelder, debatter, utstillinger.*

– Det er ikke noe jeg har funnet på. Bibliotekene har vært en møteplass i flere tiår. Jeg ønsker å være en pådriver for at de skal bli bedre og synligere. Det er min rolle.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Vil du spille midtstopper for Viking?

Ja, hvis Ingve Bøe spiller ved siden av meg.

Petit

Ole Foss

Au! Tomat!

Ole Foss
skribent og lærer
ARKIVFOTO PRIVAT

– **Kom an, ketchup!** Vitsen er fortsatt på topp ti blant vordende humorister i alderen seks til åtte år. Og her må Den Kongelige Norske Skole se sitt ansvar; ta vare på og utvikle humoren i barna. For det er disse som skal kle rollene som morokopper om 20 år i NRK, TV2 og TVNorge. Om kringkasting finnes, da.

Det er automater som skulle være tema for denne selvskevne petiten, ikke påkjørte tomater og dårlig humor. Likevel: Moroheta som går på NRK Super og alle barnesteder, har autogenerert latter. Latter på boks har herjet siden 1960-tallet, og mange steder lager også filmer seg sjøl med stadig mindre andel av ekte skuespillere, kulisser og animatører. Folk jobbet 45 timer i døgnet før for å få til de perfekte Disney-figurene. Slike døde ut. Ikke bare fordi de røkte på jobb, ikke bare fordi de ellers ville vært 140 år i dag, men funksjonene deres er overtatt av animasjonsprogram. De tynnhårete menn med hornbriller og blyanttyggende bustejenter i svart og rosa satt krumbøyd over arkene den gang og gikk så inn i arbeidet at mange av dem endte opp som tegnefilmfigurer sjøl. I 2016 summer det fra kjempeharddisker, og hele tegnefilmverden er snart en stor terabyte.

Altså; ting gjør seg sjøl. Barn steiler om de ikke møter ei vannkran som skruer seg på når henda kommer 5 cm fra. Eller lys som ikke skruer seg på når de entrer rommet. Bare innrøm det; du liker også at iPad-en din allerede har funnet artiklene for deg. Du trenger ikke vite om andre ting. Derfor henger TV i en tynn tråd. Ikke fordi skjermen er så tynn og lett at den festes i taket, men fordi det meste er designet for automatikk i hverdagen. Du er jo mye lettere å hankses med som konsument om «de» vet hva du liker, for da får du mer av nettopp det. Gutter vil se kampsport eller hasardiøse stunt, mens jenter vil se fitness-program og bloggere som møter andre bloggere. Bestefar og bestemor ser fortsatt TV. Hun sitter og rigger på en stor potet og ser oppussingsprogrammer om drømmehus hun aldri fikk, mens han ser spek-

ILL.FOTO MAXIPHOTO/STOCKPHOTO

«De som ikke mestrer touching, blir de nye klasseløse, kasteløse, cashløse og til og med fredløse i ytterste konsekvens.»

takulære jernbaneturer til steder han aldri kommer til.

Tavler, tastatur, penner, blyanter og bøker reduseres til museale gjenstander inne i glassmontere. Før kunne ingenting «touches» uten at barna fikk bank. Vi er for lengst gått inn i touch-alderen nå. Uten touch i hvert fall, ikke bank! Framtidens elever er touch of class eller kanskje class of touch? De som ikke mestrer touching, blir de nye klasseløse, kasteløse, cashløse og til og med fredløse i ytterste konsekvens. Ikke for det; innimellom kan unge møtes i «Far Min», der de kjemper om å overleve langt borti skaugom i et ikke-digitalt samfunn som på gamlefar sin tid. Jeg kan stille som mentor!

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Norsk Lektorlags kurs-senter «Hurdalssjøen»

Det er neppe uten grunn Hurdalnavnet har god klang. Kan hende er det gamle glassverksnavn som ennå gir gjenklang – kanskje er det assosiasjoner om jomfruelig natur og bortgjemte grønninger. Norsk Lektorlag åpner med sitt nye kurs-senter gløttet inn til Hurdalen. Midt i dens hjerte på vollkommen nede ved Hurdalssjøen ligger den innkjøpte tomt.

Den Høgre Skolen
nr. 7/1966

For 25 år siden
Brudd om tid til ledelse

Det er brudd i forhandlingene mellom staten og Norsk Lærerlag om mer tid til ledelse og administrasjon i skolen. Bruddet skjedde onsdag 3. april. Partene sto så langt fra hverandre at det var umulig å forhandle videre (...) Tid til ledelse har i hovedsak vært uendret siden 1977, samtidig som kravene til aktiv ledelse generelt har økt betraktelig.

Norsk Skoleblad
nr. 14/1991

Brå innsikt etter lang prosess

Noen ganger oppstår det gode øyeblikk som et resultat av en jevn og kontinuerlig undervisning. Etter 37 år som lektor har Hans-Petter Bredal opplevd en del av dem.

TEKST Kjersti Mosbakk

FOTO Privat

● Hans-Petter Bredal (64)

Hvem:

Lektor på St. Hallvard videregående skole i Lier

Godt å tenke på:

Eleven som koblet lærdom fra to forskjellige fag og oppnådde ny forståelse.

Riktignok mener han at de gode øyeblikkene er mer truet nå, fordi blant annet bruk av pc med internett og sosiale medier og mobil i klasserommet er distraherende.

– Den felles klasseromsopplevelsen er i forfall, den er blitt til individuelle personer som sitter foran pc-en sin. Det gjør den genuine felles opplevelsen av innhenting av kunnskap vanskeligere, sier Bredal.

Allikevel skjer det heldigvis innimellom, og hans utvalgte øyeblikk oppsto for ikke så lenge siden.

– Jeg underviser både i norsk og i historie og filosofi i 3. klasse, og jeg har en del elever i begge fag. I norsk hadde vi gjennomgått Henrik Ibsens «Et dukkehjem» og jobba mye med bevisstgjøringa Nora går igjennom. Situasjonen med Helmer er umulig slik hun har blitt bevisstgjort. Hun ser at hun er blitt en annen og kan ikke leve sammen med ham. Hun vil bryte ut.

– **Noen uker** etter at vi hadde gjennomgått «Et dukkehjem», snakket vi i historie og filosofi om eksistensialismen, blant annet Jean-Paul Sartre og Simone de Beauvoir. Vi jobba med begrepene faktisitet (det gitte, omstendighetene), transcendens (overskridelse av det gitte), subjekt og det å leve autentisk. Elevene var opptatt av det. De følte nok at det traff dem, det ble ikke bare et fagemne, men hadde forbindelse med dem og deres livssituasjon, forteller Bredal.

Han legger til at han opplever at mange elever fatter interesse for filosofi og kjenner seg igjen i eksistensialismen.

– Hva tror du er årsaken til det?

– De er ferdige med den trygge livssituasjonen, og så skal de ut i verden og leve ut ifra egne valg og beslutninger. Spørsmålene «hva skal jeg bli?», «hva skal bli meninga med mitt liv?» melder seg. De står nettopp i en slik eksistensiell grensesituasjon, og det blir veldig sentralt for dem.

Klassen jobba mye med å forstå begrepene i eksistensialismen. Bredal prøvde å forklare, utdype og konkretisere for at det ikke skulle bli for abstrakt.

– Da er det at ei jente rekker opp hånda og delvis spør, delvis forklarer og viser hvordan vi kan knytte begrepene sammen med Noras situasjon. At for hun bryter med Helmer, lever hun låst i faktisiteten. Hun er en lerkefugl, hun er en dukke som hele tida handler slik det forventes. For henne er transcendens å bryte ut av situasjonen. Å leve autentisk blir umulig for henne i ekteskapet med Helmer.

Eleven forklarer hele Noras situasjon ut ifra begrepene. Samtidig som hun forklarer det, blir hun klar over det selv og forstår hvordan det henger sammen. Hun blir veldig stolt og glad. Klassen følger godt med, de skjønner også stoffet gjennom jenta.

– Og jeg skjønner og ser veldig tydelig en innfallsvinkel til å koble de to tingene, begrep og virkelighet sammen på en god måte, sier Bredal.

Han legger til at jenta seinere kom opp til muntlig eksamen i historie/filosofi. Hvordan det gikk?

– Hun tok den samme da, og hadde forberedt seg grundig. La oss si at hun gjentok og utdypa det med stort hell.

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

● **Aktuell bok**

ANMELDT AV John Roald Pettersen

Barnehagelærerens tre forpliktelser

Barnehagelæreren som profesjonsutøver

Av Bernt Andreas Hennum og Solveig Østrem Cappelen
Damm Akademisk
2015.
138 sider.

Politikk, kunnskap og etikk er likeverdige sider i triangel som danner profesjonen, hevder forfatterne av denne boka.

Når politikere i økende grad viser interesse for barnehagefeltet, blir det viktig at profesjonen markerer seg, mener forfatterne av «Barnehagelæreren som profesjonsutøver».

Det å ta utdanning som barnehagelærer er imidlertid bare en begynnelse på veien mot å bli en dyktig profesjonsutøver. Grunnlaget legges i utdanningen, men den kontinuerlige dannelsesprosessen som profesjonsutøver blir barnehagelæreren aldri ferdig med, skriver Bernt Andreas Hennum og Solveig Østrem i innledningen til sin nye bok. Hennum er høgskolelektor i pedagogikk ved Høgskolen i Sørøst-Norge, Østrem er professor i pedagogikk ved Høgskolen i Lillehammer, og begge har tidligere vært bidragsyttere i boka «Profesjon og kritikk».

Målet med boka er både å gi økt forståelse og å invitere til videre refleksjon over hva en profesjon er, på hvilket grunnlag barne-

hagelæreryrket kan forstås som en profesjon, og hva det innebærer å dannes til barnehagelærer. Hennum og Østrem legger vekt på at profesjonen har ansvar for å forvalte et politisk vedtatt samfunnsmandat på grunnlag av faglig kunnskap og med forankring i etiske verdier. Politiken, kunnskapen og etikken kaller forfatterne «profesjonsutøverens tre forpliktelser», og de har utviklet en modell som visualiserer dette; profesjonstriangelen. Der er alle vinklene og alle sidene like store, og like viktige.

Utøves i en kontekst

Forfatterne understreker at profesjonsutøvelsen foregår i en samfunnsmessig og politisk kontekst, og nevner blant annet politikernes investeringslogikk, der barndommens egenverdi kommer i skyggen av spørsmålet om hvilken avkastning tiltak rettet mot små barn kan gi i framtida. Konteksten som barnehagen inngår i, stiller særlige krav til barnehagelæreren, ikke minst om å kunne identifisere og reflektere over profesjonelle og etiske utfordringer.

Hennum og Østrem konkretiserer dette godt i kapitlet «Barnehagelærerens profesjonelle ansvar», der de viser til dagens sterkere tendens til styring av barnehagen, og barnehagelærere som føler seg presset til å gjennomføre kommunalt vedtatte tiltak som er vanskelig å forene med deres kunnskapsgrunnlag og verdisyn. Men hvis barnehagens praksis blir redusert til bruk av forhåndsdefinerte verktøy og manualer, handler det mer om å utføre visse oppgaver enn å utøve et profesjonelt arbeid, skriver de. Gode spørsmål til refleksjon i personalgruppa, tenker jeg.

Etikk og verdier

Boka inneholder for øvrig kapitler om blant annet barnehagelærerens kunnskapsgrunnlag, profesjonsutøvelse, profesjonsetikk og verdi-grunnlag. Her finner man interessante og viktige undertema som det vil falle for langt å gå inn på her, men som for eksempel handler om synet på

barn og barnehagens verdier. Etikk og verdier er sentralt gjennom hele boka, og jeg merker meg innledningsvis påstanden «pedagogikk er etikk». Dette hentes opp i avslutningen av boka med utsagn som «Det finnes noen grunnleggende verdier en profesjonsutøver aldri kan gå på akkord med. Uansett hvilke balanseøvelser som må gjøres, og hvilke kompromisser som må inngås, er barnehagelærerens arbeid i ett og alt sikket inn mot å ivareta barns ukrenkelige menneskeverd og rett til å realisere sitt menneskelige potensial».

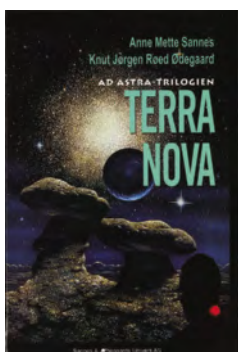
Med andre ord vesentlig tematikk gjennom hele boka, som anbefales både for dem som skal bli profesjonsutøvere i barnehagen – og de som har vært det en stund.

Barndommens egenverdi kommer i skyggen av spørsmålet om hvilken avkastning tiltak rettet mot små barn kan gi i framtida. ILL. TONE LILLEG

● Aktuell bok

Stjerneskipet har landet

Ad Astra-trilogien – bok 3: Terra Nova

Av Anne Mette Sannes og Knut Jørgen Røed Ødegaard
Sannes & Ødegaards Univers AS
2015

Astronoparet Anne Mette Sannes og Knut Jørgen Røed Ødegaard har fullført en høytflyvende science fiction-trilogi.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

Trilogien «Ad Astra» (som betyr «mot stjernene») handler om en interstellar ekspedisjon med stjerneskipet «Aristoteles». I år 2222 legger 200 utvalgte personer ut på en ekspedisjon til planetene rundt vår nærmeste nabostjerne, Proxima Centauri. Stjerneskipet har både

barn, ungdom og voksne som passasjerer, og blant deltakerne er det også en norsk familie. Det er blant annet gjennom et av de norske familiemedlemmene leserne opplever reisen.

– Hva skiller denne trilogien fra annen science fiction?

– Først og fremst det at historien er realistisk, sier Anne Mette Sannes, som har erfaring som krimforfatter.

Hun har blant annet stått for utviklingen av historien og persongalleriet.

– Når det gjelder astronomien i bøkene, diskuterer vi alt i fellesskap, mens det er Knut Jørgen som står for utregninger som for eksempel beregning av kommunikasjonstider, hastigheter og avstander. Det er viktig at alt blir korrekt, for dette skal være en realistisk science fiction-historie, sier hun.

Med den farten dagens romferger opererer med, ville reisen tur-retur tatt over 320.000 år, men i boka reiser de tur-retur jorden på 23 år. Hvordan de greier det, kan man lese i bøkene.

– Plottet var klart fra starten, men vi var litt usikre på om det ble én stor bok eller tre. Etter hvert viste seg at det ble tre naturlige skiller i historien, og dermed ble det naturlig med en trilogi. Hver av bøkene er på om lag 300 sider. Vi tenkte også at vi ikke ville skremme de unge leserne med en altfor tjukke murstein.

– Hvem har dere skrevet boka for?

– Vi har i første rekke hatt ungdom i tankene, fra 7. klasse og opp til videregående, men bøkene kan også leses av voksne. Når en oversatt versjon skal markedsføres i USA, har markedssegmentet navnet «young adults».

– Vi skriver realistisk science fiction, sier astronoparet Sannes/Ødegaard.

FOTO STEFAN KJØRSVIK/FLINK MEDIA AS

Knut Jørgen Røed Ødegaard mener at bøkene egner seg godt til bruk i skolen.

– Fra bok 1 har vi samarbeidet med skoleklasser som har lest manus fortløpende, og som har brukt bøkene i både norsk og naturfag. De har kommet med nyttige tilbakemeldinger underveis i bokprosjektet, sier Ødegaard, og fortsetter: – Spesielt for naturfagene er mye av bokstoffet relevant. Alt fra stjerneutvikling til hvordan det vil gå med vår egen jordklode. Hvordan jorda vil se ut, hvordan de tektoniske platene beveger seg i fremtiden og skaper et nytt superkontinent, klimaet endrer seg med mer.

Gjennom de unge om bord får elevene oppleve å lande på planeter og måner i solsystemet samt på planeter rundt den røde dvergstjernen Proxima Centauri. Hvor mye veier de på Pluto? Hvordan har Pluto endret seg gjennom milliarder av år, hva skjer med vårt eget solsystem i fremtiden? Gjennom de reisende opplever elevene nøytronstjerner, den skjebnesvangre virkningen av relativitetsteorien og fysiske fenomener. Mye astronomi er bakt inn i handlingen.

– Bøkene kombinerer spenning med læring og gir leserne et stort perspektiv i tid og rom, reklamerer stjernerduoen.

BESØK TRANSILVANIA

i høstferien. Inkluderer skolebesøk. Pris kr 14 950 pr. person.
Les mer på www.escape.no/utdanning

ESCAPE TRAVEL

tlf. 24 14 94 00

Voksenrollen

En avgjørende faktor for kvalitet i barnehagen

Lars Grimstad

daglig leder i Bedriftsdoktoren AS
 master i organisasjon og ledelse fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

FOTO LINE LOHOLT

Ifølge svarene i en undersøkelse foregår det samhandling mellom barn og personalet som ikke er til barnas beste.

Det enkelte barn kan ha stort utbytte av å gå i barnehager med høy kvalitet, blant annet når det gjelder språkutvikling, sosial kompetanse og venns-kapsrelasjoner. I forskningen blir det understreket at utbyttet stiger med økende kvalitet. (Bauchmuller, Gørtz og Rasmussen 2011). Tre faktorer har vesentlig betydning for høy kvalitet i barnehagen: 1) antall ansatte per barn, 2) pedagogtetthet og 3) ansattes evne til å spille en god voksenrolle i møte med det enkelte barn. Denne artikkelen bygger på innspill fra 92 respon-

denter som besvarte en spørreundersøkelse om voksenrollen i barnehagen. Antall respondenter er for lavt til å kunne generalisere en «sannhet» om en hel sektor, men du som leser får et utgangspunkt å tenke videre fra.

Hensikten med artikkelen er at lesere får økt bevissthet om egen og kollegaers utøvelse av voksenrollen i egen barnehage.

Temaer i undersøkelsen

Respondentene tok stilling til 16 påstander på områdene 1) vennskap, 2) lekekamerat, 3) personalets deltagelse i lek, 4) å lese for barn og 5) personalets samhandling med barn. Ut ifra hvor riktig påstanden var for respondentene, skalerte de påstandene fra 1–10. Score med verdi 6 eller høyere er tolket til enige i påstanden, mens score med verdi 4 eller lavere er tolket til uenige.

Funn fra spørreundersøkelsen

Alle tallene som presenteres er avrundet til nærmeste hele tall. Besvarelser med verdien 5 er utelatt fra tabellene, men nyttet i beregning av gjennomsnittsscore. Beregning av gjennomsnittsscore er gjort ved å summere all score (1–10) på alle 16 påstander og dele på antall respondenter (92).

Om vennskap i rammeplanen (1)

«Barnehagen skal arbeide kontinuerlig for å fremme enkeltbarns sosiale ferdigheter. Denne kompetansen gjenspeiles i barns evne til å ta initiativ og til å opprettholde vennskap. Vennskap og tilrettelegging for gode relasjoner i barnehagen er en forutsetning for god læring og opplevelse av glede og

1) Vennskap					
Påstander	Gjennomsnittscore	Enige	Enige i %	Uenige	Uenige i %
Alle barn har minst en venn	9	85	92	4	4
Vi legger planer for at et barn som ikke har en venn, skal få en venn	9	90	98	1	1
Hvis noen barn ikke har en venn, så vet barnehagens ledelse det	9	81	88	6	7

2) Lekekamerat					
Påstander	Gjennomsnittscore	Enige	Enige i %	Uenige	Uenige i %
Alle barn har noen å leke med	9	84	91	2	2
Vi legger planer for at barn som ikke har noen å leke med, skal få det	9	89	97	0	0

mestring» (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2011 s. 33, 34 og 35).

Hvordan står det til i din barnehage?

Har alle barn i deres barnehage en venn? Legger dere planer for at barn som ikke har en venn, skal få en venn? Hvis dere har barn som ikke har en venn, vet barnehagens ledelse dette?

Om lek i rammeplanen (2)

«Å få delta i lek og få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningsskaping i barnehagen. Barn som ikke deltar i lek, holdes utenfor eller ødelegger andres lek må gis særskilt oppfølging» (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2011 s. 32).

Hvordan står det til i din barnehage?

Har alle barn noen å leke med? Legger dere planer for at barn som ikke har noen å leke med skal få det?

Om personalets deltakelse i lek i rammeplanen (3)

«Utelek og uteaktivitet er en viktig del av barnekulturen som må tas vare på uavhengig av klimatiske forhold. Personalet må være tilgjengelige for barn ved å støtte, inspirere og oppmuntre barna i deres lek. Dette vil også danne grunnlag for å sikre at alle barn får gode erfaringer og en opplevelse av å mes- tre samspillet med andre barn i lek» (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2011 s. 32).

3) Personalets deltagelse i lek					
Påstander	Gjennomsnittscore	Enige	Enige i %	Uenige	Uenige i %
Alle ansatte leker med barna	7	74	80	6	7
Alle ansatte leker med barna ute	7	65	71	14	15
Alle ansatte leker med barna inne i barnehagen	7	76	83	7	8

«Personalets lojalitet skal alltid ligge hos barnet, ikke hos kollegaen.»

Hvordan står det til i din barnehage?

Leker alle ansatte med barna? Leker alle ansatte med barna ute og inne i barnehagen?

Om kommunikasjon, språk og tekst i rammeplanen (4)

«Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna:

- Får et positivt forhold til tekst
- Blir kjent med bøker

For å arbeide i retning av disse målene må personalet:

- Skape et språkstimulerende miljø for alle barn

Ta deltidsstudier mens du er i jobb!

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

August/september 2016 starter fire nye kurs på MF i Oslo:

1. KRLE 1 (15+15 stp)

Undervisning 8 lørdager per semester over 1 år

2. KRLE 2 (15+15 stp)

Undervisning 8 lørdager per semester over 1 år

Undervisning KRLE 1 og 2 høsten 16:

20.08, 03.09, 17.09, 24.09, 22.10, 29.10, 12.11, 26.11

3. Erfaringsbasert master i KRLE/religion og etikk (90 stp)

Undervisning 6 lørdager per semester over 2 år, pluss avhandling 1 år.

Undervisning høsten 16: 20.08, 03.09, 24.09, 22.10, 12.11, 03.12.

4. Carravaggios religiøse kunst

Undervisning 8 torsdager (ettermiddager)

01.09, 08.09, 15.09, 22.09, 29.09, 13.10, 20.10 og 27.10

Opptakskrav:

KRLE 1, 2 og Carravaggio: Generell studiekompetanse

Master: Se egne opptakskrav på våre nettsider

Søknadsfrist: 15. juni 2016

Studieavgift per semester: ca kr. 4.500,-/4000,-

For info og søknad: www.mf.no/videreutdanning

Nærmere opplysninger:

Studierådgiver Mona Gulbrandsen Bø deltid@mf.no

Faglig ansvarlig: ann.midttun@mf.no og Sverre.d.mogstad@mf.no

- La barn møte symboler som bokstaver og siffer i daglige sammenhenger
 - Skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning»
- (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2011, s. 40 og 41).

4) Å lese for barn					
Påstander	Gjennomsnittscore	Enige	Enige i %	Uenige	Uenige i %
Alle barn leses for i barnehagen	8	80	87	5	5
Vi leser for de barna som trenger det mest	6	53	58	19	21
Vi har en plan for hvilke barn vi skal lese for	5	40	43	35	38
Vi dokumenterer at vi følger planen for hvilke barn vi skal lese for	4	27	29	54	59

Hvordan står det til i din barnehage?

Leser dere for alle barn i barnehagen? Leser dere mest for de barna som trenger det mest? Har dere en plan for hvilke barn dere skal lese for? Dokumenterer dere at dere følger denne planen?

5) Personalets samhandling med barn					
Påstander	Gjennomsnittscore	Enige	Enige i %	Uenige	Uenige i %
Jeg har sett personale samhandle negativt med barn	5	43	47	36	39
Jeg har sett personale kjøfte på barn	6	43	47	35	38
Jeg har sett personale kjøfte på barn mens det var andre voksne og barn der	5	40	43	35	38
Jeg sier ifra til alle jeg ser samhandler negativt med barn	8	73	79	11	12

Om personalets samhandling med barn i rammeplanen (5)

«Barnehagens personale har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt overfor alle barn i barnehagen. Omsorgsforpliktelsen stiller krav til personalets oppmerksomhet og åpenhet overfor det unike hos hvert enkelt barn og det unike i situasjonen. En omsorgsfull relasjon er preget av lydhørhet,

nærhet, innlevelse og personalets evne og vilje til samspill. Det skal ikke være rom for noen former for diskriminering, krenkende ord eller handlinger i barnehagens virksomhet» (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2011 s. 21, 29 og 30).

Hvordan står det til i din barnehage?

Har du sett personal samhandle negativt med barn? Har du sett personal kjøfte på barn? Har du sett personal kjøfte på barn mens det var andre voksne og barn der? Sier du ifra til alle du ser samhandle negativt med barn?

Oppsummert

Nesten samtlige respondenter oppgir at barna i deres barnehager har en venn og noen å leke med. Det er likevel verdt å merke seg at noen respondenter oppgir at noen barn ikke har lekekamerater eller en venn. Det er å håpe at personalet klarer å hjelpe disse barna til å komme inn i lek og opparbeide seg ferdigheter til å kunne etablere vennskap og lekekompentanse.

«Personalets deltagelse i lek» fikk et samlet snitt på 78 prosent enighet. Dette viser at personalet tar aktivt del i leken i respondentenes barnehager. Det ble oppgitt en signifikant forskjell på personalets deltagelse i lek ute og inne i barnehagen. For videre arbeid hadde det vært interessant å finne ut om det er slik at personalet i barnehagen leker mer inne enn ute, og i tilfelle hvorfor det er slik.

Området «Å lese for barn» fikk et samlet snitt på 50 prosent enighet. Det scores spesielt svakt på påstandene om at barnehagene har en plan for hvilke barn de skal lese for, og at de dokumenterer at de følger planen for hvilke barn de skal lese for. For at barnehager skal kunne nå barnehagens samfunnsmandat som blant annet handler om å utjevne sosiale forskjeller, tyder mye på at barnehager burde ha en plan for hvilke barn de skal lese for. En slik plan kan forhindre at personalet utelater å lese for de barna som trenger det mest, mens de leser for dem som ikke trenger å bli lest for. Det hadde vært interessant å finne ut om det leses like mye for gutter og jenter.

«Personalets samhandling med barn» fikk et samlet snitt på 56 prosent enighet til påstandene. På dette området er det veldig sprikende tall og stor variasjon i oppfattelsen av kvaliteten på samhandlingen mellom personal og barn. En av de viktigste faktorene for kvalitet i barnehagene er ansattes evne til å inneha en god voksenrolle. Ifølge svarene fra respondentene foregår det samhandling mellom barn og personal som ikke er til barnas beste. Negativ samhandling med barn reduserer kvaliteten i barnehagen.

Barnehagens viktigste tiltak mot å behandle barn feil er at personalet etablerer en åpen og velmenende tilbakemeldingskultur. I en velfungerende tilbakemeldingskultur hjelper kollegaer hverandre i en kontinuerlig utvikling av voksenrollen. Når ansatte får tilbakemeldinger fra kollegaer om hvordan kollegaen vurderer at de samhandler med barn, får den ansatte mulighet til å se egen voksenrolle gjennom kollegaens øyne, reflektere og lære.

Ansatte i barnehagen må utøve voksenrollen slik at alle barn når sitt iboende potensial og trives. Dersom du ser en kollega samhandle negativt med barn, må du si ifra til kollegaen, selv om det er vanskelig.

Personalets lojalitet skal alltid ligge hos barnet, ikke hos kollegaen.

Referanser

Bauchmuller, R., M. Gørtz og A.W. Rasmussen (2011): Long-Run Benefits from Universal High-Quality Pre-Schooling, København, AKF, Danish Institute of Governmental Research (akf.dk)

Kunnskap og skulepolitikk

● **Gunvald Skeiseid**
Fyrsteamanuensis
hev vore

FOTO PRIVAT

Rett nok syner solid forskning at «læraren er viktigast», men spranget derifrå til å seia at mastergrad er svaret, er utan grunnlag i god forskning.

«Eit forskingsprogram burde bli initiert, med tanke på å identifisera læringshindrande og læringsfremjande forhold i grunnskulen.»

Eg las med interesse Camilla G. Hagevold sitt innspel i Utdanning nr. 2, 2016, der ho viser til studien «Lærerkompetanse og elevresultater i ungdomsskolen» (Falch og Naper 2008) og spør kunnskapsministeren «Hvor er kunnskapen bak Lærerloftet?»

Lærerloftet er departementet sin strategiplan for grunnskule og lærarutdanning. «Tiltaket vil øke elevenes læringsutbytte», lovar departementet. Studien «Lærerkompetanse og elevresultater» utgjer eksplisitt ein del av kunnskapsgrunnlaget for Lærerloftet, og det var denne studien kunnskapsministeren synte til då han i eit intervju med forskning.no 24. november 2015 drog i tvil mot-seiande funn i ein fersk rapport i Samfunnsøkonomen nr. 5/2015.

«**Lærerkompetanse og elevresultater**» syner at det ligg føre ein positiv samanheng mellom andelen av lærarar med lektorkompetanse ved ein skule og denne skulen sine læringsresultat i matematikk og lesing. Når kunnskapsministeren i eit innspel i Utdanning nr. 4 2016 skriv at «studien viser en positiv sammenheng mellom lærerens utdanning og elevens faglige prestasjoner», demonstrerer han at departementet har misforstått rapporten. Forskarane poengterer at data *ikkje* hadde vore tilgjengelege på individnivå, og at det difor hadde vore umogleg å få til det som ville ha vore ynskjeleg, nemleg «å koble elev og lærer i data». Forskarane laut gå opp på skulenivå og kopla tilgjengelege registerdata, med meir usikre resultat som konsekvens, og større rom for alternative forklaringsmåtar.

Forfattarane postulerer ein årsak-verknad-samanheng mellom lærarane sin spesialkompetanse i det faget dei underviser i og elevane sine prestasjonar. Men denne tentative årsaksforklaringa vert ikkje erklært gyldig, då vidare analysar viser at «det spiller ingen rolle [for elevenes resultater] hvilken fagspesialisering lærerne har fra universitetet». I «Lærerkompetanse og elevresultater» står det såleis noko heilt anna enn det Røe Isaksen hevda i det ovannemnde intervjuet med forskning.no, då han sa at «særlig i matematikk har grunnskoleelever bedre faglige prestasjoner ... om de har lærere med økt formalkompetanse».

Situasjonen i dag minner om stoda hausten 2001, då resultatata kom for elevundersøkinga PISA 2000. Desse var så nedslåande at statsråd Kristin Clemet fann det nødvendig å laga ein annleis læreplan; lesing, skriving og rekning vart grunnleggjande ferdigheiter; norsk, matematikk og engelsk vart prioriterte fag; IKT-bruk vart ei grunnleggjande ferdigheit; nasjonale prøver vart innførte; elevtimetalet i norsk og matematikk fekk ein sterk

auke; matematikk vart kraftig styrkt i lærarutdanninga. Tiltaka hadde desse effektane: Kostnader som truleg er på god veg mot eit tosfra tal milliardar; inga endring i prestasjonane for lesing i PISA frå 2000 til 2012; eit fall i matematikk på 10 poeng i PISA i same perioden. Sjeldan har så massiv utdanningspolitisk satsing gjeve så magre resultat.

I dag er kunnskapsministeren i ferd med å gjera same mistaket som Kristin Clemet, når han ynskjer å innføra nye dyre, kontraproduktive reformer, denne gongen fyrst og fremst i lærarutdanninga. Rett nok syner solid forskning at «læraren er viktigast», men spranget derifrå til å seia at mastergrad er svaret, er utan grunnlag i god forskning. «Ingen effekt av lang lærerutdanning» er ei overskrift i den ovannemnde artikkelen i forskning.no. Ein OECD-rapport seier det same, at etterutdanning og støtte ved start kunne gje meir att enn ei utviding av lærarutdanninga. Departementet er kjend med OECD-rapporten; han står på lista over kunnskapsgrunnlaget for utvidinga av norsk lærarutdanning frå fire til fem år.

Når no departementet sitt faktagrunnlag for Lærerloftet synest å smuldra opp, burde reformene kunna bli sette på vent. Eit forskingsprogram burde bli initiert, med tanke på å identifisera læringshindrande og læringsfremjande forhold i grunnskulen. I den samanhengen vil følgjande problemstilling kunna vera særskilt fruktbar: «Kvi for presterer elevar ved lektortette skular tydeleg betre enn andre elevar, når god forskning syner at årsaka *ikkje* er lektorane si fagspesialisering?» Scenario: Forskingsprogrammet avdekkjer at lektortette skular er betre rusta til på fagleg grunnlag å avvise pedagogiske moteretningar. Elevane slepp læringshindrande forsøk, og lærarane, *alle* lærarane, lektorane og andre, kan konsentrera seg om «den energiske forberedelse av neste time», for å låna ei vending av Alfred Oftedal Telhaug. Meldinga til utdanningsinstitusjonane ville vera om eit billig tiltak som verka: «Lær lærarstudentane å vera kritiske; lær dei å spørja etter empiri!».

Det er nok for seint å få stansa prosessen fram mot femårig lærarutdanning med master. Men det er ikkje for seint å fjerna den ugrunna prioriteringa i Lærerloftet av norsk, engelsk og matematikk som masterfag. For nettopp den forskingsrapporten som statsråden best likar å syna til, fortel at «det spiller ingen rolle [for elevenes resultater] hvilken fagspesialisering lærerne har fra universitetet».

Kompetanse, er det viktig?

● **Hilde Aders,
Marius Johansen og
Susanne Hebnes**

lærerstudenter ved 1.-7.-utdanningen ved
Universitetet i Tromsø–Norges arktiske
universitet

Musikkfaget rommer mer enn å oppnå kompetansemål i fag.

Ludvigsen-utvalget er et offentlig utvalg nedsatt av Kunnskapsdepartementet som skal vurdere i hvilken grad skolen dekker de kompetanser elevene vil trenge i fremtiden. I sin siste utredning, «Fremtidens skole», innledes det med at fremtidens kompetansebehov er komplekst. Utvalget anbefaler et bredt kompetansebegrep der læringen er relasjonell, helhetlig og der de ulike aspektene av elevenes læring skjer i et sosialt samspill (NOU 2015:8).

Vi er tre studenter som i fjor valgte musikk som fag på lærerutdanningen. I fire uker jobbet vi praktisk med sosiale ferdigheter i forbindelse med vår bacheloroppgave. Vi undersøkte hvordan lærere kan bruke kompetanse i musikkfaget for å jobbe med sosiale ferdigheter.

Hvilke fag er viktigst for elevenes læring?

«Vi vet at gode lærere med solid faglig tyngde er det viktigste for at elevene skal lære mer», har kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen uttalt (Regjeringen, 2014). Hva legger kunnskapsministeren i solid faglig tyngde, og gjelder dette alle fag?

Ved lærerutdanningen ved Universitetet i Tromsø for 1.-7. trinn gjennomføres det et pilotprosjekt for en femårig grunnskoleutdanning (Regjeringen, 2014). Det er mulig for studenter å gå gjennom hele dette utdanningsforløpet uten å velge noen av de praktiske og estetiske fagene, mens matematikk og norsk er obligatorisk.

Noen aspekter ved kompetansesituasjonen for praktiske og estetiske fagene i grunnskolen gir stor grunn til bekymring:

- Over 50 prosent av lærerne som underviser i musikk og kunst og håndverk på 1.-4. trinn, har ingen utdanning i disse fagene.
- 35 prosent av musikk lærerne på 5.-7. trinn og 28 prosent på ungdomstrinnet hadde ingen musikkutdanning. (Espeland, m.fl., 2011 s. 45)

En slik mangel på kompetanse lover ikke godt for realiseringen av de praktiske og estetiske fagenes kompetansemål (Espeland, m.fl., 2011 s. 45). Men er disse fagene viktige for elevenes læring?

Gjennom undervisningen på universitetet opplevde vi at musikkfaget rommer mer enn å oppnå kompetansemål i fag. Vi mener musikkmetodikken utgjør et potensial til å påvirke elevenes læring på både faglige og sosiale områder, ikke bare i musikk.

Hvordan kan man arbeide med sosiale ferdigheter?

Forskning de siste årene viser at barn som har

gode sosiale ferdigheter, trives bedre, er mer aktive på skolen, og presterer bedre faglig enn barn som ikke fungerer like godt sosialt (Bridgeland, Bruce & Harihan, 2013). Gjennom forsknings spørsmålet vårt: «Hvordan kan lærere bruke kompetanse i musikkfaget til å utvikle elevers sosiale ferdigheter?» ønsket vi å finne veier til å arbeide med elevers sosiale ferdigheter.

Vi arbeidet tverrfaglig i norsk og musikk i en fjerdeklasse. Tema var nordnorske eventyr. Vi valgte å sette opp en musikal for å kunne anvende ulike musikalske elementer. Trinnet ble delt i tre grupper: dansegruppe, drama- og korgruppe og en bandgruppe. I etterkant har vi reflektert rundt det vi så underveis i arbeidet gjennom Terje Ogdens kategoriseringer av sosiale ferdigheter gjennom dimensjonene samarbeid, empati, selvkontroll, ansvarlighet og selvhverdelse (Ogden, 2014).

Våre funn

I det følgende vil vi komme med en kort oppsummering av de funnene vi gjorde: Vi så at elever er avhengig av å kunne samarbeide for å få til et godt musisk samspill. Et godt musisk samspill mellom elevene fordrer også at læreren har både praktisk og teoretisk musikkfaglig innsikt. Empati innebærer å kunne sette seg inn i andres menneskers situasjon. Musikkfaglige øvelser, hvor eksempelvis bevegelselementer og kroppslig kontakt inngår, innlemmer ulike kommunikasjonsformer. Dette kan bidra til å utvikle elevers kommunikasjonskompetanse og evnen til å tolke medmennesker.

Bevegelse og samspill med andre fordrer også selvkontroll og ansvarlighet. Elevene bevisstgjøres sin egen kropp i samspill med musikk, men må samtidig også ta hensyn til rom og medmennesker. Musikkfaget åpner også for utvikling av selvhverdelse fordi musikalsk arbeid kan fokuseres mot enkeltelevens prestasjoner. Kompetanse i musikkfaget gjør at når læreren har identifisert hva eleven må arbeide med, kan han tilrettelegge for en progresjon i musikkbaserte øvelser som gradvis utvikler selvstendighet.

Felles referanserammer og nye kommunikasjonsmønstre

Først og fremst så vi at alle elevene har fått felles referanserammer gjennom det vi gjorde i musikalen. Dette styrker samholdet som er viktig for et godt fungerende samarbeid. Fellessang og samspill har ført til aktive og interesserte elever som viser evne til samarbeid, empati og ansvarlighet. I prosjektet har elevene blitt utfordret til å trå ut av sin komfortsone. Vi ser at dette har bidratt til en bevissthet om at det i ulike situasjoner ikke alltid finnes et riktig eller galt svar. En slik forstå-

«Dette har bidratt til en bevissthet om at det i ulike situasjoner ikke alltid finnes et riktig eller galt svar.»

else fører til utvikling av selvhevdelse og fører til at elevene tør å prøve og feile.

Det vi også så på som interessant var endringene i kommunikasjonsmønstrene hos elevene. De søkte fysisk nærhet hos hverandre, noe som styrket vennskapsbåndet og empatien mellom elevene. I tillegg brukte de andre former for kommunikasjon enn den verbale til å samarbeide. Blant annet måtte elevene bruke lytting, kroppsspråk og blikk for å kommunisere. Vi mener dette øker de sosiale ferdighetene til elevene og fører til at de står bedre rustet til å danne gode relasjonsmønstre med hverandre. Hvordan bidro så vår kompetanse i musikkfaget til dette?

Utvikle elevenes mot

Musikkfaget er et fag der det er enkelt å tilpasse ulike elever. Samtidig krever dette at man har inngående kompetanse i hvordan dette skal gjøres. I bandsammenheng må man ha kjennskap til et spekter av instrumenter og de mulighetene som ligger i disse når det gjelder komplisering og forenkling. Dette gjør at det er lettere å treffe de ulike elevenes behov, slik at de opplever medbestemmelse og eierskap og utvikler egen ansvarsfølelse. I korsammenheng krever det også at man har en musikkteoretisk bakgrunn med kjennskap til tonearter og notasjon, slik at man kan tilpasse melodier og arrangementer sånn at elevene får frem potensialet sitt på best mulig måte. Ved at elevene arbeider slik med egen stemme, vil de bli mer vant til å høre sin denne i fokus og venne seg til å bruke stemmen på en klar og tydelig måte. Dette fører til trygghet innenfor selvhevdelse.

I prosjektet jobbet vi med å få elevene til å tørre å eksponere seg selv og sine egne meninger. I arbeidet med dans ble elevene oppfordret til å komme med egne ideer til trinnsammensetninger og hvordan vi på ulike måter kan vise handling gjennom dans. Med kompetanse innenfor dans vil man med et trent øye vite hvordan man kan bruke elevenes tanker og ideer for å få et godt produkt. Dette fører til at elevene ser at deres egne innspill er verdifulle, og det vil gi dem mot til å bidra med egne refleksjoner også innenfor andre arenaer.

For å kunne ytre egne meninger må man også kunne lytte til andres meninger, og respektere andres synspunkt. Det krever godt utviklet sosiale ferdigheter for å kunne fange opp signaler som sendes via ulike kommunikasjonsformer, også den nonverbale. Viktige elementer innenfor musikk er blant annet rytme, dynamikk, tempo og klang. Med kompetanse i musikkfaget kan en lærer bruke disse elementene til å utvikle sosiale ferdigheter som samarbeid, empati, selvkontroll, ansvarlighet og selvhevdelse.

Musikkfagets egenverdi

Innledningsvis refererte vi til kunnskapsminister Isaksens ytring om at solid faglig tyngde er det viktigste for at elevene skal lære mer. Vi er enige i at faglig tyngde er viktig, og vi har vist at tyngde i praktiske og estetiske fag er sentralt for å dekke det brede kompetansebegrepet Ludvigsen-utvalget peker på. Vårt mål er derimot ikke å legitimere musikkfaget gjennom sosiale ferdigheter. Faget har i seg selv en soleklar verdi, men vi ønsker å påpeke at læring må skje gjennom ulike metoder og på ulike arenaer. De første årene på skolen er avgjørende for identitet og trivsel videre i skolegangen, og barna har et stort behov for praktiske og varierte arbeidsformer. Likevel har svært få lærere ved disse trinnene kompetanse til å tilby dette.

Et land som har utmerket seg i skolesammenheng og som Norge ønsker å sammenlikne seg

med, er Finland. Dette landet har fokus på det brede kompetansebegrepet og den helhetlige opplæringen. Den finske skolen skal nå bevege seg delvis bort fra fag, og over til å undervise mer i emner (Birkeli Jacobsen, 2015). I tillegg skal de praktiske og estetiske fagene styrkes i lærerutdanningen ved grunnskolen (Trageton, 2015). Vi ønsker å vite hvordan Isaksen kan forsvare nedprioriteringen av praktiske og estetiske fag i sin reform av utdanningen. Hva skal det ekstra året fylles med?

Vi mener det bør være et krav for alle barneskolelærere å ha både praktisk-estetisk og teoretisk kompetanse slik at det utdannes lærere med et bredt og relasjonelt kompetansebegrep.

Artikkelen er skrevet på grunnlag av forfatterens bacheloroppgave.

«Barna har et stort behov for praktiske og varierte arbeidsformer.»

Enklere
å lære
språk

Vi leverer lese- og skrivestøtte for
engelsk, tysk, fransk og spansk

Lingit

Telefon: 73 60 59 22 e-post: skole@lingit.no

● Lærerpensjonistenes Landsforbund

Du feilinformerer, Helga Hjetland

Du skriver på utdanningsnytt.no 10. mars at du har mottatt vervebrev og at noen vil ha deg til å melde deg ut av Utdanningsforbundet og inn i en «fagforening for lærerpensjonister».

I vervebrevet du har mottatt, er det ikke oppfordret til utmelding, men til innmelding. Vi kan være medlemmer i så mange organisasjoner vi ønsker i dette landet.

Lærerpensjonistene er ikke organisert i en egen interesseorganisasjon. Du var leder for Utdanningsforbundet i mange år og motarbeidet at pensjonistene skulle bli representert og få større innflytelse i organisasjonsleddene. Du var på landsmøte i november, sier du. Ja, tidligere ledere i Utdanningsforbundet blir ofte invitert. De tre delegerte pensjonistmedlemmene hadde imidlertid ikke stemmerett, bare møterett og talerett i noen saker. Pensjonistene utgjør 20 prosent av medlemsmassen i Utdanningsforbundet, men de har bare tre delegater av nesten 200, uten stemmerett. Du var selv i din tid som leder mot større innflytelse for pensjonistmedlemmene i organisasjonsleddene.

Det er dette som er kjernen i saken. Vi har et pensjonistråd som ikke har anledning til å uttale seg utad på lærerpensjonistenes og egne vegne.

Politiet har egen pensjonistorganisasjon som samarbeider med andre selvstendige pensjo-

Pensjonistene utgjør 20 prosent av medlemsmassen i Utdanningsforbundet, men de har bare tre delegater av nesten 200, uten stemmerett, skriver Gunnstein Emmerhoff. På bildet ser vi pensjonister i Telemark. **ARKIVFOTO** ODDVAR GØYSTDAL

nistorganisasjoner for å fremme sine saker. Disse samarbeidende partene har nær 300.000 medlemmer, og de blir hørt. Lærerpensjonistene trenger en slik organisasjon. Det har mange av oss innsett, og det er derfor vi bruker tid og krefter på

å bygge en framtidrettet organisasjon for lærerpensjonister. Vi må bli synlige i samfunnsdebatten.

Gunnstein Emmerhoff
Sandnes

● Landsforbundet til lærerpensjonistane

Organiseringa av pensjonistane er ikkje god nok

Hei, Gunnstein. Du og eg har nok ulike synspunkt på kva som skal til for at pensjonistar skal bli lytta til og få gjennomslag for viktige synspunkt. Eg har hatt og har framleis tru på at moderorganisasjonen Utdanningsforbundet vil slåst for pensjonar og pensjonistrettar saman med vår hovudorganisasjon Unio som har forhandlingsretten. I den tida eg var forhandlingsleiar i Unio kommune, var det ei prioritert kampsak å sikre best mogelege ordningar for pensjonistar i offentleg sektor, jamfør pensjonsoppgjeret i 2009.

Dei store stridsspørsmåla som vi har fått etter pensjonsreformene, må løysast på Stortinget og i forhandlingar. Diverre ser vi at det store fleirtalet

på Stortinget som var med på å forverre pensjonistane sine levekår, slett ikkje er blitt mindre med FrP i regjering.

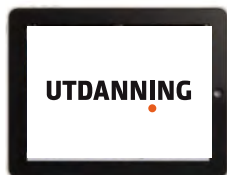
Skal ein nå gjennom lydturen, tenkjer eg at det beste ville vere å slå saman Landslaget for offentlige pensjonister (LOP) og Pensjonistforbundet og leggje breisida til med hovudorganisasjonane si støtte bak. Samarbeid gir styrke, og framleis er det vel også slik at «kjøtvekta» betyr noko, også for Stortinget.

Du har heilt rett i at organiseringa av pensjonistane i Utdanningsforbundet ikkje er god nok. Påstandane dine om at eg har motarbeidd synlegjering av pensjonistane får stå for di rekning. Eg

meiner noko anna om det. Det har vore ein lang prosess å kome dit ein er i dag, og framleis er ein ikkje i mål med gode nok ordningar.

Eg har tru på at det nye sentralstyret og det nye representantskapet vil drøfte organisasjonsstrukturen, også for pensjonistane. Det er ei stor og ei veksande medlemsgruppe som Utdanningsforbundet også i det vidare arbeidet må ta alvorleg, innanfor eigen organisasjon. Og hermed er debatten over for min del.

Helga Hjetland

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøngt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelsplass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Til «– Barnehagefolk kan ikke stille seg bak stortingsmeldingen»

Lek er læring

Regjeringens stortingsmelding «Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen» ble lagt fram 11. mars.

Nå må barnehagelærerne heve profesjonsstemmen! Endringer i planen bør ikke tuftes på politisk synsing, men på forskningsbasert kunnskap om barns utvikling og hvordan barn lærer. Dette har barnehagelærerne best innsikt i. Barn i barnehagealder tenker og lærer kvalitativt annerledes enn eldre barn, da de befinner seg i det pre-operasjonelle eller konkret-operasjonelle stadiet. Hvis man ignorerer dette og innfører mer læring som passer bedre for barn på formelt-operasjonelt utviklingstrinn, slik

politikere har en tendens til, og slik det er for mye av i småskolen, ødelegger man for læring. Personlig er jeg livredd for at leken skal tones ned og at frileken skal tape terreng. Det er hærverk, etter mitt syn! Jeg liker ikke frasen: «Lek og læring». Lek er læring. Barn vokser opp i institusjon fra de er rimelig unge. De trenger tilstrekkelig tetthet av dyktige pedagoger som sikrer barnas behov på alle områder. Jeg tror disse byråkratene bør opp til eksamen hva barns læring angår!

Edith Nybakk

Jeg liker ikke frasen «Lek og læring». Lek er læring, skriver Edith Nybakk. ILL. FOTO: KRISTIN ELLEFSEN

● Til «Ekspert kritiserer ny lærerutdanning» på utdanningsnytt.no

Klasseledelse og klassens hierarki i stedet for PPU

Regjeringen vil utvide lærerutdanningen fra fire til fem år, men det ekstra året skal ikke gi noen ekstra undervisning i pedagogikk. Flere eksperter kritiserer disse endringene, skriver Utdanningsnytt.no 14. mars.

Til dette vil jeg si: pedagogikken i praktisk-pedagogisk utdanning (PPU)

har man lite bruk for. Noen må si det. Er det virkelig noe bedre ved lærerhøgskolen? Disse studiene burde heller få inn en ny studiedel med klasseledelse og hvordan man kan tolke og mestre klassens usynlige sosiale hierarki.

Ingrid Aas

● Til Ingrid Aas om «Ekspert kritiserer ny lærerutdanning»

Nyttig pedagogikk i lærerutdanninga

I lærerutdanninga er pedagogikken nyttig. Klasseledelse går under pedagogikkfaget, og dette har vi flere emner om. Det er synd at praktisk-

pedagogisk utdanning (PPU) ikke trefter. Det går ut over elevene.

Marie Eikland

YORKCOURSE IN ENGLISH

Engelsk fordypning | 200-nivå ved University of York

En unik anledning til å studere engelsk i Storbritannia uten høye britiske studieavgifter!

Høsten 2016 tilbyr University of York og Det Norske Studiesenteret i Storbritannia (DNSS) ett semester/30 stp. i engelsk. Studiestart september 2016. Det er mulig å skrive bacheloroppgave som del av studiet.

Normalt opptakskrav er 50 stp. i engelsk, karaktergjennomsnitt minst C eller tilsvarende. Studenter med minst 30 stp. i engelsk og karaktergjennomsnitt B eller bedre kan også søke opptak. Mer informasjon om dette på studiesenterets hjemmeside.

Lån og stipend blir gitt på vanlig måte fra Statens Lånekasse. Ingen studieavgift.

Søknadsfrist: **1. mai 2016**

Søknadsskjema og nærmere opplysninger fås fra:

- Engelskseksjonene ved høgskolene / universitetene
- DNSS v/ T. Guldal e-post: tale.guldal@plu.ntnu.no
- www.york.ac.uk/inst/nsc/

● Mobbing

Nye grep mot mobbing

Vi har alle latt oss røre av sterke historier om mobbing i skolen i det siste. Nå er det på tide at historiene tas alvorlig også politisk. 17. mars 2016 er det ett år siden Djupedal-utvalget, nedsatt av den rødgrønne regjeringen for å løfte arbeidet mot mobbing i skolen, la frem utredningen «Å høre til». Høyre/Frp-regjeringen har ennå ikke fulgt opp utredningen. Det eneste forslaget regjeringen har tatt opp i Stortinget, er at mobbere skal kunne flyttes til en annen skole. Dette var imidlertid mulig allerede før regjeringen forslo at opplæringsloven skulle «endres».

Jeg er en av mange kommunepolitikere som har ventet på regjeringens oppfølging av Djupedal-utvalget. Det haster. Vi vet at over 15.000 elever, fra 5. klasse til videregående opplæring, opplever at de blir mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. Nesten 60.000 opplever erting, utestenging, spredning av løgner, trusler, negative kommentarer om utseende og fysiske krenkelser som slag, dytting og sparking.

I mangel på oppfølging fra regjeringens side foreslår jeg fem nye grep mot mobbing som jeg håper kommunepolitikere vurderer:

1. Vi må ha kunnskap om mobbing også i barnehagen og på de første skoletrinnene. I dag vet vi bare hvor mange elever fra 5. klasse og oppover som opplever mobbing.

2. Vi må ha en klar prosedyre for håndtering av mobbesaker. Dagens bestemmelser i opplæringsloven åpner for store forskjeller, og mobbing nevnes ikke med ett ord i barnehageloven.

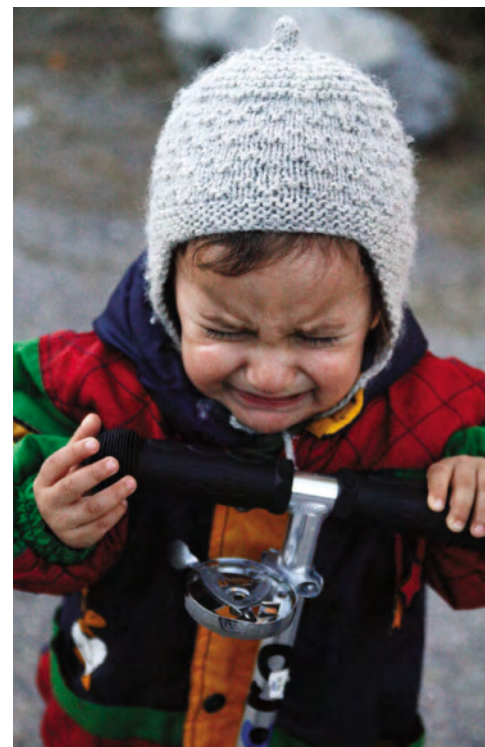
3. Vi må aktivt undersøke om mobbing forekommer. Dagens lovkrav om at man skal gripe inn når man får «kunnskap eller mistanke», er ikke nok.

4. Vi må gi alle som arbeider i barnehage og skole nødvendig kunnskap om å forebygge, oppdage og reagere på mobbing. Det er verdt å merke seg at kunnskapsministeren ikke nevner mobbing med ett ord i forslag til nytt innhold i lærerutdanningene.

5. Vi må ha en uavhengig tredjeperson som de som opplever mobbing kan kontakte dersom mobbingen ikke opphører. I Oslo oppretter vi nå et eget mobbeombud. Jeg håper flere kommuner vil følge etter.

Kampen mot mobbing kan ikke overlates til de ansatte ved landets 6200 barnehager og 3400 skoler, til barna og foreldrene. Ansvar for at krenkende atferd og mobbing stoppes, tilhører kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen og vi kommunepolitikere. Når regjeringen ikke tar lederansvar i kampen mot mobbing i Norge, er det desto viktigere at vi kommunepolitikere setter i verk nye felles grep som virker.

Tone Tellevik Dahl (Ap)
byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo

Vi må ha kunnskap om mobbing også i barnehagen. Mobbing nevnes ikke med ett ord i barnehageloven, påpeker byråd Tone Tellevik Dahl. ILL. FOTO: INGER STENVOLL

● Livssynsfaget

RLE er ikke et emne

Oppropet til støtte for pedagogikkfaget uttrykker at religion, livssyn og etikk (RLE), som er planlagt som en fjerdedel av profesjonsfaget, «er et viktig emne i lærerutdanningen. Men det bør ikke knyttes til pedagogikkfaget».

Det kan være mye å si om begge fagene. Å definere RLE som et emne, slik det gjøres i oppropet, vitner om manglende kunnskap om og/eller respekt for et viktig fag i utdanningen. RLE er et fag, med mange emner som lærerne og skolen trenger. Hvordan departementet vil løse fagtrengselen i lærerutdanningen, har vært et hett tema i alle fall siden den offentlige utredningen «NOU

1996:22 Mellom krav og ideal». Der fikk de to fagene, etter den politiske behandlingen, er halvt år hver i den obligatoriske delen av allmennlærerutdanningen, til store protester fra pedagogikkfagets miljø. Da ble kristendom, religion og livssyn (KRL) et nytt fag for å ivareta den nye konstruksjonen som erstattet forberedelse til de to fagene Kristendomskunnskap og livssynskunnskap i grunnskolen. Ingen fag i norsk skole har vært så omdiskutert og fått en så omfattende behandling i rettsinstansene som dette faget. Det er et krevende og absolutt nødvendig fag, slik pedagogikk er for alle lærere, ikke bare for fagets lærere, vårt

endrede pluralistiske samfunn tatt i betraktning med alle de utfordringer dette byr på. Her trengs kunnskap, men også særlig kunnskap til å undervise en sammensatt elevmasse i faget.

Med andre ord en gordisk knute som politikerne må løse, og som kolleger i lærerutdanningen må se, og derfor komme med konstruktive innspill til, uansett faglig posisjon. Jeg argumenterer ikke mot oppropet, men for respekt for RLE som fag, ikke bare som et emne.

Ingeborg Tvetter Thoresen

● Til «Ap i Sør-Trøndelag vil ha en milliard til økt lærerlønn» på utdanningsnytt.no

Oppjustér alle lærere

Arbeiderpartiet i Sør-Trøndelag vedtok på årsmøtet et krav om én ekstra milliard til lærerne i videregående skole, kan vi lese på Utdanningsnytt.no 14. mars. – Det vil gi en lønnsøkning på rundt 35.000 kroner til hver av dem utover ordinært lønnsoppgjør, sier nyvalgt leder i Sør-Trøndelag Ap, Rune Olsø, til Adresseavisen.

Dersom man øker rammen til sju milliarder, kan man oppjustere alle lærere slik at gjennomsnittet blir en høyning av lønnsnivået med 50.000 kroner og ta igjen hele etterslepet, og få tilbake noe av det lærerne har vært med å sponse andre grupper over de siste 40 åra. I den store sammenhengen vil dette bidra positivt til å holde hjulene i gang i samfunnet. Lærere er en yrkesgruppe som av nødvendighet er nøysomme, og som i stor grad er lojale mot norskproduserte varer og tjenester. Vi

har også stor grad av jobbtrygghet og tør derfor å bruke penger når vi har, i motsetning til andre grupper som man nå ser strammer drastisk inn på sitt (over) forbruk med potensielt dramatiske følger for norsk samfunnsøkonomi.

Det vil være en lur måte å sprinkle økonomien på om man rettet opp gamle synder ovenfor lærerne ved å øke lønnsnivået for lærere generelt. Særlig når vi vet at likviditet og penger ikke er problemet for norske myndigheter. En slik økning kan enkelt ordnes gjennom sentrale forhandlinger hvor staten, som sitter på pengene, er med og innfrir sine frontfigurers løfter om å satse på lærerne.

Til artikkelen «Utdanningsforbundet er forberedt på lite penger i potten» på utdanningsnytt.no 9. mars, vil jeg si følgende: Dette signaliserer

at Utdanningsforbundet er forberedt på at lønnsøkningen blir veldig liten i år også. Når Terje Skyvulstad snakker om Utdanningsforbundet i denne sammenhengen, snakker han da om tillitsvalgte med sitt daglige virke i sekretariatet, eller snakker han om medlemmer med sitt daglige virke i klasserommet med den oppvoksende slekt? Dersom han snakker om oss i klasserommene, må jeg få lov å skrike: Snakk for deg selv – jeg vil ha mye mer i lommeboka. Og jeg våger å håpe på at jeg ikke er det eneste medlemmet i denne kraftfulle organisasjonen som synes nok er nok og krever at etterslepet blir hentet inn i sin helhet i år.

Torleif Remme
adjunkt

● Til «Her er læreratferdene som fungerer best og dårligst» på utdanningsnytt.no 26.3

Luk ut dem som ikke er egnet til å bli lærer

Forskere har definert åtte typer læreratferd og undersøkt hvordan hver av de åtte påvirker elevenes læring og motivasjon, skriver Utdanningsnytt.no i et intervju med den nederlandske professoren Theo Wubbels.

Til artikkelen vil jeg si: Det hadde vært en idé ikke bare å hente «60 poeng i undervisningsfaget» fra Finland, men også intervjuet når man søker lærerutdanningen, hvor man luker ut dem som ikke er personlig egnet.

Live Mordal

● Til «Her er læreratferdene som fungerer best og dårligst»

Ikke gi fra seg voksenrollen

Min kommentar gjelder at læreren skal snakke på tomannshånd med en elev som bråker. Ifølge Theo Wubbels skal ikke læreren kommentere elevens elevatferd, men stille eleven spørsmål om hva vedkommende synes om lærerens undervisning. Hvordan skal eleven da få bevissthet om sin egen væremåte? Det er viktig å være tydelig når det gjelder hvordan eleven oppfører seg i klassen og finne ut hva som ligger bak. Årsakene bak avvikende atferd som vandring, avbrudd og kommentarer kan være menneskelige. Eleven bør i slike tilfeller vises til helsesøster, særlig hvis elevatferden er utagerende. En bør ikke gi fra seg voksenrollen ved å spørre eleven «hva synes du om meg og min undervisning?»

Heidi Stakset

Hvordan forskjellige typer læreratferd påvirker elevenes læring, har engasjert leserne av Utdanningsnytt.no.
ILL. FOTO INGER STENVOLL

► [Delta i debatten på utdanningsnytt.no](http://utdanningsnytt.no)

● **Til «Utdanningsforbundet ber lærerpensjonistene slutte å verve medlemmer fra forbundets rekker» på utdanningsnytt.no 17.3.**

Avhengig av lokale eldsjeler

Styrken ved å ha eit pensjonistarbeid knytt til organisasjonsstrukturen i Utdanningsforbundet er nettopp organisasjonsstrukturen. Landslaget for offentlige pensjonister (LOP) blir totalt avhengig av lokale eldsjeler. Utdanningsforbundet på fylkes- og lokalplan har valde representantar (sjølv sagt er dei også eldsjeler) som også skal ta ansvar for pensjonistane sine saker. Det ser ut til å vere mangelvarer hos LOP.

I Sogn og Fjordane eksisterer det, etter det som står på nettsida til LOP, eitt lokallag: Indre Sogn. Dette lokallaget har ingen leiari og har ikkje offentleggjort referat frå årsmøte sidan 2013. Lokallag Nordfjord er gått inn og i Sunnfjord vart det aldri starta opp.

Korleis kan pensjonistane i Utdanningsforbundet best representerast? Jau, av Utdanningsforbundet sine lokallag og pensjonistkontaktar, fylkeslag og sentralstyre med sine pensjonistråd, og av Unio, som sit med representasjon i offentlege drøftingar.

Lukke til, Utdanningsforbundet og Unio.

Jarle Hessevik

Pensjonistane i Utdanningsforbundet kan best representerast av Utdanningsforbundet og Unio.

FOTO PAAL SVENDSEN

● **Norskopplæring**

Nynorske barnebøker til barnehagar

I løpet av eitt år har lokallag i Noregs Mållag delt ut godt over tusen nynorske barnebøker til over 150 barnehagar over heile landet. Prosjektet er ein del av kampanjen «Gjennom ord blir verda stor», som handlar om meir nynorsk og språkleg medvit i barnehagane.

At born møter nynorsk frå dei er små, er viktig for språkutviklinga og haldningane til nynorsk. Barnehagane driv i større grad enn før språkopplæring med ulike aktivitetar som stimulerer språket. I mange barnehagar i nynorskområde går språkstimuleringa føre seg på bokmål. Dette gjev nynorskungane eit dårlegare utgangspunkt ved skulestart enn ungene som skal lære bokmål, og gjev nynorskungane ein svakare språkleg identitet.

Difor har lokale mållag kjøpt bokpakker frå Samlaget og Skald, som dei har gjeve i gåve til barnehagar i nærområdet sitt. Lokallaga sjølve står for finansieringa. Så langt har over 150 barnehagar fått bokpakker, og godt over tusen nynorske barnebøker er delte ut.

Marit Aakre Tennø
leiar i Noregs Mållag

● **Økonomi**

Regjeringen og pensjonistene

Trygdeoppgjøret nærmer seg, og mange pensjonister er spente på om fjorårets negative trend vil gjenta seg. «En pensjonist med 300.000 i pensjon fikk redusert sin realinntekt med 1200 kroner i 2015. I år blir tapet trolig enda større», skrev Dagbladet blant annet i en større artikkel om pensjonsspørsmål nylig. Landslaget for offentlige pensjonister (LOP) er av samme mening. Og i sitt drøftingsmøte med regjeringen i forbindelse med neste års statsbudsjett satte organisasjonen spesielt spørsmål som underregulering, skatt, kvalitet i eldreomsorgen, tannhelse og aktivitetssentre for eldre i søkelyset. LOP mener at: - underreguleringen på 0,75 prosent må fjernes.

Det er helt uhørt at ca. 1,5 års inntekt vil være tapt i en periode på 15–20 år.

- trygdeavgiften må settes ned, og minstefradraget økes i samme takt som for lønntakere,
- ordningen med fradrag for høye sykdomsutgifter videreføres,
- det må innføres en egenandel på 300 kroner for eldre over 67 år når det gjelder tannhelse, restbeløpet dekkes av folketrygden.

Videre vil LOP sette søkelyset på en stadig voksende gruppe demente, og mener at det må finnes ressurser til råd og veiledning for pårørende. Frivillige organisasjoner som driver aktivitetssentre for eldre, bør få tilskudd fra det offentlige.

Alle må bidra i en for landet vanskelig økonomisk situasjon, er nå tonen fra regjeringen. Det er ikke så vanskelig å være uenig i, men en kan ikke godta et system som sikrer pensjonistene tap av én årsinntekt og vel så det. Det er ikke bare uhørt, men direkte diskriminerende. Jeg stiller meg sterkt tvilende til at regjeringens skattelette vil kompensere for dette i tider med svak kronekurs, pris- og avgiftsøkning.

Kilder: Dagbladet 12. mars 2016, Vi i LOP nr. 1/2016.

Nils Tore Gjerde
pensjonist, medlem av LOP

Rett på sak

● Kjønnskvotering

«Forvent god innsats uansett kjønn»

Stadig færre menn blir psykologer, og det kan bli et samfunnsproblem, ifølge Universitetet i Oslo. Bare hver femte profesjonsstudent på psykologistudiet er en mann. Nå arrangeres en egen guttedag, ifølge Utdanningsnytt.no 10. mars.

Til dette vil jeg si: Det er helt utrolig at menn nå vurderes og kvoteres inn på flere studier fordi kvinner har bedre karakterer. Menn er da absolutt like smarte, men som unge menn selv sier, de studerer ikke like godt og bryr seg mindre om karakterer. Hvorfor? Føler gutta i ung alder at samfunnet ikke har stor nok tro på dem? Min tanke er: Still krav og forvent god innsats på lik linje, uansett kjønn, fra småbarnsalder. Vi trenger begge kjønn i de fleste yrker. Gutta er like gode og deres løsningsstrategier er viktig å ivareta i tillegg til jentenes. Men å løse opptaksproblemet ved å lage egen kvote blir å «sy puter» under armene på guttene, og indirekte si «vi tror ikke dere greier å bli like gode/flinke som jentene». Som barneskolelærer har jeg flere ganger i min karriere hørt både foreldre og lærere si «gutter er litt mer urolige», «stakkars, han må jo få lov til å gjøre det, han er gutt». Jeg er kontaktlærer på 3. trinn med en stor overvekt av gutter, 13/7. Vi har snakket om «guttekvoter-debatten». Niåringenes klare tale er at guttene er like smarte som jentene. De synes det er urettferdig om de skulle fått lettere prøver, lekser og oppgaver.

I vårt læringsrom stilles det like krav og forventninger til begge kjønn, fordi jeg som lærer vet at læringskapasiteten ikke er dårligere hos gutta. De er absolutt like smarte! Grunnen til at jentene gjør det bedre på skolen, er kun innsatsen. Grep for å heve innsatsen til gutta må starte tidlig i livet. Vi voksne må stille samme krav til dem som vi gjør til jentene. Når vi anerkjenner og stiller krav, vil barna etter hvert få gode arbeidsrutiner og stille krav til seg selv, uansett kjønn.

Marianne Tholfsen

● Lærerutdanning

Ibsen trenger også pedagogikk

● Silje Marie Bentzen

leder i Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

FOTO PEDAGOGSTUDENTENE

Hvilke kompetanser trenger du som lærer for å undervise om Henrik Ibsens tekster?

Fagkunnskap om forfatteren, tekstene og om litterær analyse er en selvfølge. Du trenger imidlertid også et vidt pedagogisk repertoar for å videreformidle Ibsen til ulike elever i en mangfoldig klasse.

I min utdanning har jeg hatt 15 studiepoeng i Henrik Ibsen, et svært interessant fag som har gitt meg god faglig kompetanse om Ibsen. Det faget likevel ikke ga meg, er kompetanse i å formidle dette emnet i en klasse med om lag tjue 16-åringer som alle lærer forskjellig. Her kommer didaktikken og pedagogikken inn. Jeg må ha ha bred pedagogisk kompetanse. Jeg må være en tydelig klasseleder, tilpasse undervisningen til hver enkelt elev og kjenne til blant annet lærevansker, sosiale utfordringer og bakgrunn. Jeg trenger også kunnskap om bruk av IKT, ulike undervisningsmetoder og vurdering.

I klassen vil det høyst sannsynlig være elever fra ulike kulturer med ulik språklig kompetanse. Det vil være sosiale forskjeller, ungdom i vanskelige livssituasjoner, ungdom som kjenner på et stort prestasjonspress og ungdom som holder på å falle fra. For å takle dette trenger jeg ikke 15 studiepoeng til i norsk, men 15 studiepoeng til i dannelses- og refleksjonsfaget pedagogikk.

Pedagogikk er viktig fordi det er en felles plattform for alle lærere i barnehage og skole. Det utdanningsveiene inn i læreryrket har til felles, er at de skal gi framtidens lærere solid pedagogisk, didaktisk, disiplin-faglig og sosial kompetanse som sikrer at mangfoldet av barn og unge får gode vilkår for læring. Du blir ikke en god lærer uten pedagogikk og heller ikke uten kunnskap om fag.

Det siste stiller ingen spørsmål ved. Selvsagt kan du ikke undervise i matematikk uten kompetanse, noe som også reguleres av kompetansekrav. Det kreves kompetanseheving og videreutdanning for dem som ikke oppfyller disse kravene. Det bør være like selvsagt at man ikke kan undervise i matematikk, norsk, mat og helse, musikk eller religion uten å ha god nok kompetanse i pedagogikk.

Regjeringen foreslår å redusere pedagogikkfaget i de nye femårige grunnskolelærerutdanningene, både ved å legge en modul tilsvarende 15 studiepoeng til religion, livssyn og etikk, og ved å fjerne muligheten til å skrive masteroppgave i pedagogikk. Går forslaget igjennom, svekkes den pedagogiske kompetansen til framtidens lærere. Det er synd, da denne pedagogiske kompetansen skal gjøre dem i stand til å engasjere alle elever, uavhengig av bakgrunn, i Henrik Ibsen.

Forståing og endring:

Darwin, evolusjon og makken

● **Asbjørn Geithus**
pensjonert historielærer

FOTO PRIVAT

Både Darwins evolusjonslære og makkforskning er viktig å forstå for at samfunnet verkeleg skal slå inn på ein grøn utviklingskurs.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Vi vert fødde inn i ei verd av kulturar som har sine rammer for å forstå. Nokre kjem gjennom sitt arbeid til å skape nye forståingsrammer, nye paradigme. Vert det nye levande berre i teoriverda, eller gjer det også til endringar i samfunnet? Karl Marx har i «Tesar om Feuerbach» formulert korleis ein kan vurdere filosofi: «Filosofane har berre fortolka verda ulikt, men det det kjem an på, er å endre ho».

Alle står i samanhengar

Charles Darwin (1809–1882) levde i ei tid då vitenskapen skaut fart, med beskriving og systematisering av både levande og ikkje-levande. Svensken Carl von Linné gav før og etter 1750 ut viktige og solide skrifter om systematisering av liv.

Tyskaren Alexander von Humboldt, naturforskar, oppdagingsreisande og filosof, kom til å bety mykje også for Darwin si forståing av naturen. Von Humboldt gjorde mange forskingsreiser i fleire verdsdelar, mellom anna ei stor reise 1799–1804 i Latin-Amerika.

Han var kritisk til den mekaniske, statiske naturforståinga som prega opplysningstida, der naturen var til for å tene menneska. Men von Humboldt såg mennesket som ein del av naturen. Ein skulle verne om naturen og forstå han som heilskap, der alle delar er avhengige av og påverkar kvarandre. Han hadde eit dynamisk, økologisk natursyn lenge før omgrepet økologi kom til i 1907.

Von Humboldt var eit stort førebilete for Darwin, som las alle bøkene hans. I notata sine seier Darwin fleire stader at utan inspirasjonen frå Humboldt ville han ikkje gjort reisa med «HMS Beagle».

Familien til Darwin

Farfaren Erasmus Darwin var fritenkjar og agnostikar. Som naturfilosof var han i sine skrifter innom fleire av tankane i evolusjonslære. Han ville leggje religion bort og søkje innsikt gjennom vitenskap.

Både faren og farfaren var lækjarar. Faren, Robert Darwin, var engasjert frimurar og overtydd ateist. Charles vart plassert på medisinstudiet, men

det engasjerte ikkje. Faren fekk han innskriven ved filosofistudiet med tanke på at han kunne bli prest. Heller ikkje desse studia engasjerte. Charles kom i kontakt med Robert Grant, ein naturalistisk filosof og fritenkjar som meinte fysiske og kjemiske krefter kunne forklare opphav til og utvikling av livet. Og han las på eiga hand slikt som interesserte han, særleg biologi og geologi. I 1831 avla Charles teologieksamen, med gode karakterar.

Storreisa

Marinekapteinen Robert FitzRoy skulle i 1831 ut på langferd med HMS Beagle for å kartlegge hav og kystland. Han var interessert i biologi og naturfilosofi, og han vart ein pioner innan meteorologi. Tjueto år gamle Charles kunne få reise med som ulønt «gentleman-følgjer». Faren var imot, men let seg overtale.

Den store innsamlingsferda til Darwin i Sør-Amerika og deler av Stillehavet varte frå 1831 til 1836. To tredjedelar av tida var han på land og samla prøver av individ frå svært mange arter, mange til då ukjende for naturvitenskapen. Alt det han såg, hadde tusenar andre òg sett, opp gjennom tida. Men kva ein ser er meir avhengig av hjernen og kva kunnskap ein har enn av augo. Kva leiter ein etter, og kva tek ein vare på?

Arbeid med materialet

Charles fører med seg eit stort materiale heim. Fossile avtrykk av sjøliv høgt til fjells får han til å stille spørsmål: Korleis har dette kome hit? Han har samla mellom anna finkar frå mange ulike øyar, og samanliknar dei. Der er tydelege variantar av nebb. Kvifor? Han finn ei mogeleg forklaring: Maten finkane et på ulike øyar, krev ulike nebb. Fuglane har tilpassa seg miljøet.

1836–39 arbeidde han med materialet sitt. Både i denne tida og seinare gav han ut mange vitenskaplege arbeid. Og han laga ei stor mengd med notat som syner korleis han underbygde teorien med funn i materialet. Den best tilpassa, den som passsar best inn i miljøet, vil overleve i større grad enn dei mindre veltilpassa.

I 1859 kom det revolusjonerande arbeidet «On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life» (til dansk i 1871; Om Arternes Oprindelse ved naturlig Selektion eller ved de heldigst stillede Formers sejr i Kampen for Tilværelsen). Og med det la han eit solid grunnlag for å endre mennesket si forståing av alt, både levande og ikkje-levande. Evolusjonstenkinga utfordra >

«Darwin si forskning på makk og jordsmonn er kjend berre av få. I kampen for naturen med alle sine livsformer vil denne forskinga verte viktig å ta fram att.»

rådande sanningar. Religionen med sin allmektige og skapande Gud var nesten einerådande som forståingsramme. Gudseksperter angreip aggressivt. Mange av tilhengarane til Darwin kasta seg inn i striden omkring evolusjonstenkinga, men Darwin deltok lite. Han var vitenskapsmann, ikkje polemikar, og brukte tida og kreftene på forskning han såg som viktig. I tillegg til stadig å publisere nye vitenskaplege arbeid knytt til evolusjonen tok han tak i eit nytt felt: Kva rolle spelar makken for moldlaginga?

Forskning på makken

Alt som barn var Darwin fascinert av makk, ein fascinasjon som heldt seg livet ut. Darwin eigde eit jordstykkje. Deler av jorda hadde Darwin fått pløgd for den store reisa, og då låg der steinar og slagg oppe i dagen. Då han kom heim, var slagg og steinar dekte av eit lag jord. Mange har sett dette fenomenet, men det skal eit forskarsinn til for å spørje: Kva har skjedd her? Han visste at makk kom opp til overflata og la etter seg eit stoff. Kunne dette stoffet vere forklaringa på jordlaget?

Han starta å vege stoffet makken la etter seg på overflata. Ved eksperiment innandørs hadde han kontroll med ulike faktorar. Han laga makk-kassar og føra makken med ymse organisk materiale og vog så stoffet som både gjekk inn i og kom ut av makken. Han studerte korleis makken reagerte når han varierte ulike faktorar. Sterkt lys fekk makk til å søkje ned i tunnelane sine. Varme og lyd brydde dei seg ikkje om. Han undersøkte kva mat dei føretrekte. Rå gulrøter vann.

Darwin kalkulerte mengda av makk på sine forsøksfelt og kom til 53.767 makkar på kvar acre, vel fire mål. Han registrerte avføringa kvart år på avgrensa areal og kalkulerte kor tjukt jordlag avføringa ville skape.

I 1871 målte Darwin topplaget med jord i ei grøft i området som hadde lege brakk sidan 1831. Han rekna ut avføringa ein makk laga årleg og rekna på kor mykje jord makken i England laga kvart år. Han korresponderte med vitenskapsfolk i mange land og bad dei om på kvar sin plass å gjere dei same målingane han utførte.

Makken fann han ned til fem-seks fots djupn i eit omfattande nettverk av tunnelar, som gjev lufting og vassdrenering i jorda, og holer for samling. Makk finn ein over heile planeten, òg på isolerte øyar. Korleis dei har kome der, er eit mysterium.

Mengda jord makken legg på overflata, kan òg ein kalkulere ved å sjå på kor fort objekt på overflata vert dekte, og med kor tjukt lag. Bønder har observert fenomenet til alle tider: Alle slags

objekt arbeider seg sjølv nedover, er deira ord for fenomenet. Gamle bygningar var særleg interessante. Kor djupt jordlag var det oppetter murane? Darwin undersøkte gamle villaer frå romartida (romarane forlét England i år 410), og større ruinar av romarbyar. Klostera var fine å undersøkje. Dei hadde pålitelege data. Ein kunne studere kor mykje mold der hadde kome oppetter murane, for klostera fører nøye rekneskap over når det og det vart bygt. I 1876 reiste Darwin til Stonehenge og studerte korleis dei enorme steinane hadde fått jord oppetter seg ved makken sitt arbeid.

«Ein grunntanke i alt hans arbeid er at små endringar over lang tid kan føre til store endringar.»

Makken i Darwin sitt perspektiv

Ein grunntanke i alt hans arbeid er at små endringar over lang tid kan føre til store endringar. Makken si rolle i moldlaginga var eit døme på gradvise, knapt merkbara endringar akkumulert over tid. Darwin uttala at vi burde vere takknemlege overfor desse små omarbeidarane, som han samanlikna med ein mann fødd blind og døv. Då han vart spurd kvifor han hadde studert noko så lite viktig som makken, svara han at mykje «lite viktig» var fundamentet for store fenomen.

Han tok til å kjenne seg gammal og sliten, og sa han ønskte å gje ut arbeidet om makken og moldlaginga før han slutta seg til dei. Han fekk hjelp til det avsluttande redigeringsarbeidet.

Eitt år før han døydde, 73 år gammal, gav Charles Darwin i 1881 ut sitt siste vitenskaplege arbeid:

«The Formation of Vegetable Mould, Through the Action of Worms, With Observations on Their Habits» (Danninga av plantejord gjennom makkanes aktivitet, med observeringar av vanene deira). Han sa då at han hadde forska på dette emnet i 40 år. Fleire ymta fram på om at alderen hadde svekka han intellektuelt når han kunne styre på med makk og mold.

Darwin skriv som ein konklusjon om makk: Makk har spela ei viktigare rolle i historia om kloden enn dei fleste vil tenkje seg i første omgang. Dei er viktige av mange grunnar, ikkje minst for betring av vilkåra for plantevekst. Trass deira uutvikla sanseorgan syner dei kompleks, fleksibel åtferd. Denne konklusjonen viser eit menneske

som har kunnskap, som har undersøkt grundig og veit, og ikkje tenkjer innanfor kunnskapslaus og fordomsfull nedvurdering av makken.

Dei fleste forstod vel verken evolusjonen eller perspektiva i makkforskninga. Og for begge felt laga vittige hovud karikaturteikningar, som hadde apekattar og makk som dominerande element.

Evolusjonstenkinga kan brukast til mykje

Darwin la grunntenkinga på plass: Evolusjonen forklarar utviklinga av liv. Sidan 1859 er det gått 157 år. Evolusjonsteorien har gjeve mennesket ei dynamisk ramme til å forstå utvikling av liv og ikkje-liv, og han vert teken i bruk på nye og nye felt. Grunntenkinga står seg. Bruksområda vert stadig utvida. Eit døme er kreftforskninga der fagmiljø har gripe tankegangen i evolusjonen: Kroppen er eit produkt av millionar av år med evolusjon. Difor er cellene tilpassa miljøet i vevet. Det som er best tilpassa omgjevnadene, vil overleve i større grad enn det dårlegare tilpassa.

Kreft kan oppstå når vi endrar miljøet i kroppen til noko evolusjonen ikkje har førebudd oss på. Dersom cellemiljøet vert skada, av til dømes alderdom eller røyking, vil det endra cellemiljøet kunne verte meir gunstig for kreftcellene. Mykje av forskninga går på å angripe sjuke celler. No dreiar forskninga mot korleis ein kan halde oppe og styrkje eit miljø der kreftcellene ikkje tek styringa. Fleire forskarar uttrykkjer ny optimisme: Ei evolusjonær tilnærming til kreftforskning vil føre til store framsteg. Å førebyggje kreft er å lage dårlege miljø for kreftceller og gode miljø for friske celler.

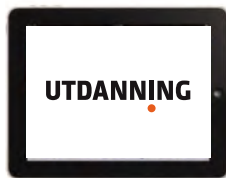
Makkforskning og jordsmonn framover

Alle kjenner til Darwin og evolusjonslæra. Men kor mange kjenner til hans arbeid med makk og jordlaging, som han arbeidde med i 40 år?

Eg har opp gjennom åra spurt mange bønder om kor viktig makkmengda på garden deira er for avlinga dei får. Eg har så langt ikkje møtt nokon bonde som har makken i ei viktig rolle. Dette er kunnskapsrike bønder, som driv godt etter målestokkane i dag.

2015 var FN-året for jordsmonn

Generalforsamlinga peikar ut eit eller fleire emne FN skal setje fokus på kvart år. For 2015 vart fokus sett på jordsmonnet. Grunngevinga var at det er eit prekært behov for å setje fokus på og spreie kunnskap om kor viktig god forvaltning av jordsmonnet er for folka i verda i dag og i framtida.

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

Degraderinga av jord er skremmande rask verda over. FN-materiell fortel at farten på degraderinga no skjer 30–35 gonger raskare enn berre for nokre tiår sidan. I samband med lanseringa av jordåret peika generaldirektøren i FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Graziano da Silva, på at jorda er heim for minst ein fjerdedel av det biologiske mangfaldet, og at vi treng sunn matjord for å nå måla våre om mattryggleik og ernæring, for å kjempe mot klimaendringa og få til ei utvikling som kan vare lenge. (Ordet «berekraftig» vert mykje brukt på norsk, det engelske «sustainable» er eit betre ord fordi det fokuserer på evne til å vare i lang tid.)

Det er no vanleg at såkalla langsiktige planar opererer med eit tidsspenn fram til 2060. Skal ein lage planar for livet på jorda, må ein òg ha vyar for mennesket sitt samliv med naturen i minst to hundre år. Det vil krevje store omleggingar på mange felt.

Fører rett innsikt til rett handling?

Filosofar i Sokrates si tid drøfta om rett innsikt fører til rett handling. Sokrates meinte der var eit nært samband og at manglande kunnskap låg bakom mykje forkasteleg handling. FN peikar i materiell knytt til jordåret 2015 på at det trengst kunnskap og medvit om den levande matjorda, for dette er mangelvare verda over, noko som har alvorlege konsekvensar for vår behandling av matjorda. Da Silva tykkjast å svare ja på om rett innsikt fører til rett handling. Men trass i relevant kunnskap øydelegg menneska matjord, og gjer det med aukande fart.

«Trass i relevant kunnskap øydelegg menneska matjord, og gjer det med aukande fart.»

Trugsmål mot vår eksistens

Mennesket har gjennom tidene hatt meir eller mindre haldbare førestillingar om kva som trugar deira eksistens. Dommedag har suverent lengst fartstid. Utrydding gjennom atomkrig var trussel nummer ein og høgst reell etter 2. verdenskrigen. Våpena finst framleis. Mangel på olje og gass på grunn av overforbruk har uroa menneska ei tid. På forbausande kort tid har vi no rikeleg med olje og gass som vi ikkje kan bruke, for oppvarming

av jorda er no fare nummer ein. Eg vil våge ein spådom; Når vi vil oppleve omfattande svolt også i rike land, vil tilstanden for jordsmonnet ta over som trugsmål nummer ein også for oss. Om ikkje før.

Ei grøn framtid

FN-konferansen om handel og utvikling (UNCTAD) gav i 2013 ut rapporten «Wake Up Before It Is Too Late». Konklusjonen er at verda treng eit paradigmeskifte i landbruket: Frå «grøn revolusjon» til «økologisk intensivring». Tanken er god, men utviklinga i jordbruket følgjer ikkje ei slik ny retning. Industrijordbruket, basert på monokulturar som må ha store mengder kunstgjødsel og pesticid, breier seg. Djup-pløyande og tunge maskinar øydelegg gangane makken har laga. Målet er profit. I staden for at statar vernar om sitt eige jordsmonn ser vi no at rike statar inngår langvarige kontraktar om å bruke jordareal i fattige land, og med driftsmåtar som utarmar jorda. Omsynet til jordsmonnet trumfar ikkje profittjaget. Kontrakttida er ofte 99 år.

Småbønder er framleis den klart største yrkesgruppa på jorda, og fleirtalet er kvinner. Kvart år vert store mengder fattigbønder skvisa frå jorda, ofte drivne vekk av stat og industrijordbruk som samarbeider. Skal jordbruket verte grønt, trengst ein sterk nok allianse som kan stoppe øydelegging av jord, og som òg kan rehabiliterare skada jord. Småbøndene må vere ei hovudkraft i denne alliansen. Då må det byggjast ein infrastruktur som kan gjere småskalajordbruk effektivt. FN snakkar om å gjere slutt på fattigdomen på landsbygda. Dette kan ikkje oppnåast utan at småbøndene er ei viktig kraft i ein stat som verkeleg har som mål å gjere slutt på fattigdomen.

Grønt er i vinden

Grøne parti har ein viss framgang i nokre land, men førebels er det mykje filosofering og famling. Og FN har halde jordsmonnår. Alt dette er positivt. Men trur vi at øydelegging av naturgrunnlaget skal stoppe opp som følgje av FN-rapportar og -konferansar?

I dag er 33 prosent av matjorda i verda moderat til alvorleg skada. Skogane i verda minkar med 13 millionar mål kvart år. Sumpar og myrer vert øydelagde. Skogar, sumpar og myrer er svampar som held på vatn og reduserer flaumskade. Der er hundrevis av millionar mål skog og jord som kan graderast opp og få att eit rikt makkliv og mikrobieliv. Det er utvikla kunnskap både om den

negative utviklinga og om kva som kan gjerast for å snu den.

Bruk Darwin si innsikt

Darwin si forskning på makk og jordsmonn er kjend berre av få. I kampen for naturen med alle sine livsformer vil denne forskinga verte viktig å ta fram att.

Darwin forstod at makken arbeider til beste for både menneska og anna liv. Utan makk ikkje sunn natur, inkludert jordsmonn. Vi har milliardar på milliardar hjelparar i makken og alle slags mikroorganismar. Jordbruk som øydelegg denne enorme mengda av hjelparar, må vekk. Det kan ikkje vare ved i 200 år. Darwin omtala makken som omarbeidarar, som vi skal vere takknemlege overfor. Eit jordbruk som samarbeider med dei gode hjelparane, vil gje ei grøn framtid.

Optimist eller pessimist

Peter, Paul & Mary song om: «Where have all the flowers gone?» Og sluttar pessimistisk: «Oh, when will they ever learn?». I 1979 gav Susan George ut boka «Slik dør de andre». Forskarar på mange felt peikar no på at matmangel vil råke større og større folkemengder. Når ikkje berre dei andre svelte og dør, men òg folk i rike land, vil vi då få sjå at jordsmonnet får topp prioritering i den langsiktige samfunnsplanlegginga? Vi treng ikkje vente så lenge for jordbrukspolitikken vert lagt om i grøn retning. Men då kan ikkje profittjakt styre.

I Darwin si ånd vil det trengjast solid kunnskap om naturen og alt liv der. Og så må der vere vilje til å endre verda til eit samliv med alt levande, ikkje minst makken.

Tønsberg kommune

Åpen - Oppriktig - Profesjonell
www.tonsberg.kommune.no
 Telefon 33 34 80 00

STILLING LEDIG

Barnehagefaglig rådgiver i Fagenhet oppvekst

LEDIG FRA 01.09.16

For mer informasjon og søknadsskjema se vår nettside:

<http://www.tonsberg.kommune.no>

Søknadsfrist: 01.05.16

Arkivsaknr. 16/3893

Mer informasjon på vår nettside

**LONGYEARBYEN
LOKALSTYRE**

LEDIGE STILLINGER - SEKTOR FOR OPPVEKST

Longyearbyen ligger på Svalbard, midt i en variert og vakker arktisk natur med gode muligheter for friluftsliv. Longyearbyen er et moderne tettsted med ca. 2000 innbyggere og har et godt tjenestetilbud med bla. full barnehagedekning, svømme-/idrettshall og et variert forenings-, idretts- og kulturliv. Longyearbyen lokalstyre har oppgaver som er tilnærmet lik det en kommune har på fastlandet, og styres etter tilsvarende regelverk som for kommunene.

Longyearbyen skole

Avdelingsleder 1.- 7 trinn
 Avdelingsleder 8. - 10 trinn

Det er aktuelt å kombinere stillingene med undervisning, omfang vil avhenge av total ledelsesressurs og eventuelle endringer i forhold til dagens organisering av lederteamet.

Miljøterapeut/miljøarbeider

Stillingen er nyopprettet og vil være et prøveprosjekt kommende skoleår, og skal ha et særlig fokus på psykososialt arbeid for elever fra 5. trinn til og med Vg.

Longyearbyen lokalstyres barnehager

Pedagogiske ledere og barnehagelærere
 Barne- og ungdomsmedarbeidere/assistenter

For fullstendig utlysningstekster og elektronisk søknadsskjema se www.lokalstyre.no.

For alle stillinger er søknadsfristen **28.april 2016**

UNIKT, TRYGT OG SKAPENDE

Tinn kommune har ca 6000 innbyggere og ligger øverst i Telemark ved Hardangervidda med tettstedet Rjukan som kommunesenter. Kommunen har et variert næringsliv, et godt utdanningstilbud og kan by på et allsidig tilbud innenfor kulturliv, idrett og friluftsliv. Reiselivet i kommunen er i sterk utvikling med en rekke enestående attraksjoner.

Tinn kommune søker lærere til faste stillinger og vikariater for skoleåret 2016 – 2017

Vi kan tilby:

- Utviklende og godt skolefaglig miljø
- Moderne skoleanlegg
- Positivt og godt arbeidsmiljø
- Hjelp til å skaffe bolig

Vi har behov for lærere som har:

- Formell kompetanse for undervisning i grunnskolen. Det er særlig behov for kompetanse i norsk, matematikk, engelsk, tysk, samfunnsfag, KRLE og spes.ped.
- Stort engasjement og arbeidsglede
- God forståelse av vurdering for læring
- Lyst og evne til å bidra i en lærende organisasjon
- Tydelig klasseledelse
- God kompetanse i bruk av IKT i undervisningen (1-pad i undervisningen i 5. – 10. klasse)

Søknadsfrist 29.april 2016

Fullstendig utlysningstekst og søknadsskjema er tilgjengelig på www.tinn.kommune.no

NAROM

Er du realfagslærer, og har lyst på spennende utfordringer i et internasjonalt miljø?

NAROM er et datterselskap av Andøya Space Center og har i oppgave å initiere, utvikle og drive romrelaterte rekrutterings- og opplæringstiltak på alle utdanningsnivå innen realfag, teknologi og romvirksomhet.

NAROM har ledig engasjement som realfagslærer i perioden skoleåret 2016/2017, og med mulighet for fast ansettelse.

Oppgaver

- undervisning for elever, lærere og studenter innen realfag og teknologi
- utvikling og gjennomføring av laboratorieoppgaver deltakelse i nasjonale og internasjonale utviklingsprosjekter av faglig og pedagogisk karakter
- guiding og veiledning i lærings- og opplevelsessenteret «Romskipet Aurora»

Søknadsfrist 15. april

www.narom.no

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

Bente Schei Ystehede | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO INGER STENVOLL

LOV
og
rett

Midlertidig ansettelse

Når har man krav på fast ansettelse?

Utdanningsforbundet får for tiden stadig spørsmål om forståelsen av arbeidsmiljøloven (AML), paragraf 14-9, 6. ledd.

Bestemmelsen gjelder for midlertidige ansettelse i mer enn fire år etter paragraf 14-9, 1. ledd a) eller i mer enn tre år etter samme bestemmelses 1. ledd b) (vikariater) og f) (generelt grunnlag).

Når har man krav på fast ansettelse?

Regelen som gir arbeidstaker krav på fast ansettelse etter mer enn fire års sammenhengende ansettelse (fireårsregelen), ble ved lovendringen av 1. juli 2015 redusert til tre år ved ansettelse i vikariat og ansettelse på generelt grunnlag. Fireårsregelen gjelder som tidligere ved ansettelse med grunnlag i «når arbeidet er av midlertidig karakter», paragraf 14-9 1. ledd a).

Den nye treårsregelen kom inn under stortingsbehandlingen. Det er presisert i Innst. 208 (2014-2015), side 16, at i tilfeller der ansettelse med grunnlag i bokstav a), «når arbeidet er av midlertidig karakter», skjer i kombinasjon med ett eller begge de øvrige grunnlagene, vil retten til fast ansettelse inntre når arbeidstaker har vært sammenhengende ansatt i mer enn tre år, jamfør paragraf 14-9, 6. ledd.

Overgangsregel for treårsregelen

Treårsregelen gjelder for arbeidsavtaler som er inngått etter ikrafttredelsestidspunktet 1. juli 2015. Den gjelder dermed ikke for løpende avtaleforhold på ikrafttredelsestidspunktet, jf. Innst. 208 (2014-2015), side 16 og 17.

Departementet har presisert at etter ikrafttredelsen vil loven gjelde fullt ut etter ordlyden ved inngåelse av nye kontrakter.

Har arbeidstaker for eksempel tidligere vært ansatt sammenhengende midlertidig i mer enn tre år når vedkommende tilbys en ny avtale om vikariat, etter at lovendringen har trådt i kraft, vil arbeidstaker umiddelbart ha krav på fast ansettelse etter den nye regelen. Tidligere midlertidige arbeidsforhold som omfattes av regelen, må altså regnes med, selv om disse er gjennomført før ikrafttredelse. En arbeidsgiver som etter lovens ikrafttredelse inngår ny avtale om et vikariat, vil på tidspunktet for inngåelse vite om de nye reglene og dermed også konsekvensen av å ansette den aktuelle arbeidstakeren i vikariatet. Dette i motsetning til avtaler som er inngått før og løper videre på ikrafttredelsestidspunktet. Til eksempel vil en arbeidstaker som ble ansatt i et vikariat fra 1. mai 2013 til 31. juli 2016, ikke ha krav på fast stilling. Får vedkommende derimot et nytt vikariat fra 1. august 2016, vil arbeidstaker ha krav på fast stilling.

I forbindelse med endringene i arbeidsmiljøloven utarbeidet Unio en informasjonsfolder, «Endringene i arbeidsmiljøloven», hvor blant annet også treårsregelen er omtalt. For øvrig finner man også nyttig informasjon på blant andre nettsidene til regjeringen.no, under fanen arbeidsliv/arbeidsmiljø og sikkerhet.

«En arbeidstaker som ble ansatt i et vikariat fra 1. mai 2013 til 31. juli 2016, vil ikke ha krav på fast stilling.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO MARIANNE RUUD

Arbeidstid i barnehagen – ledelse og profesjonell autonomi

Vi har fått en kjennelse som gir en ny arbeidstidsavtale i for barnehagelærerne i KS-området. Den er ikke god, men den er bedre enn den gamle. Den gir oss ingen garanti for god praksis, men den har i seg muligheter for å utvikle det faglige arbeidet i barnehagen i riktig retning. Avtalen skal vare i to år – hvordan vi bruker den, vil avgjøre hvor god avtalen er.

I prosessen har vi skrevet og snakket om hva som er godt faglig arbeid i barnehagen. Mange barnehagelærere har engasjert seg, og vi er blitt klokere. Vi har også diskutert hva ledelse bør være i en utdanningsinstitusjon med profesjonsutøvere. Avtalen balanserer behovet for ledelse med barnehagelærernes behov for profesjonell autonomi.

Både KS og Utdanningsforbundet er opptatt av å få til en god skoloring, og dialogen mellom styrere og barnehagelærere er særlig viktig i dette arbeidet. Vi har en dialog med KS om oppfølgingen av avtalen, og begge parter ser verdien av denne samtalen.

Hva som er god kvalitet i barnehagen, er beskrevet i barnehagens rammeplan. Denne må tilpasses lokalt til ulike kommuner og til ulike barnehager, slik også KS flere ganger har påpekt. Dette arbeidet ledes av styrere, og alle er tjent med at barnehagelærere deltar i faglig samarbeid om dette. Men så er det slik at barnehagelærere også må tilpasse disse prioriteringene til det enkelte barn og den barnegruppe som de har et ansvar for.

Dette krever tid, og det krever mulighet til å gjøre faglige valg.

Det er klart at vi må ha en sterk og tydelig ledelse i hver barnehage. Og jeg kan ikke forstå annet enn at sterke og tydelige ledere også trenger barnehagelærere som har tid og armslag til å tilpasse barnehagens prioriteringer til barn og barnegruppe. Kjennelsen sier at minst fire timer skal anvendes til for- og etterarbeid og til planlegging. Den innsatsen vi skal gjøre i kommunene for å ta i bruk avtalen, kan bli avgjørende. Vår ambisjon er at også kommunene skal anerkjenne nytten av å sette av mer tid enn de fire timene. Mange kommuner er opptatt av kvalitet, og ambisjonene for barnehagene er store.

I de to årene som avtalen skal virke, må Utdanningsforbundet være tett på det lokale arbeidet. Vi må samle de gode eksemplene og sørge for at de blir spredt. Våre tillitsvalgte må ta eierskap til avtalen og bidra med tolkninger – det verste som skjer er om vi ikke tar den i bruk. Kanskje bør arbeidet med avtalen også bidra til at vi i større grad rekrutterer tillitsvalgte på arbeidsplassene.

Vi har også mer å hente i å se arbeid med lønns- og arbeidsvilkår i sammenheng med barnehagepolitisk arbeid. Økt bevissthet om barnehagens betydning, slik vi har fått til gjennom barnehageoffensiven, bidrar også til at vi står sterkere ved neste korsvei. La oss bruke de mulighetene vi har til å gjøre barnehagene enda bedre.

«Avtalen skal vare i to år – hvordan vi bruker den, vil avgjøre hvor god avtalen er.»

Kamp mot kommersialisering

- Å hindre kommersielle aktører i å etablere seg innen utdanning må være hovedmålet, sier Utdanningsforbundets Steffen Handal.

Handal var en av innleiderne på Nordiska Lärarorganisationers Samråd (NLS) sitt seminar om kommersialisering av utdanning, som foregikk på Lærernes Hus i Oslo i slutten av mars.

Profitt framfor utdanning

Professor Lisbeth Lundahl fra Umeå universitetet i Sverige var også innleder og paneldebatt-deltager. Hun har forsket på effekten av privatisering og kommersialisering i svensk utdanning over flere tiår. Hun advarte sterkt mot å gå i Sveriges fotspor.

- Ni av ti privatskoler i Sverige drives i dag av aksjeselskaper. Enorme skattepengesummer går til profitt istedenfor til utdanning i Sverige, fastslår hun.

Sverige er det landet i Norden som har gått lengst i kommersialisering av utdanningen. Her er det også lov å ta ut utbytte fra privatskoler i motsetning til i de andre nordiske

landene. Lundahl peker på en rekke uheldige effekter av kommersialiseringen i Sverige, ikke bare på elevenes skoleresultater.

- Lærerne i Sverige tør i mye mindre grad enn før å være kritiske til forhold ved sin egen skole. Skolens image er blitt veldig viktig. Både rektorer og lærere bruker stadig mer tid på å finne ut hvordan de skal lokke til seg elever. Dette går på bekostning av det øvrige skolearbeidet.

Den tredje paneldebatt-deltageren var tenketankleder fra Civita og tidligere kunnskapsminister fra Høyre, Kristin Clemet. Hun gikk kraftig ut mot Lundahls beskrivelse av følgene av kommersialisering i svensk utdanning.

- Økt privatisering er ikke hele forklaringen på hvorfor det har gått dårligere med utdanningen i Sverige. Man må også se på andre grunner som spiller inn. Det har for eksempel vært mange reformer innen skolen,

Steile fronter: Tidligere kunnskapsminister fra Høyre Kristin Clemet står steilt mot Utdanningsforbundets Steffen Handal og professor Lisbeth Lundahl i debatten om kommersialisering av utdanningen. FOTO: ARUN GHOSH

endringer av læreplanen og stor innvandring i den samme tidsperioden som privatiseringen har økt, sier Clemet.

For stram regulering i Norge

Clemet mener for øvrig at situasjonen i Norge ikke kan sammenlignes med den i Sverige.

- Reguleringen av friskoler i Norge er snarere for stram, sier Clemet.

Utdanningsforbundet er på ingen måte enig i denne virkelighetsbeskrivelsen.

- Lovtekstene på dette området bør være tydelige og uten rom for tolkning. Hvis det er et klart forbud mot å ta ut fortjeneste av investeringer i sektoren, vil det selvsagt ikke være interessant for kommersielle utdanningsbedrifter å etablere seg, avslutter Steffen Handal.

Velkommen til forskningskafé om prestasjonspress

21. april åpner Utdanningsforbundet dørene til årets første forskningskafé, et gratis kveldsseminar som gir innblikk i forskningen og møte med andre ansatte i skolen. Temaet er «Prestasjonspresset i skolen - Hva gjør det med elevene?»

Hvordan skal ansatte i skolen støtte og dempe stresset elevene opplever, samtidig som de stiller krav til innsats og resultater? Til vårens første forskningskafé har Utdanningsforbundet invitert forskningsleder ved NIFU, Roger Andre Federici, til å innlede om temaet.

- Vi har tro på et givende møte mellom forskere

og ansatte i skolen, sier seniorrådgiver i Utdanningsforbundet, Astrid Kristin Moen Sund. Hun utdyper at forskningskafe.no er en videreføring av kveldsseminarene som organisasjonen har arrangert i en årrekke.

- Men gjennom vår nye forskningsportal Utdanningsforskning.no får vi nå også nå et innblikk i hvilken forskning som engasjerer vår målgruppe, og dette ønsker vi å skape gode møteplasser av, forklarer hun.

Bred forskerbakgrunn

Roger Andre Federici er forskningsleder ved NIFU og førsteamanuensis ved Pedagogisk Institutt,

NTNU. Sammen med Einar Skaalvik, dr. philos. og professor/seniorforsker ved NTNU, gjennomførte han en undersøkelse blant 2346 elever fra ungdomsskoler og videregående skoler. Resultatene viste at prestasjonspresset som elevene følte i skolen, er stort. Og elever rapporterer om nedstemthet, utmattelse og lavere selvverd.

- Tanken er at ansatte i møte med forskere kan få ny kunnskap, reflektere rundt egen praksis, komme med innspill rundt forskningen som eksisterer og etablere nettverk, sier Sund.

Påmelding: udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Arbeidstid barnehage:

Nemndas kjennelse

– Vi har fått dratt kjennelsen i vår retning. Planleggingstiden i barnehagen blir vernet bedre, sier Steffen Handal.

● Fakta

● Kjennelsen fastslår at barnehagelærerne og pedagogiske ledere skal ha minst fire timer i uken til planlegging og for- og etterarbeid.

Hva er de viktigste forskjellene på tidligere avtale og den nye bestemmelsen vi har fått?

● Timene skal ikke lenger bare «avsettes», det står i kjennelsen at de skal «anvendes». Dette må styrer sørge for. Det betyr i praksis at styrer må sørge for at eventuelt tapte planleggingstimer må brukes på et senere tidspunkt.

● Vi har fått vernet tiden bedre enn i den gamle avtalen. Det er barnehagelærerne selv som bestemmer hva de skal bruke de minst fire timene til – i tråd med målsettingene i loven og rammeplanen, den enkelte barnehages mål og enkeltbarn og barnegruppas behov. Det er nå bare selve organiseringen av tiden som skal fastsettes etter drøftinger med styrer.

● Kjennelsen innebærer en større avgrensning av oppgavene: Mange av oppgavene som i den gamle avtalen lå i de fire timene er nå fjernet slik at bare planleggingsarbeid og vurderingsarbeid gjenstår.

Har barnehagelærerne nå fått mer tid til planlegging?

● Barnehagelærerne har fått en større trygghet for at de minst fire timene til for- og etterarbeid ikke blir spist opp av andre oppgaver. I praksis vil derfor mange kunne få mer tid til planlegging.

Se flere svar på nettsiden vår: udf.no/barnehage

Før jul brøt Utdanningsforbundet forhandlingene med KS om arbeidstid i kommunale barnehager. Uenighetene måtte behandles av ei nemnd, og nå er nemnda klar med sin kjennelse. Utdanningsforbundet har akseptert resultatet.

– Dette er tredje gang på rad at arbeidstidsavtalen havner i nemnd, og vi hadde et veldig vanskelig utgangspunkt. Nå har vi fått en kjennelse som drar dette i vår retning, sier Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

Bestemme innholdet

Utdanningsforbundet har krevet mer tid til planlegging og at den enkelte barnehagelærer skulle få disponere tiden selv. KS ville videreføre den eksisterende avtalen.

Kjennelsen slår fast at barnehagelærerne skal anvende minst fire timer i uken til planlegging og for- og etterarbeid. Innholdet i disse timene skal bestemmes av barnehagelærerne selv, i tråd med målsettingene i loven og rammeplanen, den enkelte barnehages mål og enkeltbarn og barnegruppas behov. Det er nå bare selve organiseringen av timene som skal fastsettes etter drøftinger med styrer.

Det er blitt tydeligere at barnehagelærerne ikke bare skal ha «avsatt» minst fire timer i gjennomsnitt per uke i sin arbeidsplan. De skal også i praksis kunne anvende minst fire timer til planlegging og for- og etterarbeid. Styrer har dermed et klart ansvar for å sørge for at eventuelt tapte planleggingstimer må brukes på et annet tidspunkt.

– Selv om kjennelsen ikke er så god som vi ønsket, gjør den at vi får en arbeidstidsavtale som er bedre enn den vi hadde. Også KS anerkjenner at tiden til pedagogisk planleggingsarbeid må vernes, sier Handal.

Tydeligere avgrensning

I dagens avtale ramses det opp hva planleggingstiden kan inneholde: «faglig samarbeid, planlegging, forberedelser, tilrettelegging av aktiviteter og liknende». Dette åpnet opp for at svært mye kunne legges inn i planleggingstiden. Nå skal dette bli endret til kun «planlegging» og «for- og etterarbeid».

– Vi får nå en tydeligere avgrensning av oppgavene. Det er viktig at «og liknende» er ute av teksten. «Faglig samarbeid» er også ute, og det betyr at barnehagelærerne kan samarbeide faglig etter

behov i planleggingstimene, men at de ikke kan pålegges det i disse timene, sier Handal.

Han legger til:

– Vi må også understreke at kjennelsen ikke setter noen begrensninger på tidsbruken. De fire timene er et minimumskrav. Vi vil oppfordre alle styrere og barnehagelærere til å bruke kjennelsen på en aktiv og god måte.

Kontorplass

Nemnda legger for øvrig vekt på premisset om at det er styrers ansvar å legge til rette for at planleggingsarbeid blir utført etter forutsetningene og at de fysiske arbeidsforholdene er gode nok.

Kjennelsen endrer nå arbeidstidsavtalen SFS 2201, og avtalen vil gjelde i to år framover.

Nemnda har bestått av representanter fra begge partene og en nemndleder oppnevnt av Riksmekleren.

Avtalen gjelder alle kommunale barnehager i Norge med unntak av Oslo, ettersom Oslo er et eget tariffområde.

GAMMELT:

Punkt 3.2 i den gamle avtalen

Pedagogisk personale i barnehager

Den ordinære arbeidstiden er 37,5 timer pr uke. Av denne avsettes minst 4 timer i gjennomsnitt pr uke til faglig samarbeid, planlegging, forberedelser, tilrettelegging av aktiviteter og lignende. Bruken av tiden skjer etter drøftinger med de ansatte. Plan for bruk av tiden skal nedfelles i for eksempel kvartalsvise eller halvårige planer, og skal omfatte tid både i og utenfor institusjonen.

NYTT:

Punkt 3.2 i kjennelsen

Pedagogisk personale i barnehager (Barnehage og skolefritidsordninger)

Den ordinære arbeidstiden er 37,5 timer pr uke. Minst 4 timer i gjennomsnitt pr. uke av den ordinære arbeidstiden skal anvendes til planlegging, for- og etterarbeid for pedagogiske ledere/barnehagelærere. Organiseringen av denne tiden fastsettes etter drøftinger. Det er leders ansvar å legge til rette for at dette arbeidet kan utføres som forutsatt, både individuelt og sammen med andre, og at de fysiske arbeidsforholdene er tilfredsstillende.

er klar

Nemndskjennelsen fastslår at barnehagelærerne og pedagogiske ledere skal ha minst fire timer i uken til planlegging og for- og etterarbeid. Timene skal ikke lenger bare «avsettes», det står i kjennelsen at de skal «anvendes». Dette må styrer sørge for. **FOTO** TOM-EGIL JENSEN

Kurs og konferanser

Vurderingskultur i barnehagen

10. mai inviterer vi til et viktig kurs for ansatte i barnehagen. Departementet har fremmet et forslag om å forankre barnehagens ansvar for vurdering i barnehageloven. Dette har blant annet ført til en debatt om hvem som skal velge metode og verktøy i vurderingsarbeidet – barnehageeier eller den pedagogiske ledelsen i barnehagen. Utdanningsforbundet vil gjennom kurset fremme diskusjon og kunnskapsutvikling på dette området. Kursledere er Turi Pålerud og Morten Solheim. Kurset er på Lærernes hus i Oslo.

Mellom tillit og kontroll

11.-12. mai arrangerer Nansenskolen på Lillehammer i samarbeid med Utdanningsforbundet en spennende konferanse. Alle som brenner for norsk skole – lærere, utdanningspolitikere, skoleeiere og foreldre – ønskes velkommen. Møt bl.a. Frank Aarebrot, Ole Briseid, Sølvi Lillejord, Gunnhild Nohre Walldén og Inge Eidsvåg. På konferansen vil vi diskutere skolens tilstand og hva som er kloke valg for norsk skole i fremtiden; testregimet, prestasjonspresset og effektene fra New Public Management. Les mer om konferansen på nansenskolen.no

Nordic Teachers' Space Camp

23.-28. juni blir det kurs for realfagsinteresserte lærere i grunnskolen og videregående skole på Andøya Space Center. Kurset er et samarbeid mellom NAROM og Utdanningsforbundet. Professorer, ingeniører og forskere vil sørge for at dagene på Andøya Space Center blir lærerrike, inspirerende og uforglemmelige. Det blir forelesninger i spennende romrelaterte emner og gruppearbeid hvor kunnskapen settes ut i praksis. Hensikten med kurset er å øke interessen for romrelaterte emner og teknologi i skolen. Les mer om kurset, og stipendplasser, på narom.no

Les mer på udf.no/kurs

Livsforsikring sikrer familien økonomisk

Om du forsørger en familie, bør du ha livsforsikring slik at du kan sikre familien økonomisk om du faller fra. Du kan velge en dekning på 5, 10, 15, 20, 25 eller 30 G. For å fastsette riktig forsikringssum for deg og familien er det anbefalt å ta utgangspunkt i forsikringstakers samlede gjeld som grunnlag. Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke. Livsforsikringen gjelder til utgangen av det året man fyller 70 år. Merk at du som medlem i Utdanningsforbundet har en livsforsikring med dekning på 5 G (ca kr 450 340), som en del av Grunnforsikringen – så lenge du ikke har reservert deg mot denne.

Forsikringen bestilles på udf.no/livsforsikring

Som forsørger bør du ha livsforsikring for å betale ned gjelden om du skulle falle fra. **FOTO** STOCKPHOTO.

GDANSK og WARSZAWA

/ Spesialtur for Utdannings lesere

Velkommen til spennende Gdansk og pulserende Warszawa! Idyllisk ved Østersjøen ligger Gdansk, med sin dramatiske Solidaritetshistorie gjennom sitt bybarn Lech Walesa og hans kamp for arbeiderrettigheter. På vei til Warszawa gjør vi et besøk på vakre Malbork slott. Warszawa ble nærmest totalt ødelagt under andre verdenskrig, men fremstår i dag som en av Polens mest moderne byer.

Avreise i
Høstferien

HØYDEPUNKTER

- Solidaritetsmuseet i Gdansk
- Byrundtur i Gdansk og Warszawa
- Skolebesøk og skolelunsj
- Forelesning på Educational Research Institute
- Malbork slot
- Chopin museet i Warszawa
- Lazienkiparken i Warszawa

6 dager/5 netter

Avreise 2. oktober 2016 **kr 9 380**

Alt dette er inkludert:

Fly Oslo–Gdansk/Warszawa–Oslo med SAS, flyskatter, fem netter på hyggelige turisthotell inkludert frokost, to lunsjer og tre middager, skole- og instituttbesøk, utflukter iht. program og norsk reiseleder med på hele turen.

ESCAPE.NO/UTDANNING

ESCAPE
TRAVEL

/ tlf. 24 14 94 00

/ post@escape.no